

Fremdeles mer å hente

**Etterundersøkelse av bedrifter som mottok
støtte fra Innovasjon Norge i 2003**

Rune Stiberg-Jamt, Bjørn Brastad, Harald Furre.

Oxford Research AS

Juli 2007

Oxford Research er et skandinavisk konsulentselskap som dokumenterer og utvikler kunnskap i analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger. Oxford Research ble etablert i 1995 i København og har selskap også i Norge (Kristiansand) og Sverige (Stockholm).

Se www.oxford.no for mer informasjon om selskapet.

Forord

Oxford Research har gjennomført denne etterundersøkelsen som en del av kundeeffektundersøkelsen (KEU) for 2003. På oppdrag fra Innovasjon Norge er bedrifter som har mottatt en tjeneste fra Innovasjon Norge i 2003 intervjuet angående resultatene av det støttede prosjektet. Undersøkelsen er basert på svarene som er oppgitt 4 år etter mottatt tjeneste. De samme bedriftene ble intervjuet året etter de mottok tjenesten om deres forventning til prosjektet (Førundersøkelsen). Disse forventningene sammenholdes i denne rapporten med de resultater som prosjektene har avstedkommet.

Rapportens tittel refererer til et av de nye spørsmålene som denne undersøkelsen har belyst, nemlig i hvilken grad effektene av prosjektene som har fått støtte, er realisert eller om man kan forvente ytterligere effekter. Avhengig av type tjeneste kan det se ut som om Innovasjon Norge kan påvirke når effektene vil inntre.

Det har vært oppnevnt en egen referansegruppe for undersøkelsen. Den har bestått av representanter for Innovasjon Norge og berørte departementer. Gruppen har kommet med verdifulle innspill til analysen av de presenterte data. I tillegg har det vært tett og god dialog med oppdragsgiver, primært representert ved Gry E. Monsen og Lars Hagen. Konklusjoner og vurderinger i rapporten står likevel for utredernes regning.

Arbeidet med undersøkelsen har vært utført av et team bestående av adm. dir. Harald Furre (prosjektleder), analytiker Bjørn Brastad og senioranalytiker Rune Stüberg-Jamt fra Oxford Research Norge og Henrik Mahncke fra Oxford Research Danmark.

Vi vil takke Innovasjon Norge for oppdraget og alle bedriftene som har bidratt med informasjon og data til undersøkelsen.

Kristiansand, juli 2007

Harald Furre

Prosjektleder

Oxford Research AS

Leserveiledning

Denne rapporten inneholder en mengde informasjon og data. I sammendrags- og oppsummeringskapittelet har vi forsøkt å lage en syntese av funnene i rapporten. Dessuten er det foretatt en vurdering av resultatene fra undersøkelsen sett i forhold til Innovasjon Norges hovedmål. Denne delen kan leses selvstendig. For lesere som vil gå mer detaljert inn i rapporten, anbefaler vi at innlednings- og metodekapittelet leses.

Teksten knyttet til de ulike tabellene kommer gjennomgående før tabellen. Av den grunn kan det også forekomme at tekst og tilhørende tabell er på ulike sider.

Skalaene i figurene er fremstilt slik de også er benyttet i spørreskjemaet. Høye tall betyr gjennomgående stor grad av enighet/oppnåelse/tilfredshet.

Begrepet *tjeneste* benyttes nå som betegnelse for alle typer bidrag fra Innovasjon Norge, både finansielle og ikke-finansielle til bedriftene.

Antall svar (N) som er benyttet i analysen vil forsøksvis vises i figurene, der hvor plassen tillater det. På tjenestenivå benyttes det ulike vektorer, avhengig av hvor mange tjenester som analyseres sammen. Disse vektene påvirker antall svar som fremkommer av analysen. For ikke å forvirre leseren med for mange ulike antall svar, selv antall som overstiger det som fremkommer av metodekapittelet, vises derfor kun det faktiske antall svar knyttet til hver enkelt tjeneste. Dette illustreres som dette: ”Bygdeutviklingsmidler (N 177)”. I de tilfeller det kun oppgis hvor mange svar en spesiell prosent utgjør, benyttes liten n. Når det er totalt antall svar, så er det stor N som benyttes. I tilfeller der det ikke er plass til å oppgi hver enkelt N, og antall svar ikke varierer stort, benyttes tallet for den første kategorien. Dette indikeres med $N \sim$.

Innhold

Leserveiledning	4
Kapittel 1. Sammendrag og konklusjon	7
1.1 Spesielle trekk	8
1.2 Hovedtrekk fra etterundersøkelsen 2003	9
1.3 Innovasjon Norges hovedmål og hovedfunn	18
Kapittel 2. Innledning	21
2.1 Hensikten med undersøkelsen	21
2.2 Innovasjon Norges formål	22
2.3 Tjenester som omfattes av undersøkelsen	24
2.4 Grupper av tjenester	25
2.5 Begreper	25
Del 1: Metode	27
Kapittel 3. Undersøkellesdesign og metode	27
3.1 Skjemastrategi	27
3.2 Populasjonen	28
3.3 Utvalg	29
3.4 Datainnsamling	30
3.5 Svar og frafall	30
3.6 Vekting av utvalget	32
3.7 Undersøkelsens styrker og svakheter	34
Del 2: Resultater	37
Kapittel 4. Prosjektene, samarbeid, kompetanse og utvikling/innovasjon	39
4.1 Om prosjektene	39
4.2 Samarbeid og nettverk	50
4.3 Kunnskapsutvikling	56
4.4 Utvikling/innovasjon	60
Kapittel 5. Økonomiske og sysselsettingsmessige effekter	72
5.1 Overlevelse	72
5.2 Lønnsomhet	77
5.3 Konkurranssevne	81
5.4 Omsetningsutvikling	85
5.5 Sysselsettingseffekter av prosjektene	92

5.6	Effektene varighet	104
Del 3:	Enkelttjenester	107
Kapittel 6:	De ulike tjenestene	107
6.1	Om Bygdeutviklingsmidler	108
6.2	Om Distriktsrettede risikolån	109
6.3	Om Distriktsutviklingstilskudd	110
6.4	Om Grunnfinansieringslån-fiskeflåten	111
6.5	Om Landsdekkende risikolån	112
6.6	Om Landsdekkende utviklingstilskudd	113
6.7	Om Lavrisikolån	114
6.8	Om Lån til landbruket	115
6.9	Om NT-programmet	116
6.10	Om OFU-IFU	117
6.11	Om Bioenergiprogrammet	118
6.12	Om Bransjerettet IT	119
6.13	Om INT-programmet	120
6.14	Om FRAM	121
6.15	Om Kulturbasert næringsutvikling	122
6.16	Om Marint Innovasjonsprogram	123
6.17	Om VSP-Mat	124
6.18	Om VSP-Reindrift	125
6.19	Om VSP-Skog	126
6.20	Om Etablererstipend	127
6.21	Om Inkubatorstipend	128
Vedlegg -	Spørreskjema	129

Kapittel 1. Sammendrag og konklusjon

Kundeeffektundersøkelsen er en av flere undersøkelser som inngår i et totalt evalueringssystem for Innovasjon Norge (IN). Enkelttjenester blir evaluert fra tid til annen, og det skal også med jevne mellomrom gjennomføres en ekstern evaluering av organisasjonen som helhet. Denne skal gjennomføres i regi av Nærings- og handelsdepartementet som Innovasjon Norges eierdepartement. Selv om kundeeffektundersøkelsen inneholder mye informasjon omkring Innovasjon Norges måloppnåelse, må den med andre ord ikke leses som en fullstendig evaluering av organisasjonens virke.

Kundeeffektundersøkelsen består av en førundersøkelse og en etterundersøkelse. Førundersøkelsen gjennomføres året etter at tilsagnet fra Innovasjon Norge er gitt, mens etterundersøkelsen gjennomføres fire år etter.

Kundeeffektundersøkelsen av Innovasjon Norges tjenester har to *formål*:

- et internt formål som søker å bidra til forbedring og videreutvikling av Innovasjon Norges virksomhet overfor kundene.
- et eksternt formål som dreier seg om å dokumentere overfor omverdenen at man har fått igjen noe for de pengene som er investert i Innovasjon Norges aktiviteter.

På bakgrunn av spørsmålsstillinger og tidspunktet for gjennomføringen av undersøkelsen, kan det hevdes at etterundersøkelsen primært egner seg til dokumentasjon av effekter jfr. det eksterne formålet nevnt over. Innovasjon Norge vil, gjennom dette, også kunne justere den samlede profilen på sin tjenesteportefølje.

Innovasjon Norge ble etablert 1. januar 2004. I denne undersøkelsen er det i all hovedsak tjenester fra det tidligere Statens Nærings- og Distriktsutviklingsfond (SND) som er vurdert. Det eneste unntaket fra dette er INT-programmet fra tidligere Norges Eksportråd.

Den samlede bevilgning til de tjenestene som er med i denne undersøkelsen, var på vel 2,86 milliarder kroner. For første gang i forbindelse med en etterundersøkelse er et vesentlig antall av de programrettede tjenestene inkludert. Den foreliggende etterundersøkelsen bygger på intervju av 759 bedrifter fordelt på 21 ulike tjenester. De 21 tjenestene er inndelt i tre hovedgrupper hvor gruppe 1 er finansielle tjenester, gruppe 2 er tjenester som tilbyr både finansiering, rådgivning og nettverk, mens gruppe 3 er etablerer- og inkubatorstipend. Det er viktig å understreke at Innovasjon Norge gir rådgivning knyttet til alle sine tjenester, men det er altså noen tjenester som har rådgivning som en del av selve programinnholdet – ikke bare rådgivning knyttet til selve saksbehandlingen.

Rapporten består av tre deler utover dette sammendraget og innledningen. Del en er metodekapittelet. Del to er en gjennomgang av hovedfunnene, mens det i del 3 presenteres sentrale data for hver enkelt tjeneste i kortform.

1.1 Spesielle trekk

Spesielt med 2003-årgangen

For første gang er programmene med i kundeeffektundersøkelsen. Dette medfører at tilsagn gitt gjennom tjenester med formål som ofte er knyttet til kompetanseutvikling, nettverksdannelse og innovasjon er undersøkt samtidig som de rent finansielle virkemidlene fremdeles er med i undersøkelsen.

2003-årgangen var den siste årgangen hvor de som fikk tilsagn fikk dette fra det tidligere Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND). Etter dette er alle tilsagn gitt av Innovasjon Norge. Innovasjon Norge ble etablert gjennom en sammenslåing av SND, Norges Eksportråd, Norges Turistråd og Statens Veiledningskontor for Oppfinnere.

2003-årgangen var et år hvor tilsagnene, målt både i antall og kroner, var lavere enn årene før og de påfølgende årene. Dette har trolig betydning for sammensetningen av prosjekter. Konkurransen om støtten var større, og det er da naturlig å anta at en større andel av "gode" prosjekter slapp gjennom "nåløyet" dette året enn i andre, hvor tilsagn har vært lettere å få.

Spesielt med 2003-etterundersøkelsen

Siden analysen av førundersøkelsen for 2003-årgangen har Oxford Research sett for seg en effektmodell som utgangspunkt for analysene. Modellen krever imidlertid data på effektene av de støttede prosjektene, noe som først foreligger nå som etterundersøkelsen er gjennomført. Analysen av etterundersøkelsen for 2003-årgangen er dermed strukturert i henhold til denne modellen. Se resultatkapitlet for mer om denne.

Et spørsmål som er blitt stilt ved gjennomlesning av tidligere etterundersøkelser er i hvilke grad prosjektene framdeles fremdeles er til nytte for bedriftene eller om prosjekteffektene allerede har blitt realisert. Oxford Research har dermed utarbeidet flere spørsmål knyttet til realisering av effekter og nytten av disse i dag. Dette viser seg å være sentrale spørsmål, spesielt siden programmene er inkludert i kundeeffektundersøkelsen. Det viser seg at programmene den dag i dag har større nytte av kompetanseutviklingen og nettverkene som er skapt gjennom prosjektene, og det er også flest prosjekter i denne gruppen hvor effektene ennå ikke er realisert.

1.2 Hovedtrekk fra etterundersøkelsen 2003

Førundersøkelsen viste at egenskaper og kjennetegn ved prosjektene og bedriftene kan ha stor betydning for hvilke effekter som forventes. Både samarbeid og kunnskapsutvikling er effekter som i sin tur kan ha stor betydning for prosjektenes økonomiske og sysselsettingsmessige effekter, oftest gjennom en konkret utvikling av nye produkter, tjenester, prosesser eller markeder hos den enkelte bedrift. Dette omtales i rapporten også som innovasjon. Forholdene kan samtidig påvirke hverandre og derigjennom forsterke effektene på lengre sikt. Dette er illustrert i modellen under, og denne danner utgangspunkt for Oxford Research sin analyse av svarene i etterundersøkelsen.

På tross av en relativt enkel modell kan det ofte være vanskelig å påvise disse sammenhengene i og med at det er svært mange forhold som har betydning for prosjektenes resultater og bedriftenes utvikling. Tankegangen er imidlertid at økt fokus på kompetanse og samarbeid gjør bedriftene bedre rustet til å møte fremtidige utfordringer og bli i stand til videreutvikling. Analyser viser da også at korrelasjonen i modellen er høy.

Indikatorene som er brukt er:

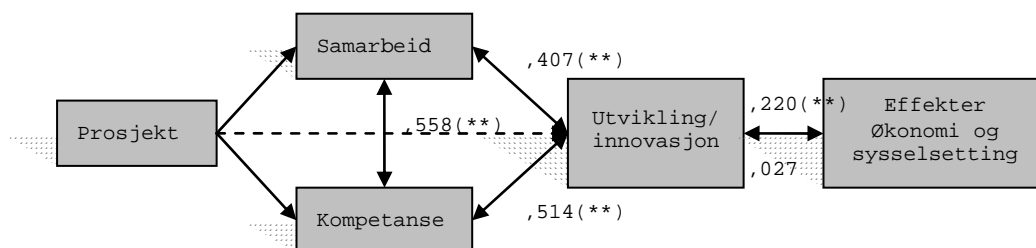
- Samarbeid: Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører som prosjektet har bidratt til samarbeid med (max 8).
- Kompetanse: Gjennomsnittlig antall områder som prosjektet i stor grad (score 4 & 5) har bidratt til økt kompetanse innenfor (max 9).
- Utvikling/innovasjon: Gjennomsnittlig antall områder hvor prosjektet i stor grad (score 4 & 5) har bidratt til utvikling innenfor (max 11).
- Økonomi: Prosjektets betydning for lønnsomhet.
- Sysselsetting: Netto sysselsettingsendring.

En positiv høy korrelasjon mellom samarbeid og utvikling/innovasjon innebærer at ved høy grad av samarbeid, slik det er definert, er sannsynligheten også stor for at det er høy grad av utvikling/innovasjon. Desto høyere korrelasjonstallet er, desto større er den sannsynligheten.

Det vi ser av neste figur er at korrelasjonen er høy mellom alle disse indikatorene, men at den avtar når en ser på forholdet mellom utvikling/innovasjon og effekter på økonomi og sysselsetting. Dette har trolig to hovedforklaringer. Det ene er at betydningen av prosjektene avtar desto lenger til høyre i modellen en kommer. Dette er fordi det stadig blir flere elementer som påvirker indikatoren. Dernest har nok tidsaspektet en del å si. Økonomiske og sysselsettingseffekter kommer senere i tid, og alle effekter er heller ikke realisert ennå.

Det at korrelasjonen er positiv og høy mellom samarbeid og utvikling/innovasjon samt mellom kompetanse og utvikling/innovasjon betyr også at dersom prosjekter ikke bidrar til dette, men heller følger den stiplede linjen rett mot utvikling/innovasjon er det sannsynlig at de bidrar til utvikling/innovasjon i mindre grad enn dersom de hadde gått veien om disse samarbeid og kompetanse.

Enkel effektmodell (med korrelasjon)

Kilde: Oxford Research ** Korrelasjonen er signifikant med 99% sikkerhet

1.2.1 Om prosjektene

16 prosent av prosjektene er ikke gjennomført i henhold til den opprinnelige planen. Dette skyldes først og fremst at det tok for mye tid, men manglende finansiering er også en viktig årsak.

Sett i ettertid ville de aller fleste ha realisert prosjektet. Kun 6 prosent ville ikke ha realisert det, og disse har fått tilsagn om 5 prosent av de bevilgede midlene. Det er grunn til å tro at dette er noe underestimert av brukerne i og med at det sannsynligvis er et element av etterrasjonalisering i bedriftenes svargivning, ved at de ikke vil innrømme at prosjektene ikke har vært vellykket.

Andel prosjekter med høy addisjonalitet er like høy som i førundersøkelsen, men andelen med lav addisjonalitet er økt noe. I etterundersøkelse har 57 prosent av prosjektene høy addisjonalitet, mens 29 prosent har lav addisjonalitet. Dette betyr at en større andel i etterundersøkelsen oppgir at de uansett ville gjennomført prosjektet, noe som kan tyde på at resultatene har vært mer betydningsfulle enn antatt eller at prosjektene krevde mindre ressurser enn det man forventet i førundersøkelsen. Slik sett kan man tolke endringene i svar som et tegn på at flere prosjekter ansees som suksesser av bedriftene enn hva de antok tidligere. Dermed er det flere som uansett ville forsøkt gjennomføre dem, selv uten støtte.

Mange av virksomhetene får støtte flere ganger. I snitt har prosjektene fått støtte 2,5 ganger, men det er bare en andel på om lag 25 prosent som har fått det flere ganger. Den tjenestegruppen som har fått støtte flest ganger er finansiering, rådgivning og nettverk (programmene).

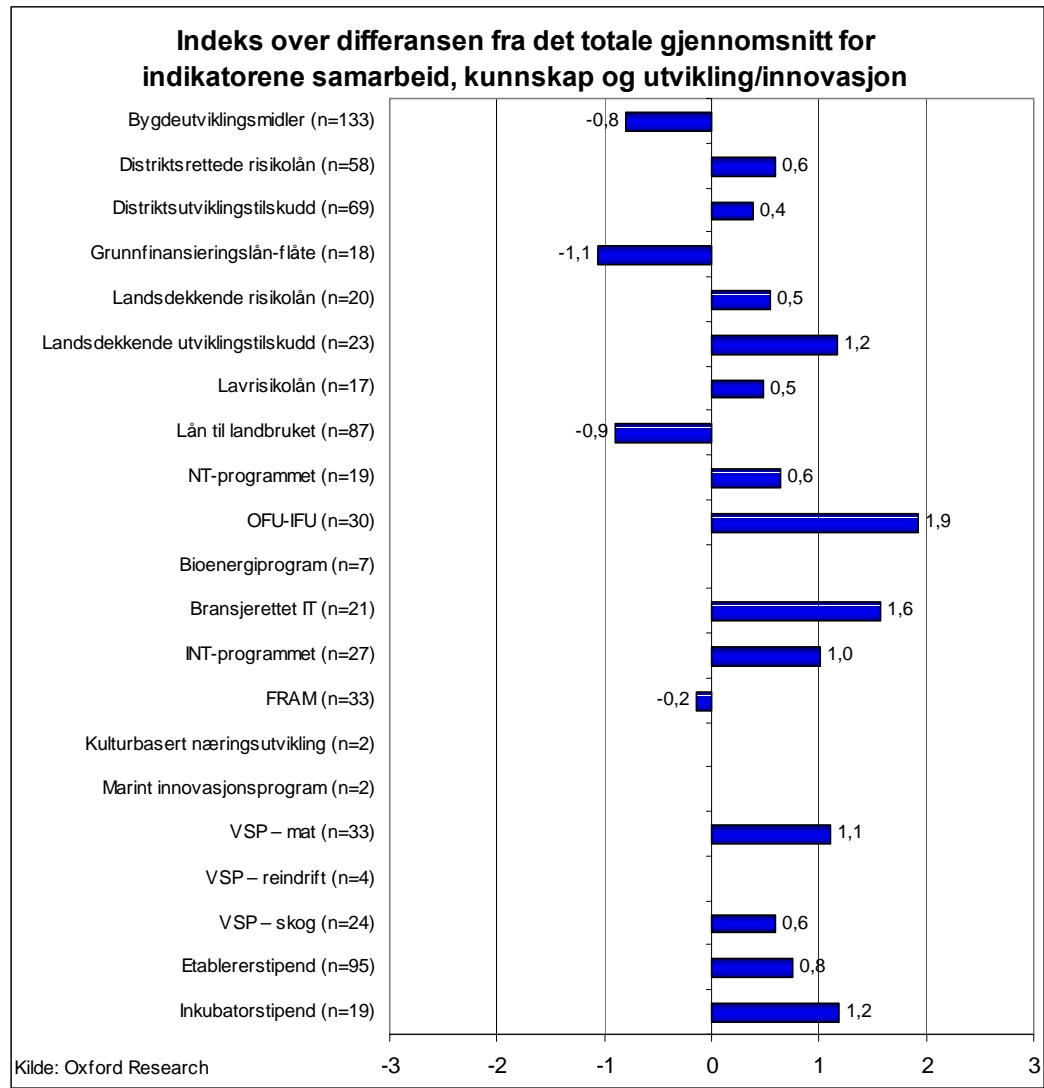
Innovasjon Norge gir veiledning/rådgivning til mange, men ikke nok til alle. Samlet sett har 30 prosent fått veiledning/rådgivning fra Innovasjon Norge etter de fikk tilsagn. Det er de samme bedriftene som fikk mest veiledning i førundersøkelsen som også får det nå. De tjenestene som kan karakteriseres som finansiering er de tjenestene som i minst grad har fått veiledning.

4 prosent av virksomhetene har ønsket, men ikke fått rådgivning fra Innovasjon Norge. 14 prosent er ikke tilfreds med omfanget.

- Tilfredsheten med saksbehandlers kompetanse har sunket, men tilfredsheten er fremdeles høyest innen bedriftsøkonomi. Det er interessant å merke seg at dem som har fått rådgivning etter at de fikk tilsagn oppgir samme tilfredshetsnivå som i førundersøkelsen.

Neste figur er en indeks over differansen fra det totale gjennomsnittet når det gjelder indikatorene for samarbeid, kompetanse og utvikling/innovasjon i effektmodellen, per tjeneste. Vi ser at det kun er 4 tjenester som drar ned snittet for indikatoren. Dette innebærer at det er en viss variasjon i hvilke tjenester som har høyt og lavt snitt på indikatorene, på tross av en relativt høy korrelasjon. Det er tjenestene Grunnfinansieringslån-flåte og Lån til landbruket som kommer dårligst ut, mens OFU/IFU og Bransjerettet IT kommer best ut av denne indeksen.

Figur 1: Indeks over differansen fra det totale gjennomsnitt for indikatorer i effektmodellen.

1.2.2 Samarbeid

Bedriftenes forventninger til samarbeidseffekter har i stor grad slått til. Det er ingen vesentlige endringer fra før- til etterundersøkelsen, og bedriftene forventer først og fremst økt samarbeid med kunder og leverandører.

- Generelt sett finner vi at økt antall samarbeidsparter øker sannsynligheten for innovasjon.

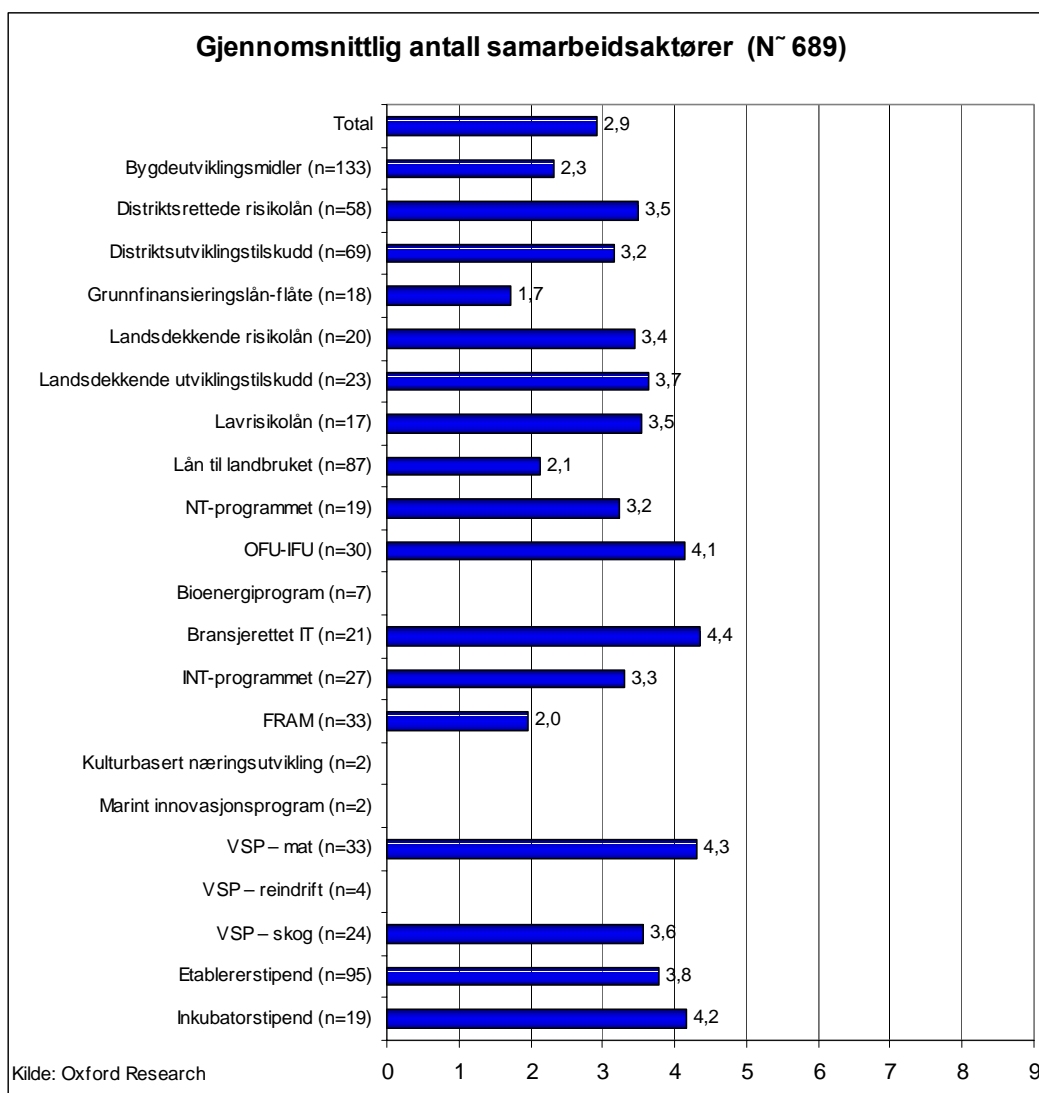
I gjennomsnitt samarbeider bedriftene som har fått tilsagn med 2,9 aktører som følge av prosjektet. Snittet er høyest innen programmene, og Bransjerett IT og FRAM

skiller seg ut med de høyeste snittene på henholdsvis 4,4 og 4,3 av max 8 aktører. Det er en tendens til at prosjektenes samarbeidsbidrag har økt noe fra 2002 til 2003.

Prosjektene har ført til mest samarbeid geografisk nært bedriften. 48 prosent av prosjektene har bidratt til økt samarbeid regionalt mens 13 prosent har gjort det internasjonalt.

36 prosent av bedriftene oppgir at de framdeles har nytte av de nettverkene som ble utviklet gjennom prosjektet.

Figur 2: Indikator - Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører prosjektet har bidratt til.

1.2.3 Kompetanse

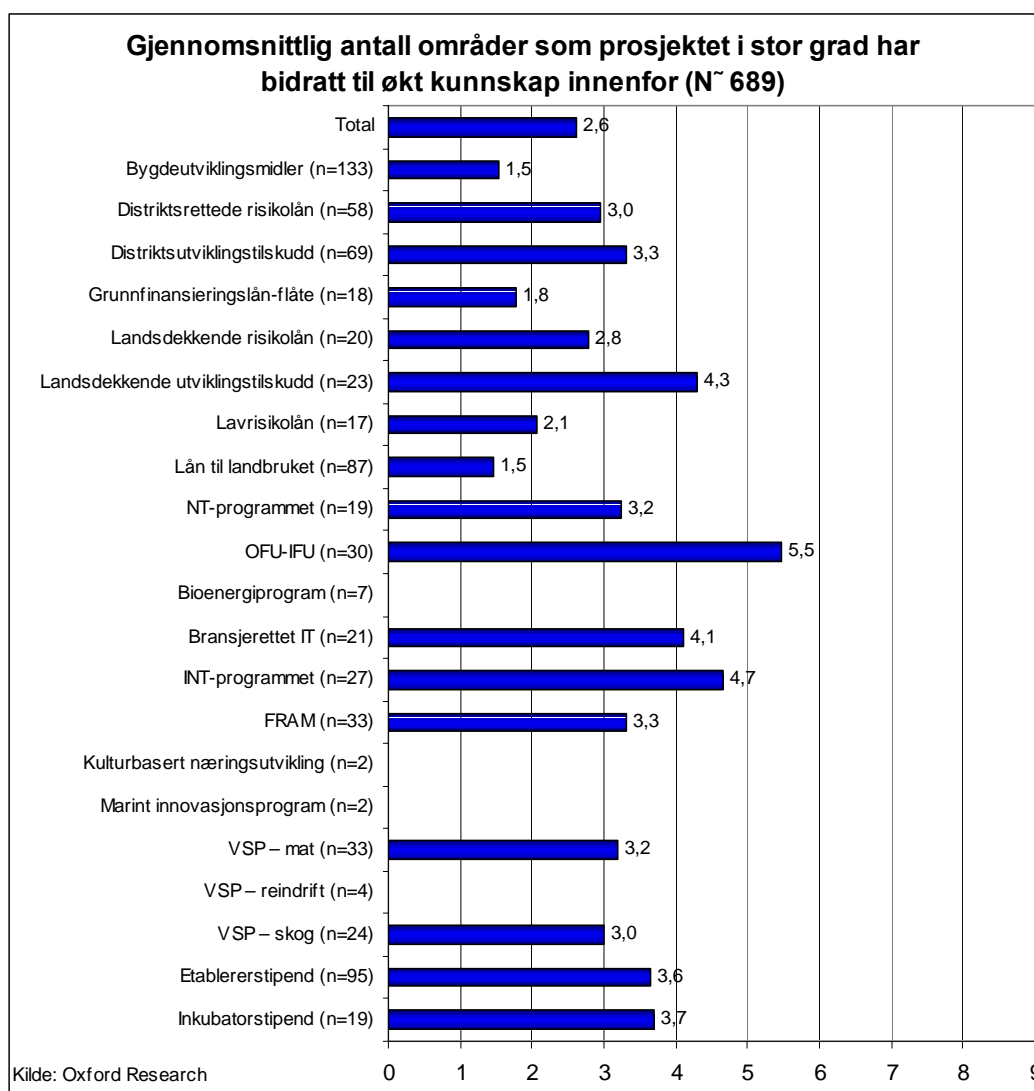
De prosjektene som har fått støtte, skal blant annet bidra til kompetanseutvikling. Det er størst andel av bedriftene som i stor grad mener at prosjektet har ført til økt kunnskap om produktutvikling. Dernest kommer kunnskapsområdene markedsutvikling og strategi. Færrest virksomheter mener de har fått økt kompetanse som følge av prosjektet når det gjelder internasjonalt samarbeid og eksport.

Også økt antall områder med kompetanseutvikling bidrar til økt innovasjon.

Dersom en ser på hvor mange kunnskapsområder de ulike tjenestene i stor grad (skår 4 og 5) bidrar på, er det slik at OFU/IFU bidrar til kunnskapsøkning på flest områder (5,5). I gjennomsnitt bidrar tjenestene til kunnskapsøkning på 2,6 områder av 9 mulige. Dette tyder på relativt spissede tjenester, som fokuserer på noen få kunnskapsområder. Analyser viser at det er signifikante forskjeller mellom tjenestegruppene. Innen de tradisjonelle finansielle tjenestene er gjennomsnittlig antall områder kun 2,3, mens det innen stipendene og finansiering, rådgivning og nettverk er på henholdsvis 3,7 og 3,8.

Prosjektene bidrag til kunnskapsutvikling har holdt seg rimelig konstant fra 2002 til 2003.

Figur 3: Indikator - Gjennomsnittlig antall områder som prosjektet i stor grad har bidratt til økt kunnskap innenfor

1.2.4 Utvikling/innovasjon

I førundersøkelsen viste det seg at bedriftene forventet at prosjektene de hadde fått støtte til av Innovasjon Norge i første rekke skulle bidra til produkt og tjenesteutvikling, dernest markedsutvikling og til sist prosessutvikling. Tilbakemeldingene i etterkant viser at bedriftenes forventninger har slått til når det gjelder rekkefølgen på type

utvikling. Imidlertid viser det seg at andelen prosjekter som har ført til ulike typer utvikling er langt lavere enn forventet. Til tross for at spørsmålsformuleringen er noe endret, er forskjellene mellom før og etterundersøkelsen så store at det med sikkerhet kan sies at forventningene ikke har slått til.

Går en nærmere inn på de enkelte områdene, er det flest prosjekter som i stor grad har ført til utvikling av nye produkter (28 prosent) og forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper & kvaliteter (24 prosent). Færrest prosjekter har i stor grad ført til utvikling av ny produksjonsteknologi for salg og endrede prosesser for å kunne møte nye miljøkrav eller andre spesifikasjoner satt av offentlige myndigheter (begge 8 prosent).

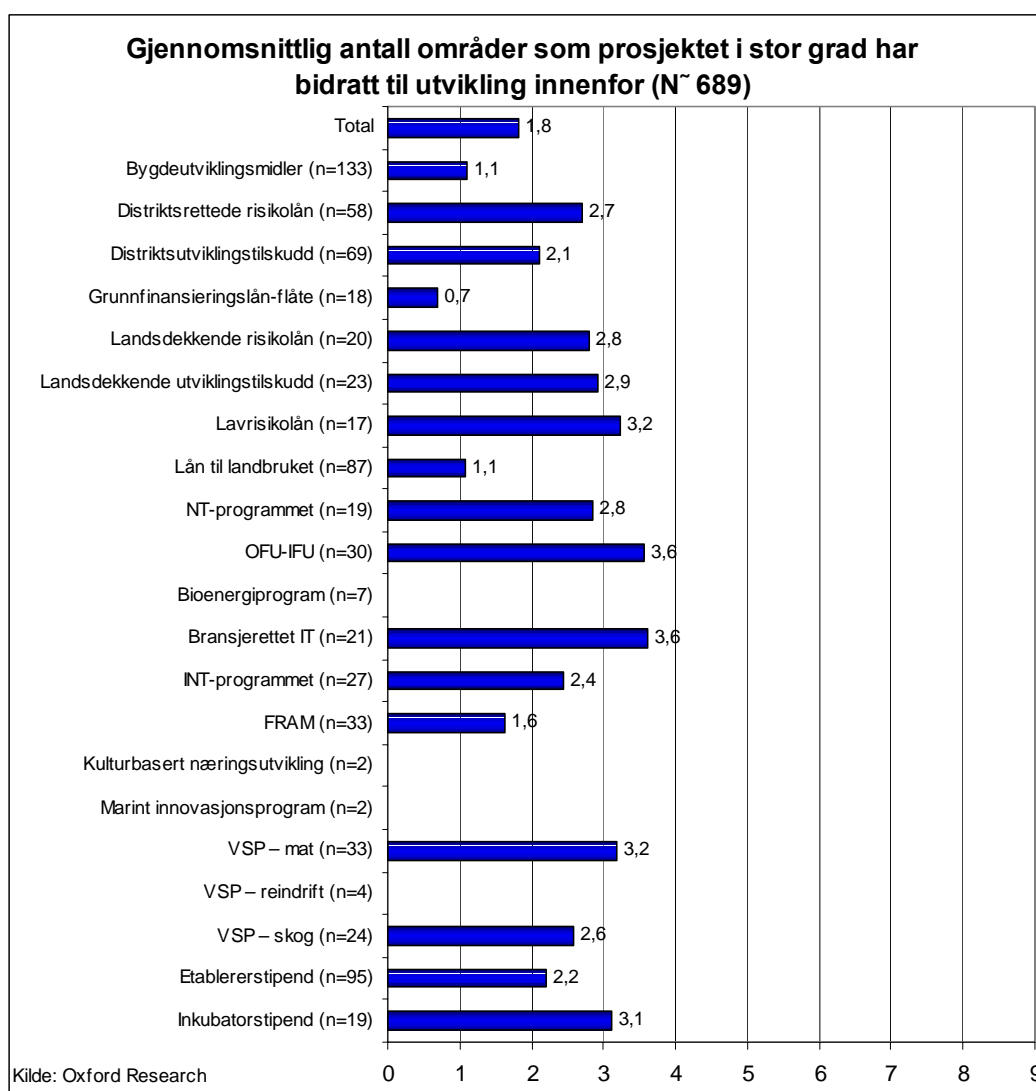
Bedriftene er spurt om i hvilken grad prosjektet har ført til utvikling på 11 ulike områder. I snitt er det 52 prosent av prosjektene som medfører stor grad av utvikling på ett eller flere av disse. Dette er en lavere andel enn i 2002, hvor 63 prosent medførte stor grad av utvikling. Det er vanskelig å si om denne nedgangen er reell eller ikke eller om den skyldes at spørsmålsformuleringen har blitt endret fra 2002 til 2003.

I gjennomsnitt bidrar prosjektene til utvikling i stor grad innen 1,8 av 11 utviklingsområder. Det er liten forskjell i resultatene mellom lån og tilskudd, men relativt klare forskjeller mellom rene finansieringsordninger og programmene og stipendene.

- Prosjekter i de to sistnevnte gruppene bidrar til utvikling på klart flere områder enn den førstnevnte gruppen.

Innovasjon Norge bidrar til utvikling/innovasjon over hele landet. Analyser viser at det skjer, men at stor grad av utvikling skjer på flere områder i byer enn i distriktene.

Figur 4: Indikator - Gjennomsnittlig antall områder som prosjektet i stor grad har bidratt til utvikling innenfor.

1.2.5 Økonomiske og sysselsettingsmessige effekter

1.2.5.1 Overlevelse

Prosjektene har vært vesentlig for bedriftenes overlevelse. Halvparten av virksomhetene mener at prosjektet har vært viktig for deres overlevelse, mens 27 prosent synes det har vært noe viktig og 20 prosent lite viktig. For 2002-årgangen var det 61 prosent som mente prosjektene var viktig for deres overlevelse. Det er vanskelig å vite om det har skjedd en reel nedgang fra i fjor til i år på grunn av at spørsmålet er noe strengere formulert i årets undersøkelse.

De gjennomførte analysene viser at det er en del forskjeller i vurderingene mellom tjenestene. Det er en tendens til at betydningen for overlevelse er størst for de største tilsagnene målt i kroner, noe som er samme bilde som en har sett i tidligere etterundersøkelser.

Prosjektene betydning for overlevelse varierer med bedriftsstørrelse. Betydningen for er størst for de minste bedriftene, dvs. bedrifter med 0 eller 1-10 ansatte.

1.2.5.2 Lønnsomhet

Prosjektene har gitt viktige bidrag i forhold bedriftenes lønnsomhet. Halvparten av virksomhetene påpeker at prosjektet har vært viktig for lønnsomhetsutviklingen, mens 29 prosent sier det har vært noe viktig og 18 prosent lite viktig. For 2002-årgangen var det 68 prosent som mente prosjektene var viktig for deres lønnsomhetsutvikling. Også her er det vanskelig å si om det faktisk har skjedd en reduksjon i prosjektene betydning for lønnsomhetsutviklingen i og med at spørsmålet er noe strengere formulert i årets undersøkelse.

Det er klare forskjeller i svarene til virksomhetene innen de ulike tjenestene. De tjenestene som skårer lavest er VSP-skog, NT-programmet, VSP-mat, Inkubatorstipend og landsdekkende utviklingstilskudd. Dette er alle tjenester med et høyt fokus på kompetanseutvikling, innovasjon og fellestiltak. Det er grunn til å tro at det tar lengre tid før slike prosjekter gir økt lønnsomhet.

Ut fra en helhetsbetraktning ser det ut til at det er de mer tradisjonelle tjenestene som har størst betydning for lønnsomhetsutviklingen, og det er også en viss tendens til at det er de største tilsagnene målt i kroner som bidrar mest.

For Innovasjon Norges del er det om å gjøre å finne en fornuftig balanse mellom addisjonalitet og prosjektresultater. Det hjelper ikke om alle prosjektene har høy addisjonalitet dersom det ikke realiseres noe positive resultater gjennom dem. Den gjennomførte analysen viser at det i liten grad er forskjeller i prosjektene bidrag til lønnsomhetsutvikling ut fra addisjonalitet. Med andre ord er det ikke slik at de som har høy addisjonalitet oppnår dårligere lønnsomhetseffekter av prosjektet.

1.2.5.3 Konkurranssevne

Konkurranssevne kan ses på som en mellomliggende variabel i forhold til lønnsomhet, og der er derfor også interessant å se nærmere på i hvilken grad de IN-støttede prosjektene har hatt betydning for denne. 49 prosent av virksomhetene framhever at prosjektet har vært viktig for konkurranssevnen, mens 25 prosent sier det har vært noe viktig og 23 prosent lite viktig. Det er en del variasjon i prosjektene bidrag til konkurranssevne mellom de ulike tjenestene.

Prosjektene betydning for konkurranssevne er minst for de landbruksrelaterte tjenestene VSP-mat, VSP-mat og Lån til landbruket, mens den er størst for de som har fått tilsagn om OFU/IFU, Landsdekkende risikolån og Grunnfinansieringslån til fiskeflåten. De tre sistnevnte utgjør alle relativt store tilsagn.

1.2.5.4 Markedsutvikling

Markedsutvikling er sentralt i forhold til å skape økt lønnsomhet i bedriftene. De IN-støttede prosjektene har ført til økt omsetning i 58 prosent av bedriftene. Omsetningen har holdt seg uendret i 37 prosent av virksomhetene, mens den har blitt redusert i kun 1 prosent av dem.

De aller fleste prosjektene (79 prosent) har ikke bidratt til noen endring av eksporten, mens 13 prosent av dem har ført til en økning. Det er relativt stor forskjell mellom

tjenestene når det gjelder i hvilken grad de har bidratt til økt eksport. De tjenestene som i størst grad har bidratt til økt eksport er INT-programmet¹ (46 prosent) og OFU/IFU (44 prosent), mens bidraget er lavest for FRAM (5 prosent) samt de landbruksrettede tjenestene Lån til landbruket (0 prosent), Bygdeutviklingsmidler (6 prosent) og VSP-mat (6 prosent).

1.2.5.5 Sysselsettingseffekter

Beregning av sysselsettingseffekter av offentlige virkemidler og tiltak er metodisk vanskelig. En kjenner de faktiske sysselsettingseffektene i bedriftene, men ikke hvor mye av den som skyldes de prosjektene som Innovasjon Norge har vært med på å finansiere eller hva som ville skjedd hvis virksomhetene ikke hadde fått tilsagn fra Innovasjon Norge. Vi vil derfor understreke at det alltid vil være stor usikkerhet knyttet til slike tallberegninger. Treffsikkerheten i anslagene vil blant annet avhenge av utvalgsusikkerhet og presisjonsproblemer knyttet til de subjektivt graderte svaralternativene som brukes for å beregne sysselsettingseffektene.

Med de forutsetningene som er lagt til grunn, er det skapt og sikret fra om lag 4.100 til 6.200 arbeidsplasser blant de bedriftene som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2003. Dette innebærer at det er skapt og sikret 0,6 til 1,0 arbeidsplasser per prosjekt. Dette er noe mindre enn i etterundersøkelsen for 2002-kullet (0,8 til 1,1 arbeidsplasser per prosjekt), mens det er innenfor intervallet fra 2001-kullet (0,7 til 0,9 arbeidsplasser per prosjekt). Det har altså ikke skjedd de store endringene i denne etterundersøkelsen til tross for at tjenestefordelingen er endret.

Fordelt etter distriktspolitisk virkeområde ligger antall skapte og sikrede arbeidsplasser fra om lag 1.400 til 2.100 arbeidsplasser utenfor sonene og fra 2.700 til 4.100 arbeidsplasser innenfor sonene. Dette innebærer at ca. 2/3 av de skapte og sikrede arbeidsplassene er kommet innenfor det distriktspolitiske virkeområdet.

For 2003-kullet er Innovasjon Norges kostnader per arbeidsplass på mellom 177.000 – 249.000 kr. Ser en kun på de 10 finansielle tjenestene som var med i etterundersøkelsene blant de som fikk tilsagn i perioden fra 1999 til 2002, ligger kostnadene per arbeidsplass på 158.000 – 226.000 kr. Dette er noe lavere enn for 2002-kullet.

1.2.5.6 Effektenes varighet

For første gang er bedriftene spurt om hvorvidt realiseringen av prosjektenes effekter er fullført eller ikke.

Prosjekteffektene er i stor grad realisert, men det er fortsatt et visst urealisert potensial. 64 prosent av virksomhetene påpeker at prosjekteffektene hovedsakelig er realisert, mens 18 prosent forventer at effektene er realisert først innen 2 år fra nå og 10 prosent først etter 2 år eller mer.

Det er klare forskjeller mellom de tre hovedgruppene av tjenester når det gjelder hvor vidt de forventede prosjekteffektene er realisert. Effektene av prosjektene er i størst grad realisert blant de tjenestene som kan betegnes som finansiering (68 prosent), mens de i minst grad er det blant de tjenestene som kan karakteriseres som finansiering, rådgivning og nettverk (49 prosent). Blant stipendene ligger den tilsvarende andelen på 54 prosent. Disse resultatene indikerer at det tar lengre tid å oppnå

¹ Er et internasjonaliseringsprogram fra tidligere Norges Eksportråd.

resultater gjennom de mer programbaserte tjenestene som er mer innrettet mot ”myke” og mer komplekse tiltak.

1.3 Innovasjon Norges hovedmål og hovedfunn

Med utgangspunkt i resultatene fra etterundersøkelsen vil vi her gi en summarisk vurdering av hvorvidt prosjektene som fikk støtte i 2003, har bidratt til at Innovasjon Norge har oppfylt sitt mål.

Ikke alle relevante indikatorer er med i etterundersøkelsen noe som innebærer at ikke alle delmålene kan omtales. Det henvises derfor til førundersøkelsen av samme årsgang for et utvidet dokumentasjonsgrunnlag.

Hovedmål:

Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

Innovasjon Norges hovedmål kan splittes i fire deler:

➤ **Å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet.**

Kundeeffektundersøkelsen dokumenterer at Innovasjon Norge i betydelig grad bidro til dette ved at:

- Halvparten av bedriftene sier at prosjektet har vært viktig for bedriftens lønnsomhetsutvikling, hvilket bl.a. avspeiler seg i mer effektive produksjonsmetoder og reduksjon i produksjonskostnader.
- Halvparten av bedriftene sier at prosjektet har vært viktig for konkurranseevnen, hvilket avspeiler seg i økt omsetning og mulighet for økt framtidig lønnsomhet.
- Halvparten av bedriftene sier at prosjektet har vært viktig for bedriftens overlevelse.
- Prosjektene har bidratt til å skape og sikre fra 4.100 til 6.200 arbeidsplasser. Dette tilsvarer fra 0,6 til 1,0 arbeidsplasser per prosjekt.

➤ **Nyskapning og omstilling**

Mange bedrifter har igangsatt nye innovasjonsprosjekter, hvilket har resultert i:

- 28 prosent av prosjektene har i stor grad ført til produkt- og tjenesteutvikling, først og fremst forbedring av eksisterende produkter.
- 18 prosent av prosjektene har i stor grad ført til utvikling av produksjonsprosesser, først og fremst forbedring av eksisterende produksjonsprosesser.
- 20 prosent av prosjektene har i stor grad ført til markedsutvikling og bruk av nye markedsføringsformer, særlig salg til nye kunder.
- I snitt har 52 prosent av prosjektene medført stor grad av utvikling på en eller flere innovasjonsindikatorer.

- **Øking av næringslivets innovasjonsevne**
Ved å gjennomføre de støttede aktivitetene/prosjektene har halvparten av bedriftene fått økt fokus på innovasjon, og prosjektet har bidratt til kompetanseutvikling hos medarbeiderne i om lag 60 prosent av virksomhetene. Den forbedrede innovasjonsevnen er først og fremst bedriftsintern. Det er i mindre grad skapt økt fokus på bruk av forskningsresultater eller utvidet samarbeid med FoU-institusjoner.
- **Finansiering, kompetanse og nettverk**
Bortsett fra økonomisk støtte fra Innovasjon Norge, har bedriftene primært selv finansiert aktivitetene/prosjektene. 83 prosent av prosjektene har blitt fullfinansiert i henhold til prosjektplanen. Tjenesten fra Innovasjon Norge har for halvparten av prosjektene vært utløsende for annen finansiering, men Innovasjon Norges betydning for at prosjektene blir fullfinansiert ser ut til å være synkende.

Tjenesten fra Innovasjon Norge bidrar til å løfte kompetansenivået og bruken av nettverk i den enkelte bedrift, men kompetanseutvikling gjennom nettverk skjer kun i meget begrenset omfang. Dette er en utfordring tatt i betraktning organisasjonens formål.

1.3.1 Tilpasning av Innovasjon Norges tjenester til konjunkturutviklingen

I 2003 ble det innvilget færre tilsagn enn årene før. Dette kan ha betydning for seleksjonen av prosjekter som får tilsagn om støtte. Terskelen for å få støtte av Innovasjon Norge kan ha vært høyere, gitt at søknadstilfanget var stabilt. Dette kan være en av årsakene til at kostnadene per arbeidsplass går litt ned dersom man kun ser på de tjenester som var med også i årene før.

I etterundersøkelsen av 2003-årgangen er 11 nye tjenester inkludert i kundeeffektundersøkelsen. Disse omtales ofte som programmer. De skiller seg ut ved at de ofte er kombinasjoner av finansielle tjenester samtidig som rådgivning og nettverksaktiviteter står sentralt. Dette viser seg å ha betydning for effektene. Prosjekter innen disse tjenestene har i snitt noe høyere kostnader per skapte eller sikrede arbeidsplass, primært grunnet en noe lavere andel skapte eller sikrede arbeidsplass per prosjekt. Dette betyr imidlertid ikke at Oxford Research sin anbefaling fra førundersøkelsen om å vurdere en sterkere satsing på denne typen tjenester bortfaller. Analysene viser at effektene av disse prosjektene i mindre grad er realisert til fulle etter 4 år. Dette kan tyde på at de tradisjonelle finansielle tjenestene gir en raskere "avkastning" i form av økt sysselsetting og økonomiske gevinster, mens programmene effekter realiseres senere. Det kan samtidig være at effektene fra sistnevnte prosjekter over tid ville overgå de som kommer av tradisjonelle finansielle tjenester, i og med at nettverk og kompetanseutviklingen har lagt et betydelig bedre grunnlag i bedrifter som har motatt denne form for tjenester.

- Innovasjon Norge bør studere langtidseffekter nærmere.

Dette gjør at Innovasjon Norge til en viss grad kan velge når man ønsker at effektene skal realiseres. Dette er gunstig med tanke på tilpassing til konjunktursvingninger i økonomien. Oxford Research vil anta at det i perioder med høykonjunktur er fornuft-

tig å satse relativt mer på de programrettede tjenestene, mens det i perioder med lavkonjunktur vil være fornuftig å satse relativt mer på de mer tradisjonelle finansielle tjenestene.

Kapittel 2. Innledning

Oxford Research har i samarbeid med Polarfakta gjennomført denne kundeeffektundersøkelsen blant bedrifter som fikk tilsagn fra Statens nærings og Distriktsutviklingsfond (SND) i 2003 for Innovasjon Norge. Kundeeffektundersøkelsen består av en førundersøkelse og en etterundersøkelse. Førundersøkelsen gjennomføres året etter at tilsagnet fra Innovasjon Norge er gitt, mens etterundersøkelsen gjennomføres 4 år etter. Den foreliggende undersøkelsen er en etterundersøkelse av de virksomhetene som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2003.

Dette er første gang Oxford Research gjennomfører en etterundersøkelse, men virksomheten har tidligere gjennomført tre førundersøkelser. Denne studien bygger på mye av det samme metodiske grunnlaget som tidligere etterundersøkelser for SND, men årets undersøkelse er både utvidet og videreutviklet. Denne etterundersøkelsen omfatter store deler av tidligere SNDs aktivitet, inkludert en rekke av programsatsningene. Det at en del av programmene nå inngår i undersøkelsen er nytt i forhold til tidligere analyser. Inkluderingen av disse gjør at en får et mer helhetlig bilde av organisasjonen.

Innovasjon Norge ble etablert 1.1.2004 og består av tidligere SND, Norges Eksportråd, Norges Turistråd og Statens Veiledningskontor for Oppfinnere. Selv om det formelt sett var SND som bevilget midlene i 2003, brukes Innovasjon Norge som betegnelse på organisasjonen for å forenkle kommunikasjonen.

Den foreliggende etterundersøkelsen bygger på data fra 759 bedrifter. Disse er intervjuet per telefon i perioden februar til mars 2007. Denne etterundersøkelsen følger opp førundersøkelsen av alle bedrifter som i 2003 fikk lån og tilskudd fra Innovasjon Norge eller som deltok i en programsatsing. Gjennom førundersøkelsen kan en si noe om de kortsiktige effektene av Innovasjon Norges innsats, mens en gjennom etterundersøkelsen vil være i stand til å si noe mer om de langsiktige effektene av de prosjektene som ble støttet. Det er de bedriftene som svarte på førundersøkelsen som er intervjuet i etterundersøkelsen.

2.1 Hensikten med undersøkelsen

Kundeeffektundersøkelsen av Innovasjon Norges engasjementer har to hovedformål. Det er et internt som gjelder forbedring og videreutvikling av Innovasjon Norges virksomhet overfor kundene, og et eksternt som dreier seg om å dokumentere overfor omverdenen at man har fått noe igjen for de pengene som er investert i Innovasjon Norges aktiviteter. Med andre ord har undersøkelsen både et utviklings- og et resultatperspektiv.

Totalt sett har Innovasjon Norge et Mål og resultatsystem som består både av et omfattende opplegg for rapportering av aktiviteter (ved bruk av aktivitetsindikatorer ved registrering av saker når de kommer inn) og et opplegg for måling av effekter, herunder evalueringer generelt og kundeeffektundersøkelser mer spesielt.

Kundeeffektundersøkelsen vil i forhold til evaluering av Innovasjon Norges resultater dels representere et analyseverktøy som ”står på egne ben”, samtidig vil denne undersøkelsen inngå som en av flere dokumentasjonsformer i mer omfattende evalu-

eringer. I andre studier hvor det legges opp til mer fullstendige analyser av Innovasjon Norge, vil det f.eks. være naturlig å supplere kundeeffektundersøkelsen med dokumentstudier og casestudier hvor en får anledning til å gå mer i dybden i kartleggingen av de forholdene som gir den beste uttellingen hva angår addisjonalitet, og hva som mangler av betingelser for å få dette til. I sin tur vil dette kunne utgjøre et viktig innspill i forhold til hva som bør være innretningen på ordningene i den hensikt å få mest uttelling i forhold til de beløpene som anvendes.

2.2 Innovasjon Norges formål

Innovasjon Norge ble som nevnt etablert 1.1.2004. Hver av de organisasjonene som ble slått sammen, hadde sine formålsparagrafer og strategier. Denne kundeeffektundersøkelsen omfatter i all hovedsak tjenestene til tidligere SND. Det kunne derfor være relevant å vurdere resultatene fra kundeeffektundersøkelsen i forhold til den gamle formålsbeskrivelsen for SND. I førundersøkelsen sammenholdt vi resultatene med de mål som var formulert i 2004, ettersom et hovedpoeng for Kundeeffektundersøkelsen er å ta lærdom av tidligere erfaringer. Vi velger derfor å vurdere resultatene fra etterundersøkelsen i forhold til de samme mål og strategier.

Hovedmål og delmål for Innovasjon Norge er formulert slik:

Hovedmålet for Innovasjon Norge er:

«Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.»

Hovedmålet er overordnet andre styringssignaler. I arbeidet med å oppnå hovedmålet skal Innovasjon Norge rette innsatsen mot fokusområder og målgrupper der offentlig innsats kan utløse økt verdiskaping. Disse er internasjonalisering og prosjekter i ide-, utviklings- og kommersialiseringsfasen, samt entreprenører, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial. I tillegg er kvinner en prioritert målgruppe.

Delmålene for Innovasjon Norge er:

1. Økt innovasjon i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til

- økt omfang av lønnsomme etableringer
- økt innovasjonsevne og –takt
- utvikling av lokale, regionale og nasjonale næringsmiljø og innovasjonssystemer som gir bedre vilkår for innovasjonsbasert verdiskaping

2. Økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til:

- økte kunnskaper i næringslivet om internasjonale markeder og muligheter
- økt internasjonal aktivitet i næringslivet
- at norske bedrifter utnytter teknologi og kunnskaper utviklet i utlandet og til

eksport av norsk teknologi

3. Styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt

Innovasjon Norge skal bidra til:

- å gjøre norsk næringsliv og teknologi kjent i utlandet
- økt lønnsomhet i reiselivsnæringen og økte markedsandeler i utlandet
- økt kjennskap, kunnskap og preferanse til Norge i utvalgte land og målgrupper
- at utenlandsk næringsliv etablerer ny virksomhet eller investerer i Norge

4. Næringsutvikling basert på regionale forutsetninger

Innovasjon Norge skal bidra til:

- lokal og regional bedrifts- og næringsutvikling
- å styrke samhandlingen mellom aktørene i de regionale partnerskap
- at arbeidet i omstillingsområdene drives profesjonelt og målrettet

5. Generelle gjennomgående hensyn og føringer knyttet til hovedmålet

Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner
- være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng

Ovennevnte hovedmål er fastsatt av Nærings- og Handelsdepartementet². I utredningen omkring hovedmål og delmål, ble også følgende føringer gitt for Innovasjon Norge sin virksomhet:

- Innovasjon Norge skal ha et klart kundefokus som innebærer at næringslivet er tilfreds med organisasjonens tjenester.
- Innovasjon Norge skal bidra til lønnsomhet hos kundene.
- Tre bedriftsmålgrupper skal prioriteres: entreprenører, unge bedrifter og SMB med vekstambisjoner og -potensial.
- Kvinner er en prioritert målgruppe.

² Mål og resultatstyringssystem for Innovasjon Norge. Rapport fra en arbeidsgruppe nedsatt av Nærings- og handelsdepartementet. Avgitt 24. juni 2004. Se også "Operasjonalisering av MRS-systemet for Innovasjon Norge". Rapport fra prosjektgruppe i IN, 10. desember 2004.

- Innovasjon Norge skal arbeide med og prioritere verdikjeder, bransjer og næringer med særskilte utfordringer og/eller verdiskapingsmuligheter hvor landbrukstilknyttet virksomhet og marin sektor er nevnt spesielt.
- Innovasjon Norges virkemidler skal korrigere for markeds- og systemsvikt og være rettet mot dynamikken i næringslivet uten å virke unødig konkurransevridene.
- Innen rammen av hovedmålet skal Innovasjon Norge være en regional og nasjonal kunnskapsbygger og bidra til regional tilpassing av nasjonale, innovasjonspolitiske strategier.
- Innovasjon Norge skal bidra til å fremme miljøvennlige og bærekraftige løsninger.

Vektingen av disse målsettingene vil i betydelig grad være påvirket av finansieringsprofilen i bevilgningene. I bevilgningsbrevet fra Kommunal- og regionaldepartementet, som er en betydelig finansieringskilde innenfor en del av tjenestene, heter det for eksempel at: *"Midlene skal primært nyttes innenfor virkeområdet for de distriktpolitiske virkemidlene"* (jf. bevilgningsbrev til Innovasjon Norge datert 29.1.04).

Selv om det nye mål- og resultatstyringssystemet for Innovasjon Norge ikke formelt sett trådte i kraft før 1.1.2005, mener vi det er mest relevant at vår tolkning og vurdering av resultatene tar utgangspunkt i de nye formuleringene.

2.3 Tjenester som omfattes av undersøkelsen

Undersøkelsen omfatter 21 av Innovasjon Norges tjenester. I det følgende gis de en oversikt over disse samt hvor mye penger som er bevilget. De tjenestene som inngår i etterundersøkelsen for første gang, er understreket. Benyttet beløp per tjeneste i 2003 angis i mill. kr.

Tabell 1: Tjenester som inngår i undersøkelsen
Bygdeutviklingsmidler, 235 mill. ³
Distriktsrettede risikolån, 295 mill.
Distriktsutviklingstilskudd, 395 mill.
Grunnfinansieringslån til fiskeriflåten (GFL-flåten), 464 mill.
Landsdekkende risikolån, 100,8 mill.
Landsdekkende utviklingstilskudd, 240 mill.
Lavrisikolån, 438 mill.
Lån til landbruket, 230 mill.
<u>Program for nyskaping og teknologispredning i Nord-Norge (NT-programmet), 22 mill</u>
Offentlige og industrielle utviklingskontrakter (OFU/IFU), 96,3 mill.
<u>Bioenergiprogram, 6 mill.</u>
<u>Bransjerettet IT-, 32,1 mill.</u>
<u>INT-programmet, 10 mill.(Tidligere Norges Eksportråd)</u>
<u>FRAM, 9,6 mill.</u>

³ Når det gjelder bygdeutviklingsmidler, inngår ikke følgende formål: Sentrale - Prosjekter og programmer, Lokale - Annet - tilleggsnæring, Lokale - Annet - tradisjonelt jord- og hagebruk, Fylkesvise BU-midler - Rentestøtte tilleggsnæringer, Fylkesvise BU-midler - Rentestøtte trad. jord- og hagebruk.

Tabell 1: Tjenester som inngår i undersøkelsen
<u>Kulturbasert næringsutvikling, 5 mill.</u>
<u>Marint innovasjonsprogram, 20 mill.</u>
<u>Verdiskapingsprogrammet for mat (VSP-Mat), 100 mill.</u>
<u>Verdiskapingsprogrammet for reindrift (VSP-Reindrift), 6 mill.</u>
<u>Verdiskapingsprogrammet for skog(VSP-Skog), 39 mill.</u>
Etablererstipend, 103 mill
Inkubatorstipend, 19 mill.

Flere av programmene er finansiert av landsdekkende og distriktsrettede utviklingstilskudd slik at summene over ikke direkte kan legges sammen. Summen av midler som vi har undersøkt effekten av, er kr. 2,8654 milliarder (pluss NT-programmet).

2.4 Grupper av tjenester

Etter en nøye vurdering ble tjenestene som inngår i undersøkelsen, delt inn i tre hovedgrupper. Gruppe 1 omfatter finansielle tjenester, gruppe 2 omfatter tjenester som inneholder både finansiering, rådgivning og nettverk mens gruppe 3 inneholder etablerer- og inkubatorstipend. Hvilke tjenester som tilhører hvilken gruppe framgår av tabellen under.

Tabell 2: Tjeneste fordeling på grupper		
1: Finansiering	2: Finansiering, rådgivning og nettverk (programmene)	3: Stipender
<ul style="list-style-type: none"> • Bygdeutviklingsmidler • Distriktsrettede risikolån • Distriktsutviklingstilskudd • Grunnfinansieringslåen til fiskeflåten • Landsdekkende risikolån • Landsdekkende utviklingstilskudd • Lavrisikolån • Lån til landbruket • NT-programmet • OFU/IFU 	<ul style="list-style-type: none"> • Bioenergiprogram • Bransjerettet IT • INT-programmet • FRAM • Kulturbasert næringsutvikling • Marint innovasjonsprogram • VSP-mat • VSP-reindrift • VSP-skog 	<ul style="list-style-type: none"> • Etablererstipend • Inkubatorstipend

2.5 Begreper

Som en følge av at også programsatsingene, som inneholder noe mer og annet enn finansiell bistand, er med i denne undersøkelsen, er også begrepsbruken tilpasset. Begrepet *tjeneste* benyttes som betegnelse for alle typer bidrag fra Innovasjon Norge, både finansielle og ikke-finansielle, til bedriftene. Begrepet *støtte* benyttes som en samlebetegnelse på tjenestene i aktivitets- og prosjektsammenheng. Dette innebærer at bedriftene har fått tjenester fra Innovasjon Norge og aktivitetene/prosjektene er støttet gjennom disse tjenestene.

Sammenlignet med tidligere etterundersøkelser er ”sentralitet” benyttet som begrep. Dette baserer seg på en inndeling etter Statistisk sentralbyrås *sentralitetsmål* dvs. storbyområder, (Dette utgjør 3A kommuner som omfatter de største byene med forstadskommuner som ligger innenfor det naturlige pendlingsomland), andre byområder (2A og 2B kommuner) og distriktskommuner (0 og 1A og 1B kommuner).

Del 1: Metode

Kapittel 3. Undersøkellesdesign og metode

I dette kapittelet beskrives metoden som denne etterundersøkelsen for 2003-kullet er gjennomført etter.

Kundeeffektundersøkelsene gjennomføres som nevnt ved at bedrifter som mottar en tjeneste fra Innovasjon Norge blir spurt to ganger; en gang året etter tilsagnet ble gitt og en gang fire år etter. Førstnevnte undersøkelse kalles "Førundersøkelsen" og sistnevnte omtales som "Etterundersøkelsen".

Kundeeffektundersøkelsen for 2003-årgangen inneholder flere tjenester enn tidligere kundeeffektundersøkelser. Hovedgrunnen til dette er at programsatsningene i tidligere SND i stor grad nå er inkludert i undersøkelsen. Følgende tabell viser hvilke tjenester som er omfattet av kundeeffektundersøkelsen for 2003.

Tjeneste	
Bygdeutviklingsmidler	Bioenergiprogram
Distriktsrettede risikolån	Bransrettet IT
Distriktsutviklingstilskudd	INT-programmet
Grunnfinansieringslån-flåte	FRAM
Landsdekkende risikolån	Kulturbasert næringsutvikling
Landsdekkende utviklingstilskudd	Marint innovasjonsprogram
Lavrisikolån	VSP-mat
Lån til landbruket	VSP-reindrift
NT-programmet	VSP-skog
OFU/IFU	Etablererstipend
	Inkubatorstipend

3.1 Skjemastrategi

Det inngår 21 ulike tjenester i undersøkelsen. På grunn av dette, valgte man i førundersøkelsen å utforme 3 ulike skjema for å fange opp noen av de sentrale forskjellene i formål og effekter som forventes mellom tjenestene.

Målet for denne etterundersøkelsen er derimot å fokusere på effekter som man kan forvente at alle tjenestene bidrar til, men i varierende grad. I etterundersøkelsen er

det derfor benyttet ett felles spørreskjema, og antall spørsmål i skjemaet er redusert. I førundersøkelsen var det mellom 39 og 46 spørsmål avhengig av hvilke skjema det dreide seg om, mens det i etterundersøkelsen er kun 31 spørsmål. Dermed kan man be bedriftene hoppe over spørsmål som ikke er relevante for dem, uten at skjema oppfattes alt for langt.

På grunn av at alle spørsmål ikke er like relevante for alle i utvalget, kan frafallet på enkeltspørsmål dermed bli noe større enn dersom man hadde videreført strategien med flere skjema.

Hovedfokus i etterundersøkelsen har vært på følgende tema:

- Om prosjektet
- Prosjektets betydning for strategi, kompetanse, nettverk og innovasjon
- Prosjektets økonomiske og sysselsettingsmessige resultater og effekter

I tillegg ble det stilt en del bakgrunnsspørsmål om bedriften som hadde fått tilsagnet.

Som utgangspunkt for formuleringen av spørsmålene i etterundersøkelsen ble både tidligere etterundersøkelser og førundersøkelsen for 2003 årgangen lagt til grunn. Dette ble gjort i og med at etterundersøkelsen må ivareta to viktige hensyn:

- Sammenligning med tidligere års etterundersøkelser
- Sammenligning med førundersøkelsen for samme årgang

Disse sammenligningsmulighetene blir brukt i deler av analysen og det vil bli kommentert i de tilfeller der det blir gjort.

3.2 Populasjonen

Populasjonen, dvs. de bedriftene vi ønsker å si noe om, er alle de bedriftene som har mottatt finansielle eller andre tjenester fra Innovasjon Norge i 2003.

I hovedtrekk gjennomføres etterundersøkelsen med utgangspunkt i førundersøkelsen. Dette gjøres ved at det er de bedrifter som besvarte førundersøkelsen som blir kontaktet igjen for en ny undersøkelse. Dermed kan man sammenholde svarene fra før- og etterundersøkelsen, og dermed ha grunnlag for å uttale seg om eventuelle endringer. Den populasjonen og det uttrekket som ble gjennomført i førundersøkelsen er også gjeldene i etterundersøkelsen, bare med ytterligere frafall.

Totalt inngikk 6387 tilsagn fordelt på 4853 bedrifter i førundersøkelsen for 2003.

Tilsagn	2003
Tildelinger	6387
Bedrifter	4853
Trekkposisjoner*	5346

*Som følge av at bedriftene har fått flere tildelinger, kan de totalt delta som 5346 enheter. Bedrifter med flere tilsagn innen ett og samme tiltak er fjernet, men bedriften kan være oppført på ulike ordninger.

Tabellen over illustrerer også at enkelte bedrifter var oppført to eller flere ganger innen samme tjeneste eller hadde mottatt flere tjenester. Alle tilsagnene, foruten de som gikk til bedrifter som ikke er med i utvalget, ble beholdt før trekningen ble gjort for å sikre at sannsynligheten per tilsagn var lik for alle bedriftene. Dette innebærer at

bedrifter som har fått flere tilsagn, har større sannsynlighet for å bli trukket ut enn dem som kun hadde fått ett tilsagn.

Populasjonen i årets etterundersøkelse er således 6387 tilsagn fordelt på 4853 enkelt-bedrifter, og lik som førundersøkelsen.

3.3 Utvalg

Utvalgsprosedyren er veien fra populasjon til at det foreligger et representativt uttrekk av respondenter. Utvalget av respondenter ble gjort i tilknytning til førundersøkelsen og fra populasjonen beskrevet ovenfor.

Utvalgets primære hensyn var sikkerhet og presisjon ned på tjenestenivå. Dette er avgjørende i og med at så mange som 21 ulike tjenester er omfattet av undersøkelsen. Etter beregninger av feilmargin og forventet frafall ble uttrekket gjort. Deretter ble intervjuene til førundersøkelsen gjennomført. I førundersøkelsen fikk vi 1318 svar. Disse fordelte seg som under.

Tjeneste	Utvalg	Intervjuer
Bygdeutviklingsmidler	341	188
Distriktsrettede risikolån	182	86
Distriktsutviklingstilskudd	266	131
Grunnfinansieringslån-flåte	102	37
Landsdekkende risikolån	87	38
Landsdekkende utviklingstilskudd	120	50
Lavrisikolån	82	28
Lån til landbruket	285	145
NT-programmet	59	29
OFU-IFU	83	56
Bioenergiprogram	20	16
Bransjerettet IT	96	40
INT-programmet	176	59
FRAM	176	83
Kulturbasert næringsutvikling	15	9
Marint innovasjonsprogram	17	7
VSP – mat	135	78
VSP – reindrift	19	8
VSP – skog	56	42
Etablererstipend	312	152
Inkubatorstipend	72	36
Total	2 701	1318

De 1318 bedriftene som besvarte førundersøkelsen var altså utvalget i etterundersøkelsen.

3.4 Datainnsamling

Datainnsamlingen er gjennomført gjennom telefonintervju utført av Polarfakta AS, etter samme prosedyre som foregående år.

Utvalget av bedrifter er gjennomgått og evt. nye adresser og telefonnummer ble lagt til i listen. Samtlige bedrifter som inngikk i utvalget, har fått tilsendt spørreskjema i posten. Ved første kontakt har respondentene blitt bedt om å lese igjennom spørreskjemaet for senere å bli oppringt. Respondenter som ikke har mottatt eller som av andre årsaker ikke lenger har sitt skjema, får tilbud om å få et nytt. Først og fremst har respondentene blitt oppfordret til å laste skjema ned fra nettet via Polarfaktas hjemmeside (www.polarfakta.no), eller de har fått muligheten til å få skjema tilsendt på e-post. I de tilfeller respondentene ikke kunne/ønsket å motta skjema elektronisk, har det blitt sendt på telefaks eller som et siste alternativ per post.

Utsendelsen av spørreskjema tok til i februar 2007. Intervjuene forgikk på dag og kveldstid fra 19. februar til 27. mars 2007.

Alle bedrifter som ikke svarte, ble forsøkt kontaktet inntil 10 ganger over flere dager før numrene ble erklært ubrukelige. Alle som sa at de skulle svare på undersøkelsen, og der det ble gjort avtaler, ble fulgt opp kontinuerlig til de enten avga svar eller nektet å delta.

3.5 Svar og frafall

Utvalget var som nevnt på 1318 bedrifter. Av disse var 76 ikke mulig å komme i kontakt med som følge av at bedriften var konkurs eller nedlagt, eller at det ikke – til tross for flere forsøk - var mulig å finne rett telefonnummer. Denne andelen er som forventet lavere enn i førundersøkelsen, i og med at det på et tidligere tidspunkt har vist seg å være mulig å komme i kontakt med bedriftene.

Dersom man ser bort fra de som ikke var mulig å komme i kontakt med, gir det et potensial for 1242 intervjuer. Som det fremgår av tabellen under ble det totalt gjennomført 741 intervjuer. Dette gir en svarprosent på 60 prosent. Om lag 20 prosent nektet og om lag 20 prosent svarte ikke på tross av flere henvendelser. Hvis vi i tillegg anser svarene om at bedriften er nedlagt, opphørt eller gått konkurs som relevante tilbakemeldinger, er antall potensielle intervjuer 1262 og antall svar 759.

	Antall	Prosent
Utvalg	1318	
Feil tlf/ikke målgr.	56	
Konkurs/nedlagt	18	
Potensielle intervjuer	1244	100 %
Intervjuet	741	60 %
Nekt	232	19 %

Tabell 6: Svar og frafall totalt i 2003		
	Antall	Prosent
Ikke svar	261	21 %
Div årsaker.	10	1 %

I det følgende brytes disse tallene ned på tjeneste. Følgende tabell viser først antall bedrifter i utvalget per tjeneste, andel av disse som har feil adresse/kontaktperson og andelen som er nedlagt/konkurs. Deretter vises antallet bedrifter som det har vært mulig å intervjuer og deretter andelen i prosent for hvert av disse hvor det er gjennomført intervju, som har nektet å la seg intervjuer, som ikke har svart etter gjentatte henvendelser og der man ikke har funnet frem til rett person i bedriften.

Tabell 7: Svar og frafall per tjeneste i 2003									
Tjeneste	Utvalg	Feil tilf/ikke målgør.	Konkurs/medlagt	Potensielle intervjuer	Intervjuet	Svarprosent	Nekt	Ikke svar	Div årsaker.
Bygdeutviklingsmidler	188	2	0	186	133	72 %	47	6	0
Distriktsrettede risikolån	86	5	5	76	58	76 %	17	1	0
Distriktsutviklingstilskudd	131	4	3	123	69	56 %	10	44	1
Grunnfinansieringslån-flåte	37	3	1	32	18	56 %	7	5	3
Landsdekkende risikolån	38	1	0	37	20	54 %	7	9	1
Landsdekkende utviklingstilskudd	50	3	0	47	23	49 %	4	20	0
Lavrisikolån	28	0	0	28	17	61 %	3	6	2
Lån til landbruket	145	4	1	140	87	62 %	42	11	0
NT-programmet	29	2	0	27	19	70 %	5	3	0
OFU-IFU	56	4	2	50	30	60 %	4	16	0
Bioenergiprogram	16	4	0	12	7	58 %	3	2	0
Bransjerettet IT	40	2	0	38	21	55 %	11	6	0
INT-programmet	59	4	2	53	27	51 %	10	16	0
FRAM	83	2	0	81	33	41 %	23	25	0
Kulturbasert næringsutvikling	9	1	1	7	2	29 %	0	5	0
Marint innovasjonsprogram	7	1	0	6	2	33 %	0	3	1
VSP - mat	78	4	0	74	33	45 %	7	34	0
VSP - reindrift	8	1	0	7	4	57 %	1	2	0
VSP - skog	42	2	0	40	24	60 %	4	12	0
Etablererstipend	152	5	3	144	95	66 %	20	27	2
Inkubatorstipend	36	2	0	34	19	56 %	7	8	0
Totalt	1318	56	18	1244	741	60 %	232	261	10

Av de 1318 som svarte på førundersøkelsen gjenstår det i etterundersøkelsen kun 741 svar. I tillegg er det 18 bedrifter som er nedlagt, gått konkurs eller opphørt. Disse tilbakemeldingene vil også ansees som svar. Dermed er det totale antall svar oppe i 759. På tross av høyt frafall er antallet svar noe høyere enn i de to foregående etterundersøkelsene.

Frafallet er størst innen programmene. Her er det 19 prosent som nektet og 33 prosent som man av andre grunner ikke har fått til å svare. Andelen totalt er på henholdsvis 19 prosent og 21 prosent. Grunnen til dette skjeve frafallet er usikker, men man kan spekulere i om det har sammenheng med lavere forventninger og evt. mindre prosjekter enn de øvrige tjenestene.

Naturlig nok medfører et økt frafall at usikkerheten knyttet til svarene ytterligere forsterkes, sammenlignet med hva en opererte med i førundersøkelsen. Med dette som bakgrunn er det besluttet å holde 4 tjenester utenfor i tjenestevise presentasjoner. De tjenestene dette gjelder er:

- Bioenergiprogram
- Kulturbasert næringsutvikling
- Marint innovasjonsprogram
- VSP-reindrift

Blant disse tjenestene er de for få svar til at de kan presenteres enkeltvis. Svarene til bedriftene innen disse tjenestene vil imidlertid inkluderes i totaltallene.

3.6 Vekting av utvalget

Utvalget ble i førundersøkelsen trukket disproporsjonalt, det vil si at vi ikke har tatt hensyn til de ulike tiltakenes andel av populasjonen. Vi har derimot trukket utvalget med hensyn til hver enkel tjeneste. Med andre ord er utvalget skjevt med hensyn til fordelingen mellom tjenestene. I store trekk kan man si at de tjenestene med relativt få tildelinger og relativt små budsjetter er overrepresentert, mens de store tjenestene målt i antall tildelinger og budsjetter er underrepresentert.

Når vi skal analysere dataene, må vi foreta en vekting av utvalgsresultatene for å korrigere for disse skjevhetene. Kun slik kan totalsvarene bli korrekte. Grunnen er at svarene på spørsmålene som er stilt i undersøkelsen trolig er avhengige av hvilken tjeneste respondenten har fått bevilget. Vektingen vil redusere feilene som skjevheten i svarene innebærer. Vi oppnår dermed å fjerne utvalgsfeilene som skyldes underrepresentasjon av store tjenester og overrepresentasjon av små⁴.

Denne vektingen har kun innvirkning på fordelingen av svarene totalt sett i undersøkelsen og påvirker ikke fordelingen internt i tjenestene.

For å beregne vektene for hver av tjenestene, må en kjenne fordelingen mellom tjenestene i populasjonen og i utvalget. For hver av tjenestene beregnes det en vekt som tilordnes alle de enhetene som tilhører denne tjenesten. Når det for eksempel gjelder Bygdeutviklingsmidlene, ser vi av tabellen under at de står for 38 prosent av tiltakene i populasjonen, men bare 18 prosent i utvalget. Dermed blir vekten $38/18=2,15$. Er

⁴ Hellevik, O., "Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap", Oslo: Universitetsforlaget, 1991.s. 331

vekten over 1 innebærer dette at tiltaket er underrepresentert. Tilsvarende får bedriftene i Distriktsrettet risikolån, som er overrepresentert i utvalget, vekten 0,49. På denne måten beregnes en vekt for alle tjenestene i undersøkelsen.

Tabell 8:Vekting etter tjeneste					
Tjeneste	Populasjon	Fordeling av populasjon	Svar	Fordeling av svar	Vekt
Bygdeutviklingsmidler	2403	37,60 %	133	17,52 %	2,15
Distriktsrettede risikolån	262	4,10 %	63	8,30 %	0,49
Distriktsutviklingstilskudd	1171	18,30 %	72	9,49 %	1,93
Grunnfinansieringslånflåte	113	1,80 %	19	2,50 %	0,72
Landsdekkende risikolån	105	1,60 %	20	2,64 %	0,61
Landsdekkende utviklingstilskudd	161	2,50 %	23	3,03 %	0,83
Lavrisikolån	90	1,40 %	17	2,24 %	0,63
Lån til landbruket	322	5,00 %	88	11,59 %	0,43
NT-programmet	61	1,00 %	19	2,50 %	0,40
OFU-IFU	91	1,40 %	32	4,22 %	0,33
Bioenergiprogram	20	0,30 %	7	0,92 %	0,33
Bransjerettet IT	113	1,80 %	21	2,77 %	0,65
INT-programmet	247	3,90 %	29	3,82 %	1,02
FRAM	179	2,80 %	33	4,35 %	0,64
Kulturbasert næringsutvikling	15	0,20 %	3	0,40 %	0,51
Marint innovasjonsprogram	20	0,30 %	2	0,26 %	1,14
VSP - mat	153	2,40 %	33	4,35 %	0,55
VSP - reindrift	21	0,30 %	4	0,53 %	0,57
VSP - skog	75	1,20 %	24	3,16 %	0,38
Etablererstipend	691	10,80 %	98	12,91 %	0,84
Inkubatorstipend	74	1,20 %	19	2,50 %	0,48
Total	6387	100 %	759	100,00 %	1,00

Når vi har beregnet vektene, er selve vektingen noe som enkelt utføres i statistikkprogrammet SPSS. Der får hver enhet den vekten som den skal ha og teller da det antall ganger vekten tilsier.

Oxford Research vil påpeke at svarene også kunne vært vektet ut fra andre faktorer, slik som innvilget beløp eller støttekvivalenter. Et annet alternativ vil være å benytte en kombinasjon av antall tilsagn og innvilget beløp eller støttekvivalenter.

3.7 Undersøkelsens styrker og svakheter

Kundeeffektundersøkelsen dekker i alt 21 ulike tjenester og omfatter store deler av organisasjonens ressursbruk. Innovasjon Norges tjenester spenner imidlertid vidt hva gjelder bl.a. målgrupper, formål og geografisk nedslagsfelt. Hver enkelt tjeneste har sin egen innretning på disse og flere andre områder. I forhold til i hvilken grad kundeeffektundersøkelsen er egnet til å vurdere Innovasjon Norges aktivitet, kan det argumenteres langs to dimensjoner:

1. Innovasjon Norge har et formål fastsatt av Stortinget og Regjeringen. Målet søkes realisert gjennom å tilby et antall forskjellige tjenester til kundene. Hver for seg kan tjenestene ha ulike prioriteringer, men summen av tjenestene vil være et godt grunnlag for å vurdere hvorvidt Innovasjon Norge som helhet når sitt mål. Helhetsbetraktninger basert på kundeeffektundersøkelsen er derfor relevante, selv om tall på totalnivå tilslører naturlige og til dels ønskede ulikheter mellom tjenestene.
2. Innovasjon Norges tjenester er så ulike at helhetsbetraktninger ikke blir relevante. Analysene av kundeeffektundersøkelsen må primært gjøres på virkemiddelnivå fordi gjennomsnittallene tilslører en naturlig variasjon mellom tjenestene.

Etter vår oppfatning inneholder begge disse resonnementene gode poenger. Analysen av kundeeffektundersøkelsen er derfor søkt balansert slik at gjennomsnittbetraktninger er brukt der det oppfattes å være relevant, mens mye av omtalen er konsentrert om den enkelte tjeneste. Dette medfører imidlertid ikke at vi anser kundeeffektundersøkelsen som irrelevant for å vurdere måloppnåelsen for Innovasjon Norge som helhet. Så lenge aktiviteten gjennomføres i form av et antall tjenester, vil det jo i stor grad være summen av resultatene fra disse som bestemmer graden av måloppnåelse. Helhetsbetraktninger på tvers av tjenestene vil derfor være relevante, men det er naturligvis viktig å gjenta at en fullstendig evaluering av Innovasjon Norge må basere seg på et mer omfattende undersøkelsesdesign tilpasset ulike programkonsept enn det kundeeffektundersøkelsen gjør.

Tilfredshet kan ses på som forskjellen mellom forventning og resultat. I forhold til resultatene fra kundeeffektundersøkelsen, baseres våre vurderinger av hva som er bra og hva som er dårlig i stor grad på en tolkning av formålet og målene for Innovasjon Norge. Undersøkelsesopplegget rommer ikke mulighet til å analysere resultatene i forhold til målene for den enkelte av de tjenestene som omfattes. Det hadde imidlertid vært en styrke for bruken av resultatene fra kundeeffektundersøkelsen dersom Innovasjon Norge hadde fastsatt måltall for de ulike indikatorene som inngår i kundeeffektundersøkelsen. Dersom dette hadde vært gjort hva gjelder et knippe sentrale dimensjoner, både for hver enkelt tjeneste og for totaliteten, ville det vært lettere å få en felles oppfatning av som er bra og hva som er mindre bra resultater. Arbeidet med å sette slike mål er igangsatt sommeren 2007.

3.7.1 Vurdering av datamaterialet og muligheter for analyse

Feilmarginen for utvalget som helhet, er maksimalt +/- 3,4 prosentpoeng med et sikkerhetsnivå på 95 prosent. Dette er som ventet noe høyere enn i førundersøkelsen.

Antall gjennomførte intervju er lavt innenfor enkelte tjenester. Dette påvirker presisjonen i dataene, og da særlig i de tilfeller der antall svar er lavt samtidig som populasjonen er liten. Det resulterer i høy feilmargin. Dette gjelder spesielt de tidligere nevnte tjenestene Bioenergiprogram, Kulturbasert næringsutvikling, Marint innovasjonsprogram og VSP – reindrift. Disse holdes derfor utenfor når data analyseres per tjeneste. I tillegg bør man behandle resultatene for følgende tjenester med varsomhet:

- Inkubatorstipend
- Landsdekkende risikolån
- Grunnfinansieringslån-flåte
- Lavrisikolån

Innen alle disse tjenestene kan feilmarginen være over 20 prosentpoeng. Innenfor disse tjenestene må man dermed være svært varsom med å trekke bastante konklusjoner, og fortrinnsvis benytte data til å *indikere* eventuelle funn.

I tabellen under er sikkerheten i resultatene indikert etter tjeneste.

Tabell 9: Sikkerheten i resultatene etter tjenestene		
Tjeneste	Høy	
Totalt		
Bygdeutviklingsmidler		
Lån til landbruket		
Etablererstipend		
Distriktsrettede risikolån		
Distriktsutviklingstilskudd		
OFU-IFU		
VSP - mat		
FRAM		
VSP - skog		
INT-programmet		
NT-programmet		
Landsdekkende utviklingstilskudd		
Bransjerettet IT		
Inkubatorstipend		
Landsdekkende risikolån		
Grunnfinansieringslån-flåte		
Lavrisikolån		
Bioenergiprogram		
VSP - reindrift		
Kulturbasert næringsutvikling		
Marint innovasjonsprogram		
		Lav

3.7.2 Sammenlignbarhet

Ved overgangen fra 2002 til 2003 årgangen ble skalaen på spørsmål endret fra 1 – 7 til 1 – 5. Dette medfører at sammenligninger mellom årgangene før og etter 2002 må gjøres med varsomhet.

Spørsmålene knyttet til prosjektets betydning for overlevelse, lønnsomhet og konkurransevne har imidlertid i etterundersøkelsen samme skala som tidligere. Dette er

gjort fordi det førstnevnte benyttes i beregningen av sikrede arbeidsplasser, og vi ønsket en korrekt sammenligning med tidligere år. Dette innebærer imidlertid at man må være forsiktig med sammenligningene mellom før og etterundersøkelsen på disse spørsmålene.

I etterundersøkelsen er inndelingen som følger: lite viktig (skår 1-2), noe viktig (skår 3-4) og viktig (skår 5-7).

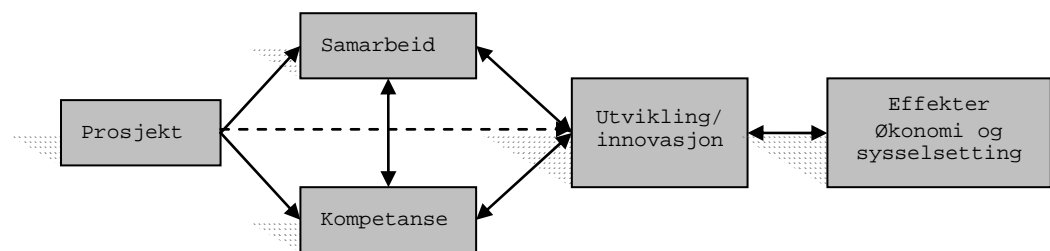
I førundersøkelsen var inndelingen: lite viktig (skår 1-2), noe viktig (skår 3) og viktig (skår 4-5).

Del 2: Resultater

Innovasjon Norge bistår en rekke ulike typer bedrifter og prosjekter gjennom sine tjenester. I dette hovedkapittelet skal vi se nærmere på ulike sider ved prosjektene som mottok tjenester fra Innovasjon Norge i 2003 og hvilke effekter knyttet til samarbeid, kompetanse, utvikling/innovasjon de har ført til i bedriftene.

Førundersøkelsen viste at egenskaper og kjennetegn ved prosjektene og bedriftene kan ha stor betydning for hvilke effekter man kan forvente. Både samarbeid og kunnskapsutvikling er effekter som i sin tur kan ha stor betydning for prosjektene økonomiske- og sysselsettingsmessige effekter, oftest gjennom en konkret utvikling av nye produkter, tjenester, prosesser eller markeder hos den enkelte bedrift. Dette omtales også som innovasjon. Disse forholdene kan samtidig påvirke hverandre og derigjennom forsterke effektene på lengre sikt. Modellen kan dermed illustreres som under.

Enkel effektmodell

Kilde: Oxford Research

På tross av en relativt enkel modell kan det ofte være vanskelig å påvise disse sammenhengene i og med at det er svært mange forhold som har betydning for prosjektene resultater og bedriftenes utvikling. Tankegangen er imidlertid at økt fokus på kompetanse og samarbeid gjør bedriftene bedre rustet til å møte fremtidige utfordringer og bli i stand til videreutvikling. Analyser viser da også at korrelasjonen i modellen er høy.

Indikatorene som er brukt er:

- Samarbeid: Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører som prosjektet har bidratt til samarbeid med (max 8).
- Kompetanse: Gjennomsnittlig antall områder som prosjektet i stor grad (score 4 & 5) har bidratt til økt kompetanse innenfor (max 9).
- Utvikling/innovasjon: Gjennomsnittlig antall områder hvor prosjektet i stor grad (score 4 & 5) har bidratt til utvikling innenfor (max 11).
- Økonomi: Prosjektets betydning for lønnsomhet
- Sysselsetting: Netto sysselsettingsendring.

I modellen sidestilles utvikling av nye produkter, tjenester, produksjonsprosesser og markeder med innovasjon, men gjennomgående er det i tabell- og figurtekster benyt-

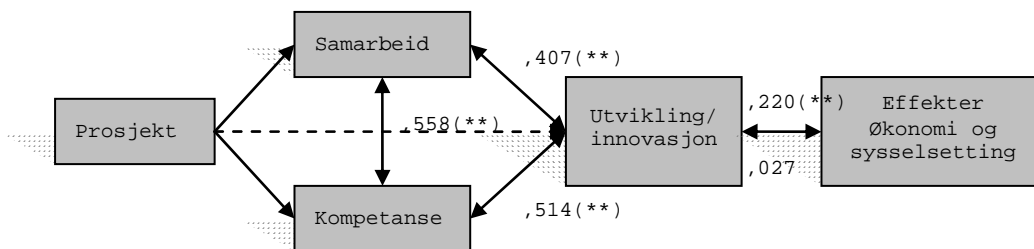
tet det ord som ble benyttet i spørreskjema. Dette gjelder imidlertid naturlig nok ikke der hvor det er laget egne indikatorer el.l.

En positiv høy korrelasjon mellom samarbeid og utvikling/innovasjon innebærer at ved høy grad av samarbeid, slik det er definert, er sannsynligheten også stor for at det er høy grad av utvikling/innovasjon. Desto høyere korrelasjonstallet er, desto større er den sannsynligheten.

Det vi ser av neste figur er at korrelasjonen er høy mellom alle disse indikatorene, men at den avtar når en ser på forholdet mellom utvikling/innovasjon og effekter på økonomi og sysselsetting. Dette har trolig to hovedforklaringer. Det ener er at betydningen av prosjektene avtar desto lenger til høyre i modellen en kommer. Dette er fordi det stadig blir flere elementer som påvirker indikatoren. Dernest har nok tidsaspektet en del å si. Økonomiske og sysselsettingseffekter kommer i tid senere og alle effekter som enda ikke realisert.

Noen prosjekter har som formål å øke utviklingen/innovasjonen med minimalt fokus på kompetanse og samarbeid. Det at korrelasjonen er positiv og høy mellom samarbeid og utvikling/innovasjon samt mellom kompetanse og utvikling/innovasjon betyr også at dersom prosjekter ikke bidrar til dette, men heller følger den stiplede linjen rett mot utvikling/innovasjon, er det sannsynlig at de bidrar til dette i mindre grad enn dersom de hadde gått veien om samarbeid og kompetanse.

Enkel effektmodell (med korrelasjon)

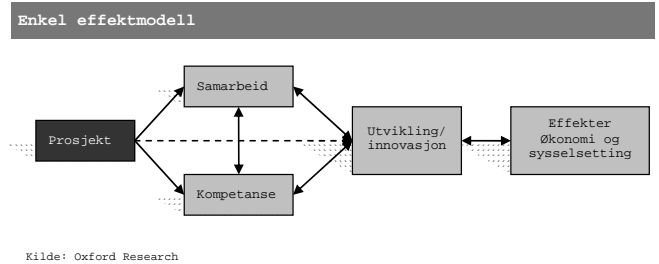
Kilde: Oxford Research ** Korrelasjonen er signifikant med 99% sikkerhet

I det videre har Oxford Research benyttet modellen for å strukturere analysen av resultatene. Modellen vil også bli benyttet for å illustrere overganger til nye områder i undersøkelsen.

Kapittel 4. Prosjektene, samarbeid, kompetanse og utvikling/innovasjon

4.1 Om prosjektene

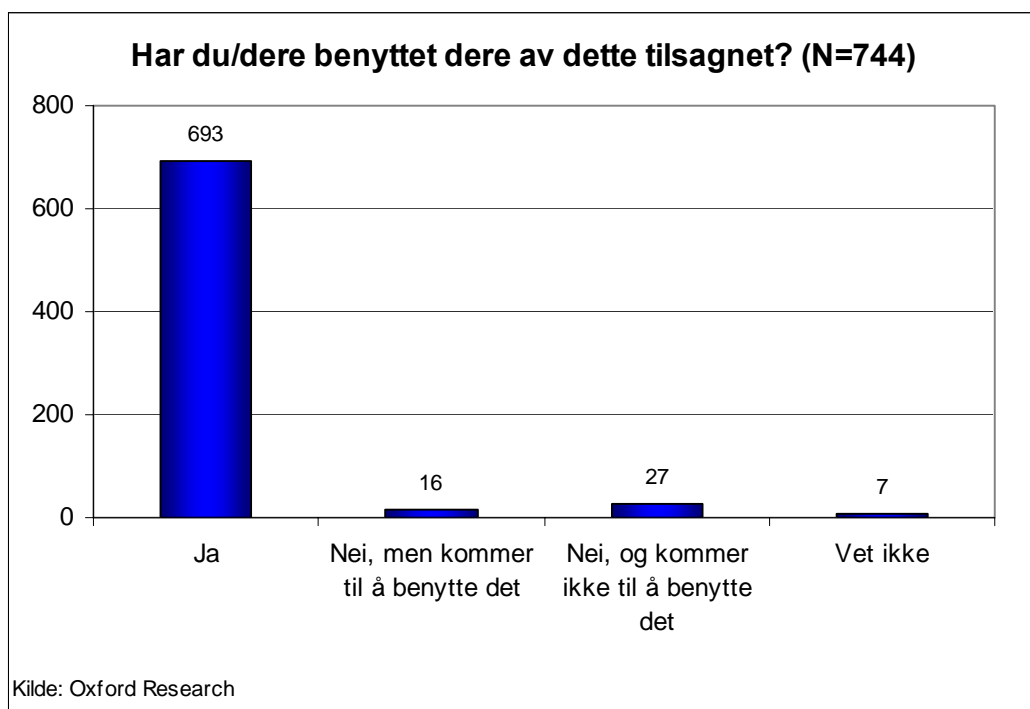
I dette delkapitlet vil vi se nærmere på ulike spørsmål knyttet til kjennetegn ved prosjektene og endringen av disse. Blant annet vil vi gå inn på hvordan gjennomføringen av prosjektene vurderes? I hvilken grad har bedriftene fått rådgivning/veiledning fra IN? Har bedriftene som fikk tjeneste i 2003 vokst? Er det flere ansatte i bedriftene nå enn da? Har andelen med høyere utdanning økt?

4.1.1 Bruk av tjeneste og realisering av prosjekt

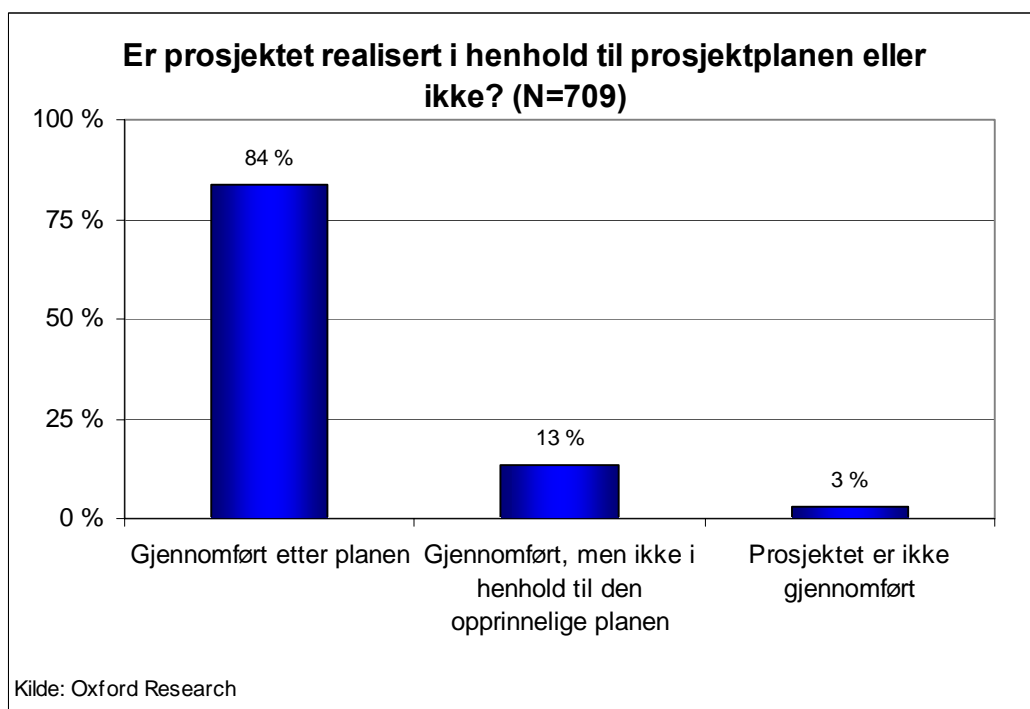
Av de 744 bedriftene som svarte på spørsmålet om de har benyttet seg av tilsagnet de fikk i 2003, svarer 693 bekreftende. I tillegg er det 16 som oppgir at de har planer om å benytte det. Disse utgjør til sammen 95,3 prosent av bedriftene som har besvart spørsmålet.

Figur 5: Har du/dere benyttet dere av dette tilsagnet? Antall.

Hele 97 prosent av prosjektene er gjennomført, enten i henhold til planen eller med endringer. Av de 16 som sa at tilsagnet enda ikke er benyttet, men at det vil bli benyttet, er det om lag 65 prosent (11 stk) som oppgir at prosjektet er gjennomført.

Figur 6: Er prosjektet realisert i henhold til prosjektplanen eller ikke? Prosent.

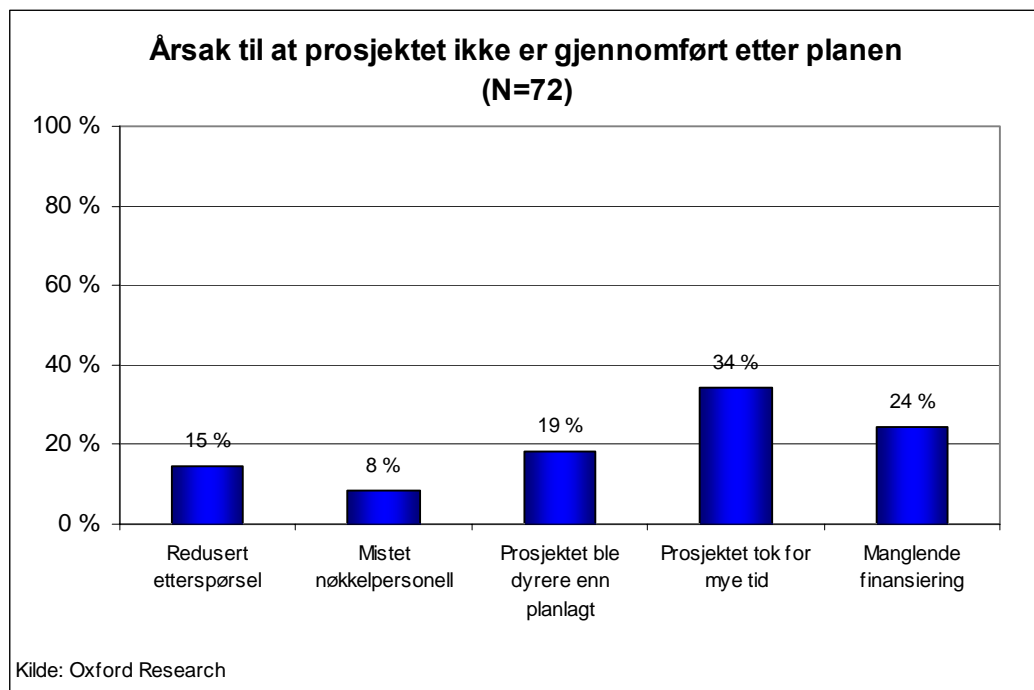

Ofte er det en kombinasjon av årsaker til at prosjektet ikke gjennomføres etter planen. Dette underbygger også av bedriftenes svargivning. Den hyppigste predefinerte årsaken til at prosjektet ikke er gjennomført etter planen, er at prosjektet tok for mye

40

tid. Dette tyder på at prosjektet fortrenger andre viktigere oppgaver knyttet til forretningsdriften. I enkelte tilfeller fører altså dette til at det ikke gjennomføres eller ikke gjennomføres i henhold til planen.

Figur 7: Årsak til at prosjektet ikke er gjennomført etter planen. Prosent.

4.1.2 Støtte flere ganger

De fleste har bare fått støtte til prosjektet en gang, men om lag 25 prosent av prosjektene har fått støtte til prosjektet flere ganger. I snitt har prosjektene som har fått støtte flere ganger, fått det 2,5 ganger. Det maksimale antall ganger en bedrift har fått støtte er 8.

Antallet svar er for lite til å fordele det per tjeneste, men det ville vært naturlig ut fra ulike typer prosjekt at antall tilsagn varierer med tjeneste. Dette underbygges av at vi finner forskjeller, imidlertid svært små, mellom de ulike tjenestetypene finansiering, finansiering, rådgivning og nettverk og stipender. Det er innen finansiering, rådgivning og nettverk antall finansieringsganger er høyest. Analysene viser at det ikke er forskjell i antall ganger man har mottatt tilsagn til samme prosjektet avhengig av om det er lån eller tilskudd. Heller ikke størrelsen på innvilget beløp eller sentralitet ser ut til å ha betydning for hvor mange tilsagn prosjektene har fått.

4.1.3 Rådgivning/veiledning og oppfølging

I og med at rådgivning og veiledning er en viktig oppgave for Innovasjon Norge, er det avgjørende at saksbehandlerne har tilstrekkelig kunnskap og kompetanse til å drive denne virksomheten overfor bedriftene. Det kan også være slik at oppfatningen av kompetansen endrer seg etter hvert som tiden går og man får prøvd ut de råd som gis. Bedriftene er derfor blitt spurt om både tilgangen til rådgiv-

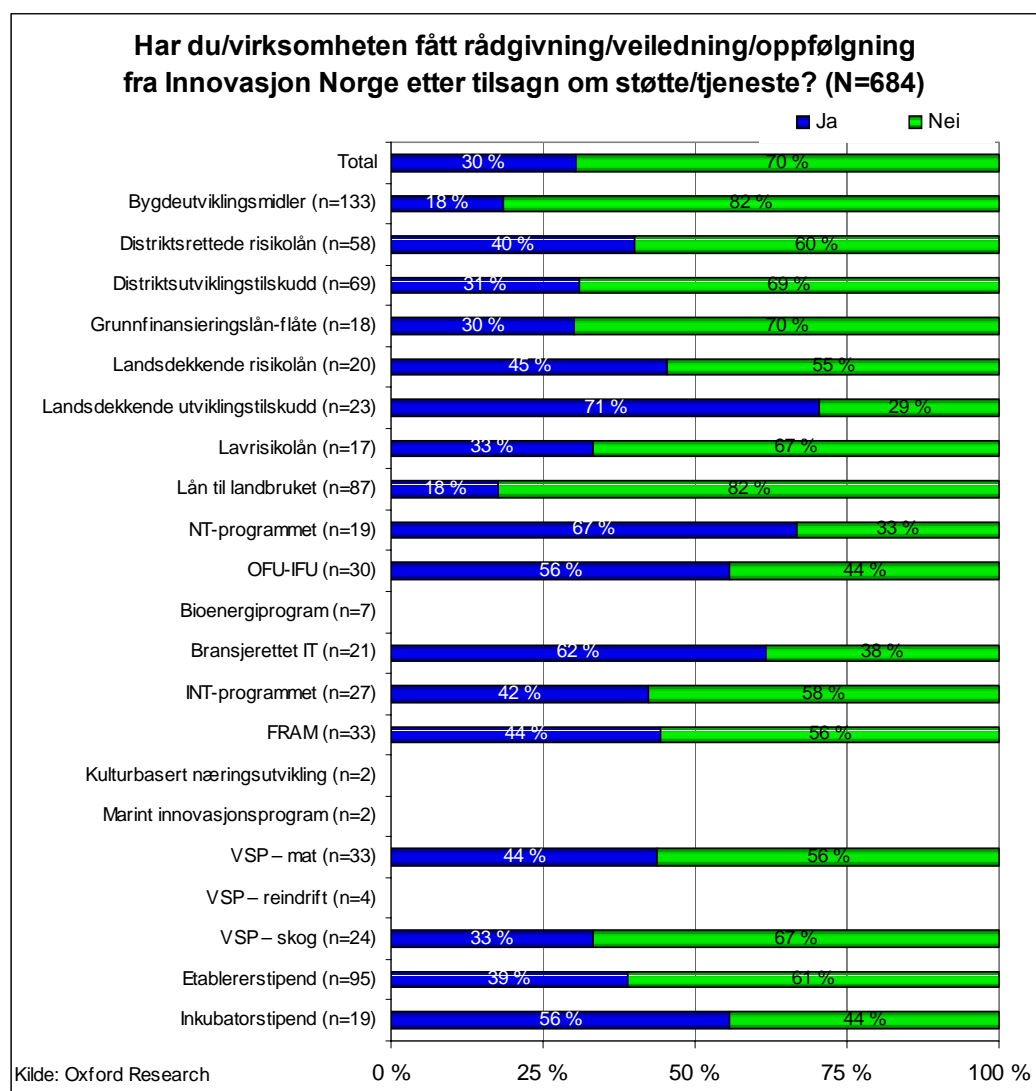
ning/veiledning/oppfølging etter tilsagnet og om saksbehandlerne har tilstrekkelig kompetanse innenfor 7 hovedområder.

Det er i alt ca. 30 prosent som har mottatt rådgivning/veiledning etter at de har fått tilsagnet. Andelen som sier de i stor grad har fått råd og veiledning varierer mellom 4 prosent (teknologispørsmål) og 15 prosent (markedsspørsmål).

Analysen viser at de som fikk rådgivning/veiledning tidligere i prosessen også i større grad får etter tilsagnet. Ca. 50 prosent av de som hadde fått tidligere fikk også etter, mens kun 25 prosent av de som ikke hadde fått før tilsagnet fikk rådgivning/veiledning etter tilsagnet.

Vi finner ingen forskjell i andelen som har fått rådgivning/tilskudd mellom lån og tilskudd, men de rene finansieringstjenestene får i mindre grad enn programmene og stipendene. I snitt er det slik at kun 27 prosent av disse har fått det, mens i de to andre gruppene er andelen over 40 prosent som har fått rådgivning/veiledning etter tilsagnet. Dette skyldes i hovedsak at andelen som svarer at de har fått rådgivning/veiledning etter tilsagnet innen Bygdeutviklingsmidler og Lån til landbruket er svært lav, kun 18 prosent. Høyest andel er det innen Landsdekkende utviklingstilskudd og NT-programmet. Dette illustreres også når man fordeler andelen per tjeneste, som i neste figur.

Figur 8: Andel som har mottatt rådgivning/veiledning etter tilsagn, per tjeneste. Prosent.

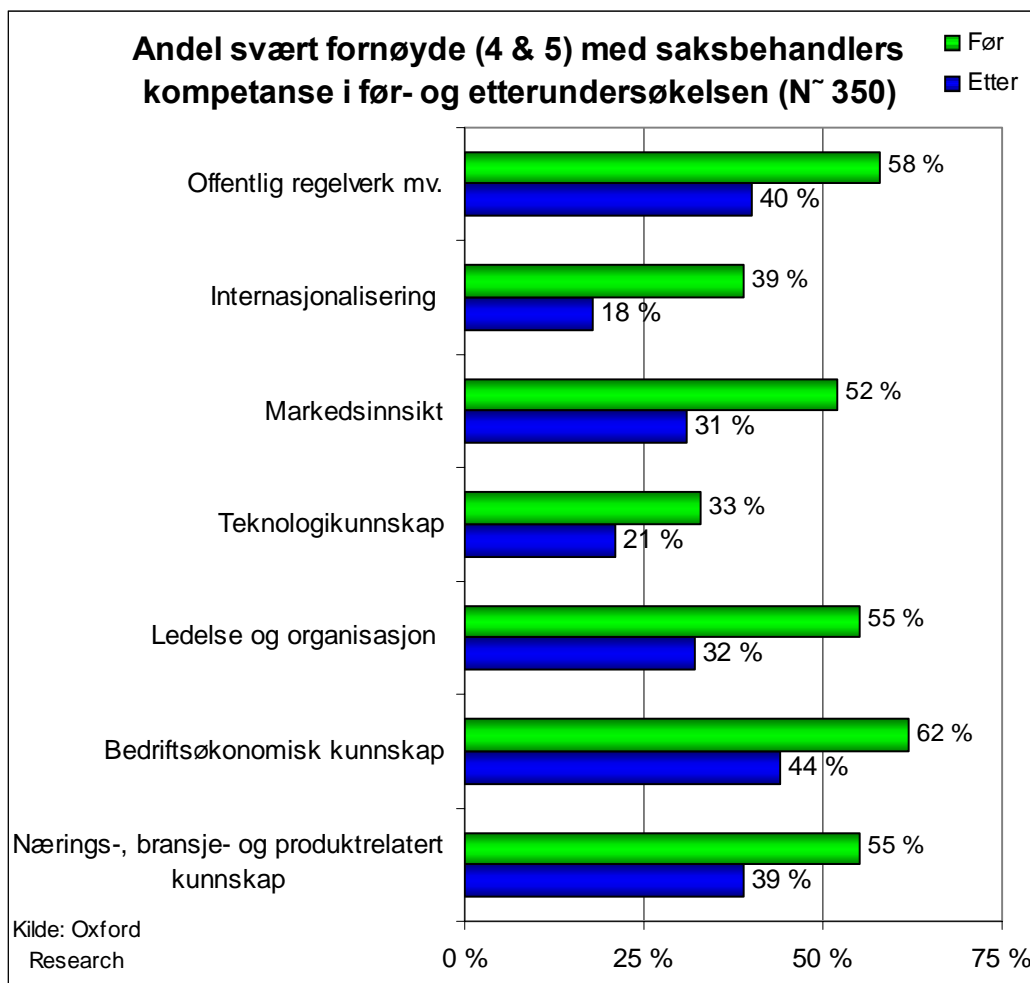
Et viktig poeng i forhold til resultatene her er at det ikke nødvendigvis trenger å være slik at mangel på rådgivning/veiledning er problematisk. Rådgivning/veiledning er ikke nødvendig i mange tilfeller. Bedriftene som ikke har mottatt rådgivning/veiledning har selv oppgitt om de opplevde det som ønskelig eller ikke. Hele 93 prosent oppgir at det ikke var nødvendig eller ønskelig. Det betyr at av de 70 prosent som ikke har fått rådgivning/veiledning er det bare 8 prosent som skulle ønsket det, men ikke fått. Det utgjør kun 33 bedrifter og kun 4 prosent av alle bedrifter som er intervjuet. På grunn av det lave antallet, lar det seg ikke gjøre å fordele svarene på tjenester.

Dette betyr imidlertid ikke nødvendigvis at alle er tilfredse med omfanget av veiledningen/rådgivningen de fikk. Det viser seg at en noe lavere andel enn hva som har mottatt rådgivning/veiledning er tilfredse med omfanget. 86 prosent er tilfredse med omfanget mens de resterende 14 prosent ikke er det. Det er kun marginale forskjeller mellom tjenestene og tjenestegruppene på dette spørsmålet.

I korte trekk betyr dette at Innovasjon Norge gir veiledning/rådgivning til mange, men ikke nok til alle!

I tillegg til tilgangen på råd og veiledning er kvaliteten på den sentral. I førundersøkelsen oppga i gjennomsnitt omlag 50 prosent at de var svært fornøyd (skår 4 og 5) med kompetansen til INs saksbehandlere. Bedriftene har fått samme spørsmål i etterundersøkelsen, og det viser seg at andelen som er svært fornøyd (skår 4 og 5) har sunket markant mellom før- og etterundersøkelsen. Nå er det kun ca. 1 av 3 som er svært fornøyd. Lavest er andelen innen internasjonalisering, mens tilfredsheten er størst innen bedriftsøkonomisk kunnskap. Dette er det området som også skåret høyest i førundersøkelsen.

Figur 9: Grad av tilfredshet med saksbehandlers kompetanse. Prosent.

Det er interessant å merke seg at tilfredsheten til dem som har mottatt rådgivning og veiledning etter tilsagnet er på nivå med førundersøkelsen (Ca. 47 prosent er fornøyd (skår 4 og 5)). Det er med andre ord i gruppen som ikke har fått rådgivning/veiledning etter tilsagnet at tilfredsheten med kompetansen til IN har sunket (ca. 25 prosent er fornøyd (skår 4 og 5)). Dette kan skyldes at de ikke lengre husker og dermed vegrer seg mot å benytte øverste delen av svarskaalen. Tolkningen underbygges til dels av at antall svar er relativt lavt og andelen som svarer midt på skalaen har økt siden førundersøkelsen.

4.1.4 Selskapsform

Det er små endringer i selskapsform, men de som er ser ut til å i retting av mer aksjeselskaper og mindre enkeltmannsforetak. Flest bedrifter er enkeltmannsforetak, slik som i førundersøkelsen, men andelen har sunket. Ser en bort fra de tilfeller der det selv etter 4-5 år enda ikke er opprettet bedrifter, er det slik at 1 av 10 enkeltmannsforetak har gått over til annen selskapsform.

I førundersøkelsen var det ikke mulig å svare at bedriften ikke var opprettet enda. Man kunne bare svare "Annet" i så tilfelle. I etterundersøkelsen er det 18 prosent av de som tidligere svarte "Annet" på selskapsform som nå er enkeltmannsforetak og 16 prosent som oppgir aksjeselskap som selskapsform. Det er derimot få av bedriftene som allerede var et aksjeselskap ved førundersøkelsen som har endret selskapsform. Hele 94 prosent er fremdeles AS.

Tabellen under leses fra venstre mot høyre; av bedriftene som i førundersøkelsen hadde de ulike selskapsformene har den angitte andelen følgende selskapsform i etterundersøkelsen.

Etter / Før	Enkeltmannsforetak	Ansvarelig selskap (ans)	Aksjeselskap (as)	Stiftelse	Annet	Totalt	Totalt i Førundersøkelsen
Enkeltmannsforetak	90%	1%	4%	0%	5%	100%	46%
Ansvarelig selskap (ans)	13%	65%	9%	0%	13%	100%	3%
Aksjeselskap (as)	2%	1%	94%	0%	3%	100%	41%
Stiftelse	0%	0%	13%	88%	0%	100%	1%
Annet	18%	5%	16%	0%	61%	100%	8%
Totalt i Etterundersøkelsen	44%	3%	42%	1%	9%	100%	100%

Kilde: Oxford Research

På tross av en marginalt høyere andel datterselskap i etterundersøkelsen i forhold til i førundersøkelsen er det ingen markante forskjeller når det gjelder konserntilhørighet mellom undersøkelsene.

4.1.5 Årsverk

I gjennomsnitt hadde de bedriftene som besvarte spørsmålet om antall årsverk både i før- og i etterundersøkelsen 14,8 årsverk ved utgangen av 2003. Ved utgangen av 2006 hadde de samme bedriftene 19,8 årsverk, altså en økning på 5 årsverk.

Disse tallene er svært sensitivt for organisasjonsendringer, og endringer i svar fra store bedrifter gir store utslag. Holdes den ene prosenten med størst reduksjon og den ene prosenten med størst økning i antall årsverk mellom 2003 og 2006 utenfor analysen, er økningen kun på om lag 1 årsverk. Dette illustrerer at det i første rekke er de store bedriftene som bidrar til den gjennomsnittlige endringen i antall årsverk.

Av de ansatte i de undersøkte bedriftene, var det i snitt 33,4 prosent som hadde universitets og høyskoleutdannelse ved utgangen av 2003. 3 år senere var snittet marginalt høyere med 35,1 prosent. Dette er noe høyere enn for den norske befolkningen i aldersgruppen 16 år og over, hvor 25 prosent har en utdanning på universitets- og høyskolenivå⁵.

Det bør påpekes at endringen i antall årsverk og utdanningsnivå ikke direkte kan tilskrives den tjeneste bedriftene har mottatt fra Innovasjon Norge. For mer om sysselsettingsmessige effektene av tjenestene viser vi til kapittel 5.

4.1.6 Addisjonalitet

Addisjonalitet er et sentralt begrep i etterundersøkelsen. Ikke bare viser det i hvilken grad Innovasjon Norge kan legitimere sin ressursbruk ut fra markedssvikt, men det benyttes også til å beregne effekter av støtten, spesielt i forhold til sysselsetting.

Addisjonalitet kan defineres som hvorvidt støtteordningen har ført til realisering av prosjekter som ellers ikke ville blitt realisert (se Waagø et al. 1993 og Fossen og Waagø, 1994). Det er altså et begrep med en klar kontrafaktisk dimensjon. Forutsetningen legger til grunn at det som faktisk har skjedd, likevel ikke finner sted. Det er denne forutsetningen som knytter markedssvikt og addisjonalitet sammen.

En potensiell måte å måle dette på er å ”endre historien” gjennom å se nærmere på de bedriftene/ideene som ikke fikk støtte og derigjennom anta at de er like og oppfører seg likt som de som har mottatt tjenester fra Innovasjon Norge. Problemet med denne tilnærmingen er at det forhåpentligvis er en god grunn for at denne ideen eller bedriften ikke har fått støtte fra Innovasjon Norge og den andre har. Dermed er antagelsen uholdbar og bedriftene eller ideene sannsynligvis ikke sammenlignbare på sentrale parameter. Dette gjør addisjonalitet vanskelig å måle og å etterprøve. Gjennom kundeeffektundersøkelsene har vi likevel gjort iherdige forsøk.

Siden starten på kundeeffektundersøkelsen har man gjort forsøk på å måle addisjonalitet. Møreforskning var den første som spurte spørsmålet om hva som ville skjedd med prosjektet dersom SND ikke hadde gitt tilsagn. I dag lyder spørsmålet:

”Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom IN ikke hadde gitt bedriften dette tilbudet?” Endringen i ordlyden illustrerer en endring i markedsorientering også hos virkemiddelaktøren. Svaralternativene er også tilnærmet uendret:

Tabell 11: Addisjonalitet	
Addisjonalitet	Hva ville skjedd med prosjektet dersom IN ikke hadde gitt støtte?
Lav	1. Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer
Middels	2. Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme skala, men på et senere tidspunkt
Middels	3. Gjennomført prosjektet/aktiviteten i en mer begrenset skala, men til samme tid
Høy	4. Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala
Høy	5. Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført

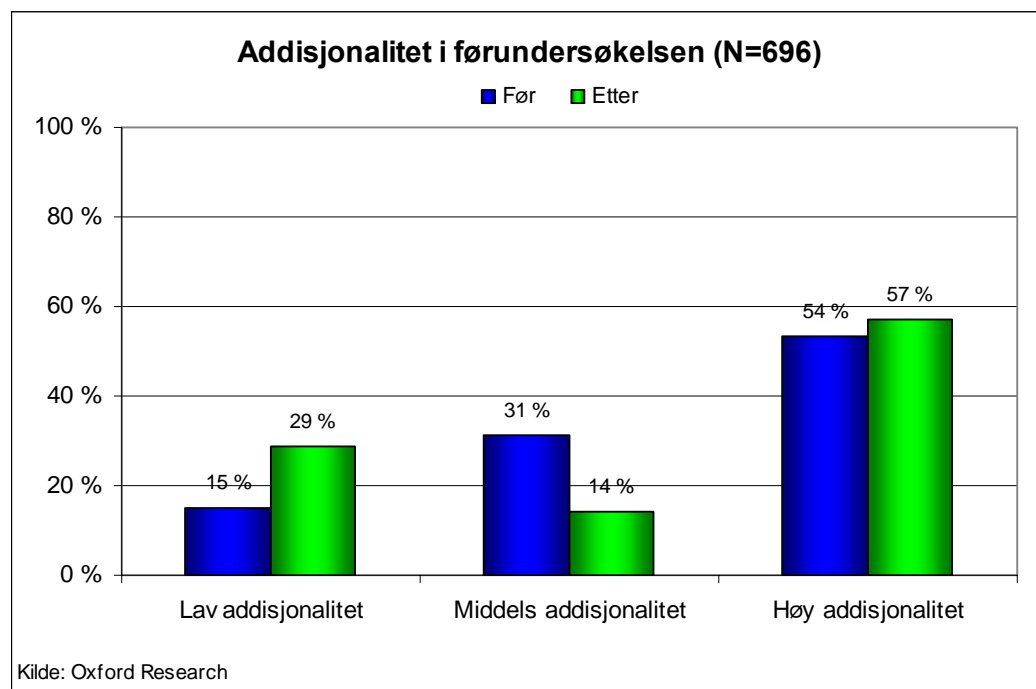
⁵ <http://www.ssb.no/emner/04/01/utniv/>

Tabell 11: Addisjonalitet	
Addisjonalitet	Hva ville skjedd med prosjektet dersom IN ikke hadde gitt støtte?
	Vet ikke
Source: Oxford Research	

Svarene 1 og 2 kategoriseres som lav addisjonalitet, svar 3 som middels addisjonalitet og svar 4 og 5 kategoriseres som høy addisjonalitet.

I neste figur er addisjonaliteten i før og etterundersøkelsen samlet.

Figur 10: Addisjonalitet i før- og etterundersøkelsen. Prosent.

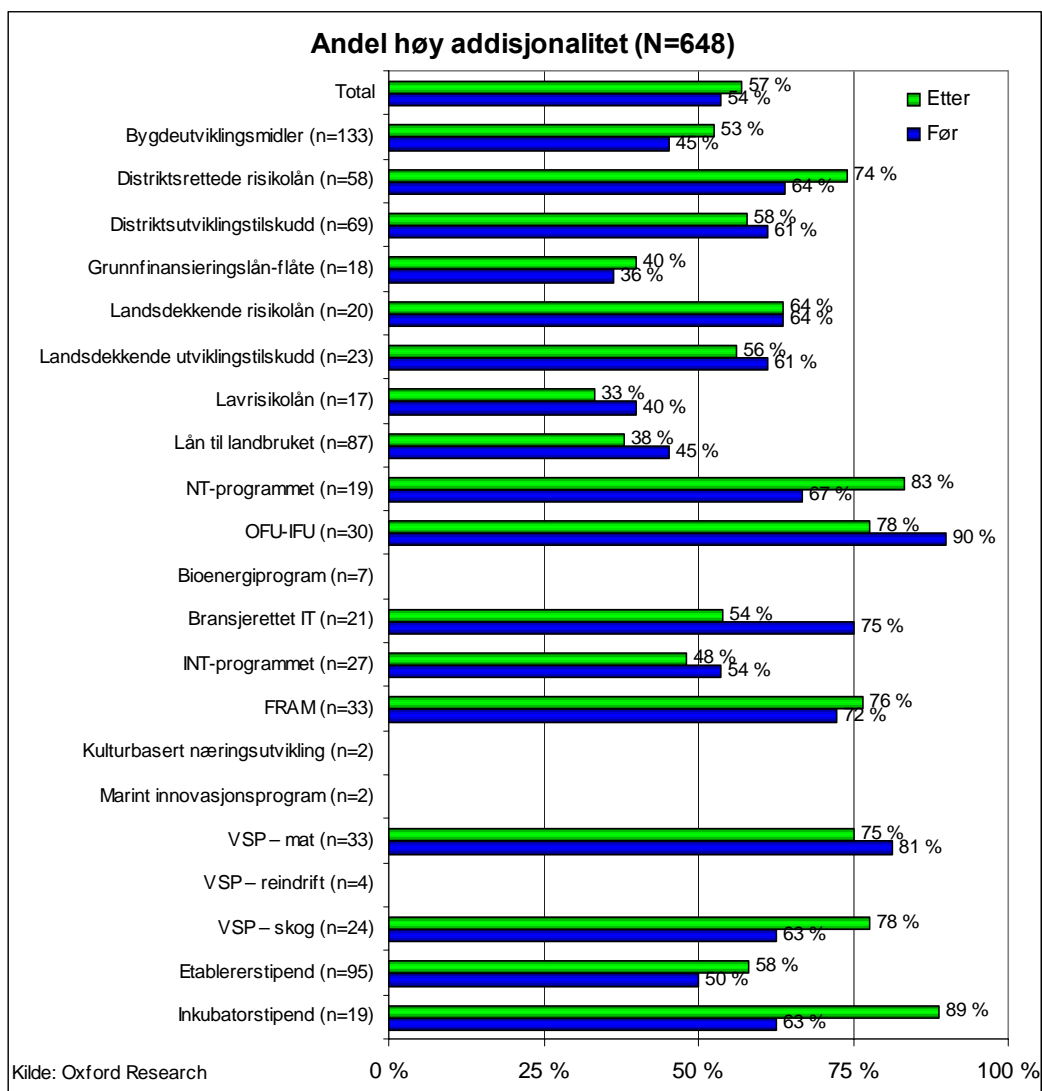

Vi ser at svarene i etterundersøkelsen er mer polariserte. Gruppen med middels addisjonalitet er redusert betraktelig og særlig andelen lav addisjonalitet har økt. Dette er samme bilde som en også har sett i etterundersøkelsen for 1999-2002-kullet⁶. Dette kan tolkes som at en god del ville gjennomført prosjektet som planlagt selv uten støtte fra IN, når de ser de positive effektene av tiltaket. Dette ser vi nærmere på i neste underkapittel angående prosjektrealisering.

Addisjonaliteten varierer naturligvis mellom tjenestene. Som tidligere er andelen høy addisjonalitet høyest innen Inkubatorstipend. Andelen er også spesielt høy innen NT-programmet og VSP-skog og OFU/IFU. De samme tjenestene hadde relativt høy addisjonalitet også i førundersøkelsen, men andelen har økt betraktelig. Lavest addisjonalitet i etterundersøkelsen har prosjekter innen Lavrisikolån og Grunnfinansieringslån – flåte. Dette er som forventet i og med at vilkårene for disse tjenestene skiller seg relativt lite fra ordinære markedsvilkår.

⁶ Madsen og Brastad, 2006. Kundeeffektundersøkelse av bedriftsrettede virkemidler fra Innovasjon Norge. Etterundersøkelse i 2006 av bedrifter som fikk finansiert bedriftsutviklingsprosjekt i 2002. NF-rapport 9/2006, Nordlandsforskning, Bodø.

Figur 11: Andel høy addisjonlitet etter tjeneste. Prosent.

4.1.7 Prosjektrealisering

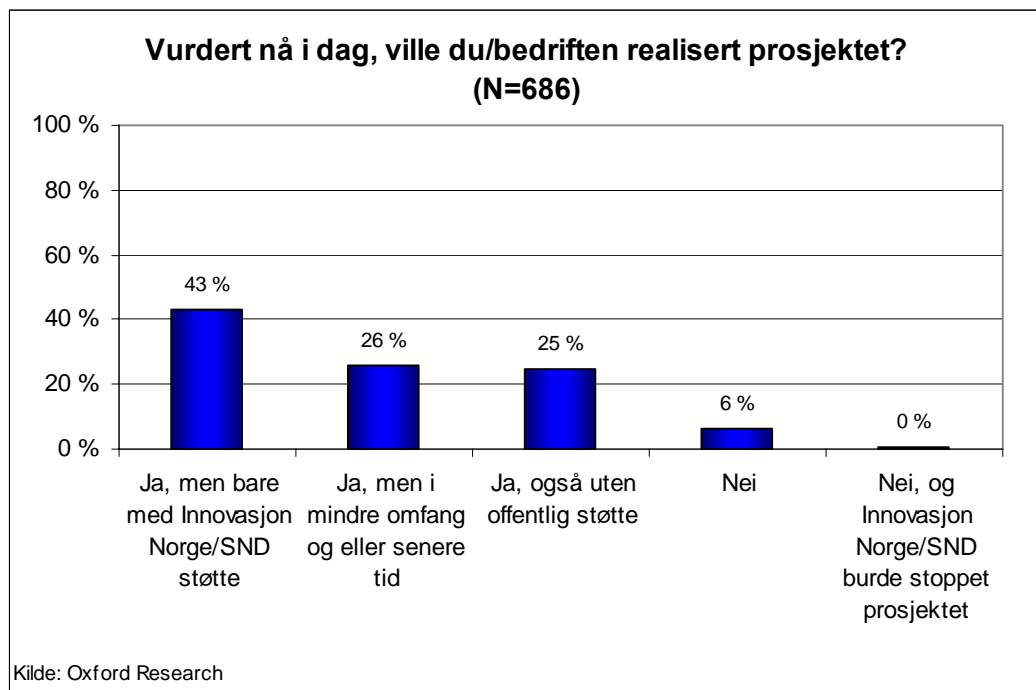
Dersom man i ettertidens klare lys fremdeles ville gjennomført prosjektet, er det en indikasjon på prosjektets suksess. I hovedsak er dette et spørsmål om enten eller, men ved å tilføre elementer knytte til støtte og omfang kan svarene gi ytterligere relevant informasjon.

Hele 94 prosent av bedriftene svarte at de ville realisert prosjektet i ettertid, når de vet hva det har kostet og hvordan det gikk. Kun 6 prosent ville altså ikke ha realisert prosjektet, sett i ettertidens klare lys.

I neste figur ser vi at om lag 4 av 10 ville realisert prosjektet, men kun dersom de fikk støtte av Innovasjon Norge. 1/4-del sier de ville gjort det uten offentlig støtte. Her ser vi sammenhengen mellom addisjonlitet og prosjektrealisering i og med at andelen som sier at det ville blitt gjennomført selv uten offentlig støtte er høyest innen de to tjenestene med lavest andel addisjonlitet; Lavrisikolån og Grunnfinansieringslån – flåte.

Andel bedrifter som sier at de i ettertid ikke ville realisert prosjektet er høyest innen tjenestene VSP Skog (22 prosent), FRAM (18 prosent) og NT-programmet (14 prosent).

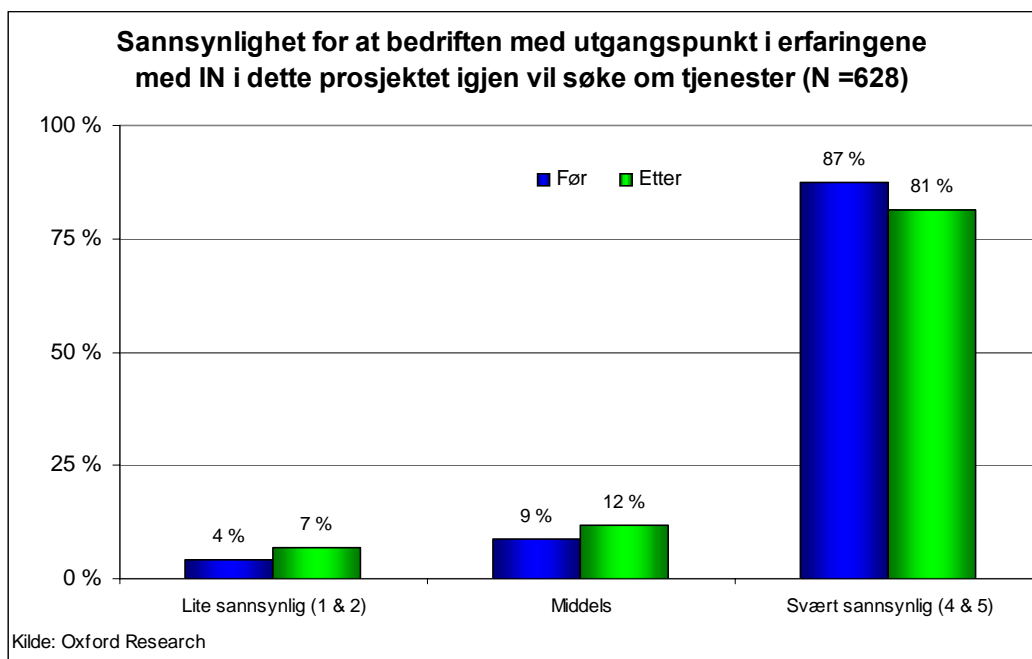
Figur 12: Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet? Prosent.

4.1.8 Søke igjen

Et spørsmål som omfatter litt av de samme elementer som prosjektrealiseringen, er spørsmålet omkring om det vurderes som sannsynlig at man søker IN om tjenester igjen, sett i lys av erfaringene med IN fra gjeldende prosjekt. Dette spørsmålet knytter seg imidlertid primært til INs bidrag og hjelp.

Figur 13: Sannsynlighet for at bedriften med utgangspunkt i erfaringene med IN i dette prosjektet igjen vil søke om tjenester. Prosent.

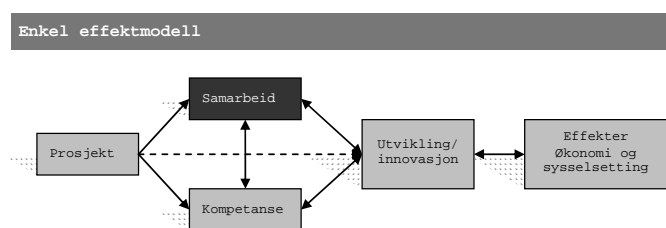

Som det fremgår av figuren, er sannsynligheten nokså lik i førundersøkelsen og etterundersøkelsen. Det er imidlertid en liten reduksjon i sannsynligheten for å søke igjen. Det er trolig flere årsaker til dette, blant annet lettere tilgang på annen finansiering, og ikke utelukkende mindre positive erfaringer med Innovasjon Norge.

Vi finner ingen vesentlige forskjeller mellom næringer og geografi når det kommer til sannsynlighet for å søke om støtte igjen. Vi finner imidlertid at bedrifter/personer innen stipendordningene oppgir mindre sannsynlighet, noe som kan ha å gjøre med at de satser på å lykkes med evt. bedriftsetablering etc. og derfor ikke anser det som relevant å skulle søke igjen.

4.2 Samarbeid og nettverk

Samarbeid med andre er en viktig faktor for å få til økt innovasjon i bedriftene. Vi så allerede i førundersøkelsen at de fleste prosjektene fører til økt samarbeid, primært med kunder.

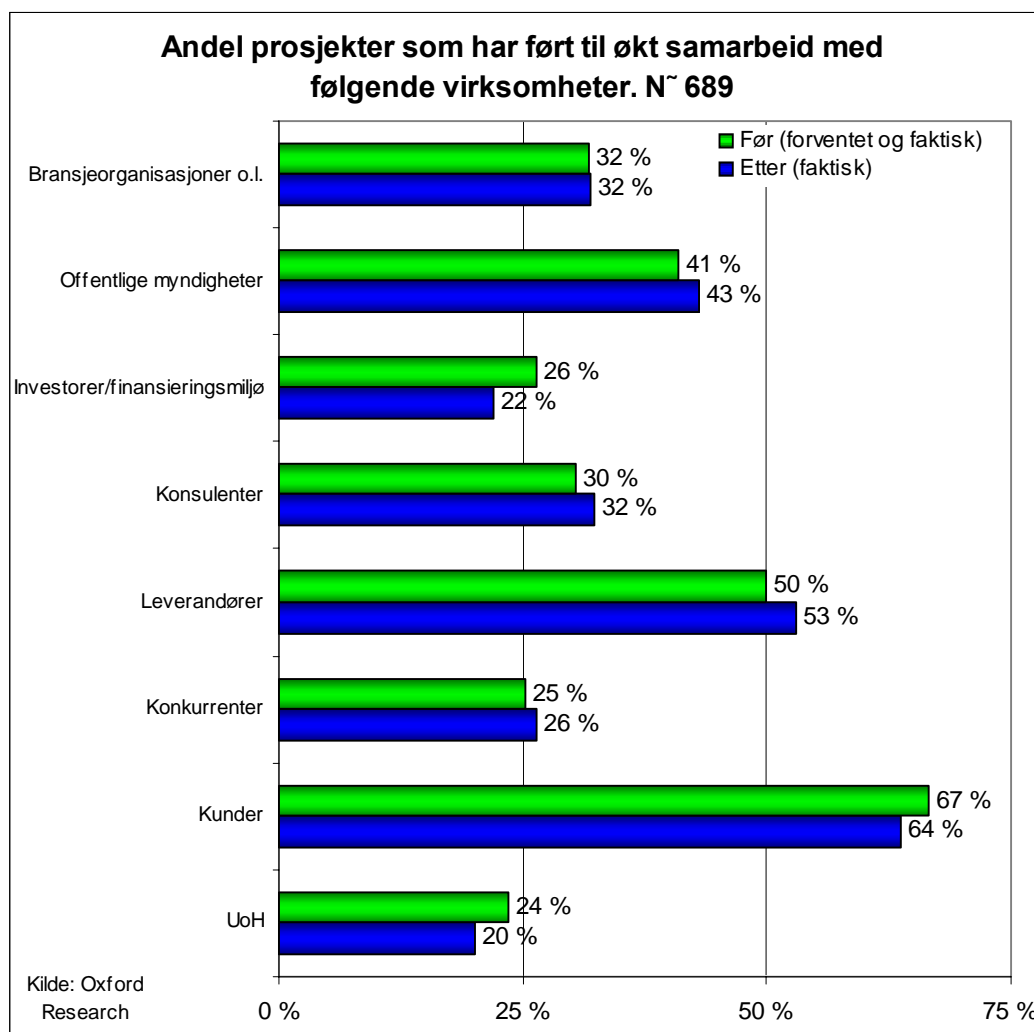
Kilde: Oxford Research

Vi har i etterundersøkelsen bedt bedriftene om å svare på hvorvidt prosjektet har ført til økt samarbeid med ulike aktører. Samtidig indikerer bedriftene hvorvidt

dette er regionale, nasjonale eller utenlandske aktører. Det geografiske perspektivet er viktig for å bygge nettverk og for økt internasjonalisering. Eventuelle endringer i prosjektens betydning for samarbeid kan spores ved å sammenholde data fra førundersøkelsen (hvor bedriftene svarte med utgangspunkt i forventninger) med etterundersøkelsen.

Som det fremgår av neste figur, er det ingen vesentlige endringer i andelen som samarbeider med de ulike aktørene mellom før- og etterundersøkelsen. Prosjektene har først og fremst ført til økt samarbeid med kunder og leverandører. Dette var også de områdene der samarbeidet hadde økt mest eller bedriftene forventet at det skulle øke mest i førundersøkelsen.

Figur 14: Har prosjektet ført til økt samarbeid med følgende virksomheter? Prosent.

Det er ulikt fokus på samarbeid innen de ulike tjenestene. Det gjenspeiler seg også i andelen som mener at prosjektet har ført til økt samarbeid.

Tabell 12: Andel som samarbeider med ulike aktører etter tjeneste. Prosent.

Tjeneste	UoH	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/ finansieringsmiljø	Off. mynd.	Bransjeorg.
Bygdeutviklingsmidler (n=133)	7	51	22	45	28	15	37	26
Distriktsrettede risikolån (n=58)	28	68	40	68	36	36	36	32
Distriktsutviklingstilskudd	26	73	26	54	32	26	44	35

Tabell 12: Andel som samarbeider med ulike aktører etter tjeneste. Prosent.

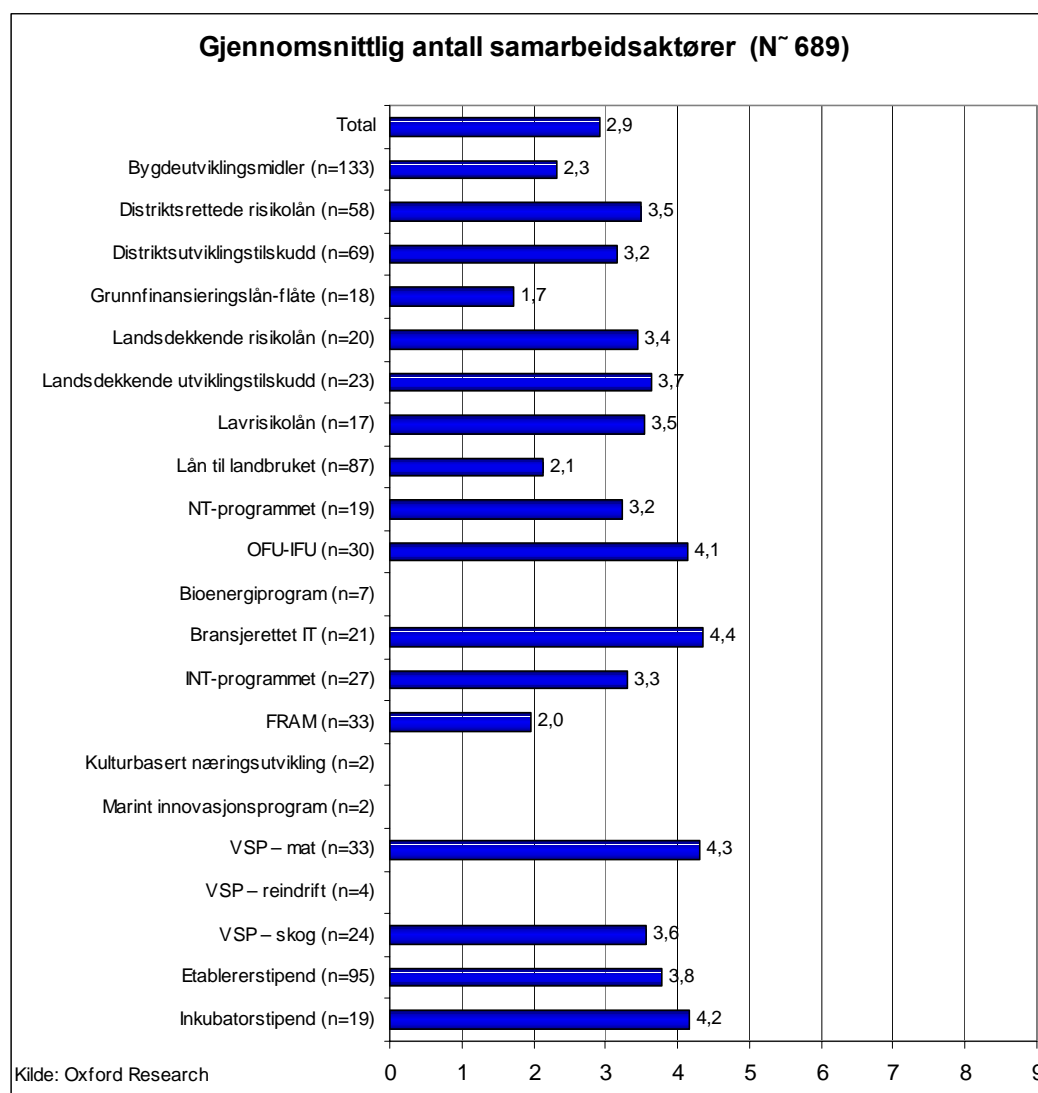
Tjeneste	UoH	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	finansmiljø investorer/	mynd. Off.	Bransjelog.
(n=69)								
Grunnfinansieringslån-flåte (n=18)	10	30	20	40	10	20	20	20
Landsdekkende risikolån (n=20)	36	91	18	73	18	36	36	18
Landsdekkende utviklings-tilskudd (n=23)	59	75	35	35	41	25	56	41
Lavrisikolån (n=17)	33	90	20	56	40	44	33	33
Lån til landbruket (n=87)	12	35	21	38	26	15	41	26
NT-programmet (n=19)	43	71	14	86	43	14	57	0
OFU-IFU (n=30)	56	89	11	78	44	50	60	33
Bioenergiprogram (n=7)								
Bransjerettet IT (n=21)	23	50	85	77	50	23	54	69
INT-programmet (n=27)	23	88	19	54	35	23	50	38
FRAM (n=33)	6	50	11	44	33	6	33	17
Kulturbasert næringsutvikling (n=2)								
Marint innovasjonsprogram (n=2)								
VSP - mat (n=33)	50	88	41	71	44	19	71	50
VSP - reindrift (n=4)								
VSP - skog (n=24)	56	63	22	63	56	22	33	56
Etablererstipend (n=95)	25	83	38	68	37	30	54	42
Inkubatorstipend (n=19)	56	78	33	67	56	44	56	11
Etter (faktisk)	20	64	26	53	32	22	43	32
Før (forventet og faktisk)	24	67	25	50	30	26	41	32

I gjennomsnitt har prosjektene ført til samarbeid med 2,9 aktører. I neste figur ser vi gjennomsnittet per tjeneste. Her fremkommer det at det innen BIT og VSP-mat at antall aktører er høyest, mens antallet er lavest innen Grunnfinansieringslån-flåte og FRAM.

Som tidligere påpekt er det stor grad av sammenheng mellom antall samarbeidsaktører og antall områder man utvikler kunnskap innenfor, samt med antall områder prosjektet har ført til utvikling/innovasjon innenfor.

For 2002-kullet førte prosjektene til økt samarbeid i stor grad med minst en aktør for 56 prosent av bedriftene, mens det tilsvarende tallet i årets etterundersøkelse ligger på 82 prosent. Det er her svært viktig å være klar over at måte å måle samarbeidsbidrag på har blitt forandret. Det mest sentrale her er at det er 1 mer samarbeidsindikator i årets etterundersøkelse samt at noen av indikatorene har blitt endret. I tillegg ble det tidligere brukt en 7-delt skala, mens det i årets undersøkelse benyttes en 5-delt skala. Tar en hensyn til disse forandringene, er det vanskelig å si om endringen i samarbeidsbidrag er reell eller om den skyldes de justeringene som har blitt gjort i målemetoden.

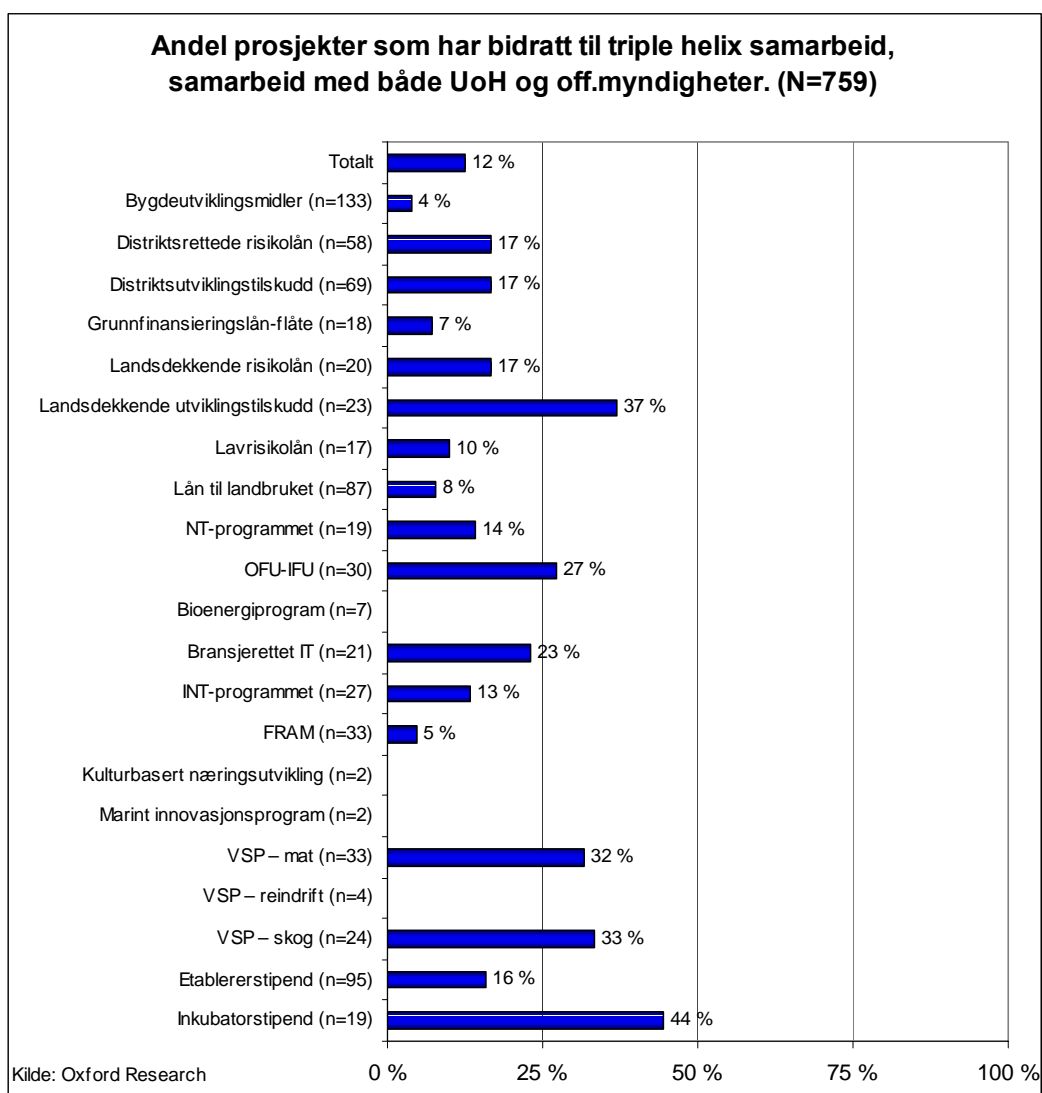
Figur 15: Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører prosjektet har bidratt til. Gj.snitt

Samarbeid mellom private bedrifter, offentlige myndigheter og universitet, høyskole eller forskningsinstitutt omtales ofte som triple helix. Denne formen for samarbeid øker sannsynligheten for innovasjon.

I neste figur er andelen som samarbeider med både offentlige myndigheter og universitet, høyskole eller forskningsinstitutt (UoH) illustrert per tjeneste. I alt har 12 prosent av prosjektene som Innovasjon Norge støtter bidratt til denne nokså strenge definisjonen av triple helix samarbeid. Innen Inkubatorstipend, Landsdekkende utviklingstilskudd og VSP-Skog og VSP-Mat er andelen høye, i overkant av 30 prosent. Andelen er lavest innen Bygdeutviklingsmidler og FRAM. Her er det kun ca. 5 prosent med triple helix samarbeid. Analyser viser at det ikke er store forskjeller mellom låne- og tilskuddsbaserte tjenester, men at andelen er høyere innen programmene og stipendene enn innen de rent finansielle tjenestene.

Figur 16: Triple helix samarbeid, samarbeid med både UoH og off.myndigheter. Prosent.

Samarbeidet med både offentlige myndigheter og UoH gir ikke konkrete utslag på sysselsettingseffekten. Bedrifter som har bedrevet triple helix samarbeid har således ikke større sysselsettingsøkning enn de øvrige. Dette kan selvfølgelig ha noe med at et slikt samarbeid innebærer mer enn at man har samarbeidet med begge parter. Samarbeidets karakter og fokus er selvfølgelig også viktig. I tillegg kan det være at effektene av denne samarbeidsformen ikke er hentet ut enda samt at det er metodisk vanskelig å påvise slike effekter.

- Vi har undersøkt hvorvidt det er slik at det er variasjon i triple helix samarbeid ut fra sentralitet. Det viser seg at slikt samarbeid er mest utbredt i byområder, noe som trolig skyldes større fysisk nærhet til UoH og FoU-miljøer. Her er andelen oppe i ca. 16 prosent, mens i distriktskommuner er andelen 11 prosent.

Som det fremgikk i førundersøkelsen er det primært på regionalt og nasjonalt plan at samarbeidet foregår. Som vi ser av neste tabell er det heller ikke store avvik mellom før- og etterundersøkelsen når det kommer til samarbeidets geografiske dimensjon. Etterundersøkelsen bekrefter at samarbeidet som har avstedkommet som følge av prosjektet, i all hovedsak skjer innenfor landets grenser.

Tabell 13: Samarbeid og geografi. Prosent.			
	Regionalt	Nasjonalt	Internasjonalt
Etter (faktisk)	48	39	13
Før (forventet og faktisk)	44	42	14
Kilde: Oxford Research			

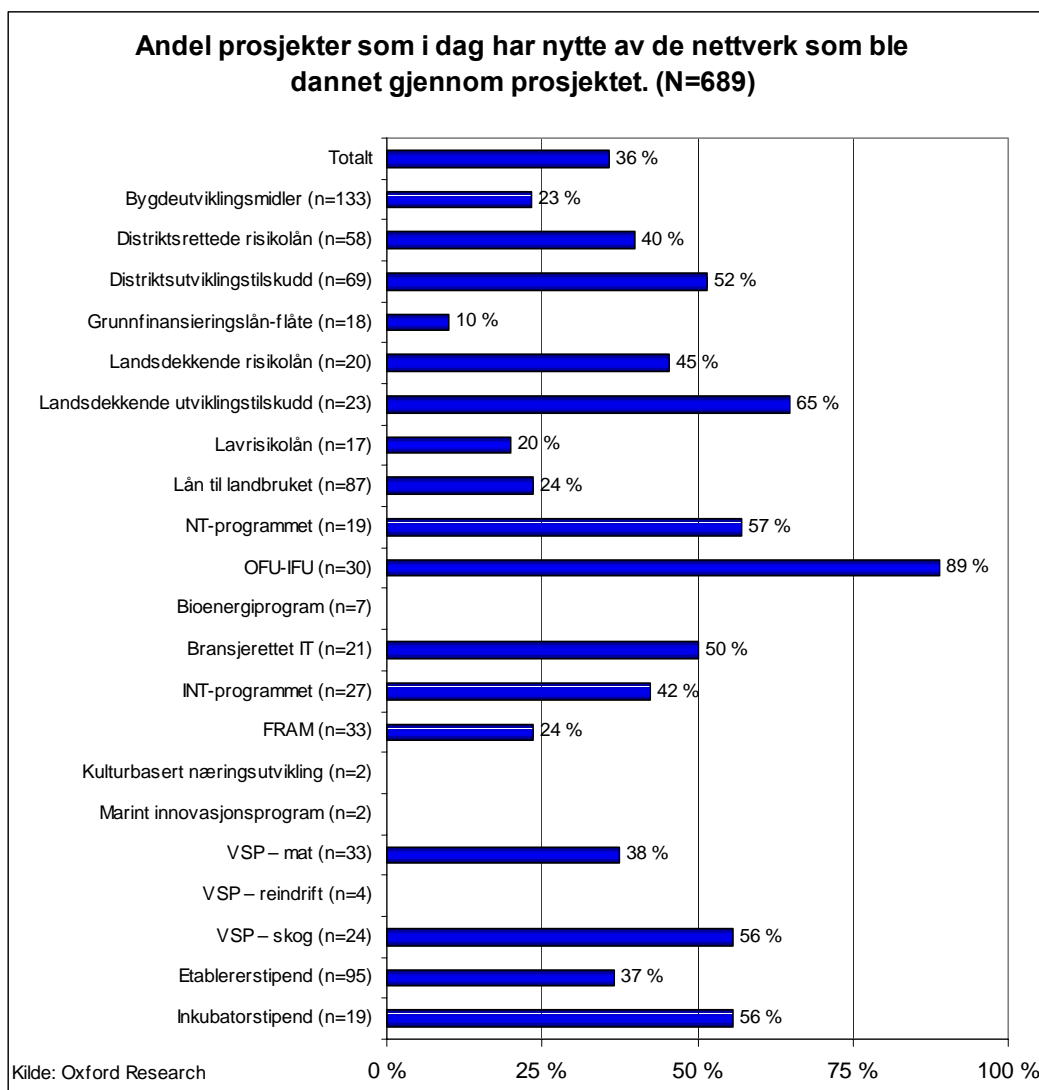
4.2.1 Varighet av nettverk

Samarbeidsrelasjoner bidrar over tid til å danne nettverk, som virksomheten kan ha nytte av også utover prosjektperioden. For første gang er bedriftene spurt om dette tema.

- I overkant av 1 av 3 bedrifter oppgir selv at de den dag i dag har stor nytte av de nettverk som er dannet gjennom prosjektet.

I neste figur ser vi at andelene varierer sterkt mellom tjenestene. OFU/IFU og Landsdekkende utviklingstilskudd har høyest andeler av bedrifter som den dag i dag fremdeles har nytte av de nettverk som er skapt gjennom prosjektet. Lavest andel er det innen Grunnfinansieringslån-flåte og Lavrisikolån. Dette er naturlig i og med at disse tjenestene i stor grad fokuserer på fysiske investeringer.

Figur 17: Andel prosjekter som i dag har nytte av de nettverk som ble dannet gjennom prosjektet. Prosent.

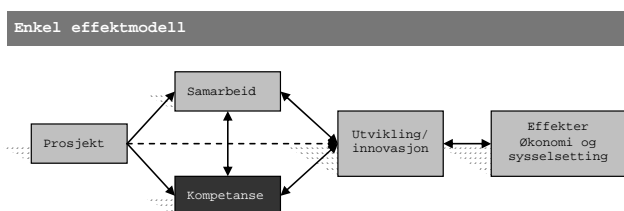

De rene finansieringsprosjektene har lavest andel som fremdeles har nytte av nettverkene, mens programmene og stipendene har noe høyere andel. Tilskuddsordningene har også i snitt noe høyere andel enn de rene låneordningene.

Analysen viser at det er en sammenheng mellom antall samarbeidspartnere og nytten av nettverkene den dag i dag. De som fremdeles har nytte hadde i snitt 3,7 samarbeidspartnere, mens de som ikke har nytte i snitt kun har hatt 2,4 samarbeidspartnere. Hva som er årsak og hva som er virkning er vanskelig å avgjøre.

4.3 Kunnskapsutvikling

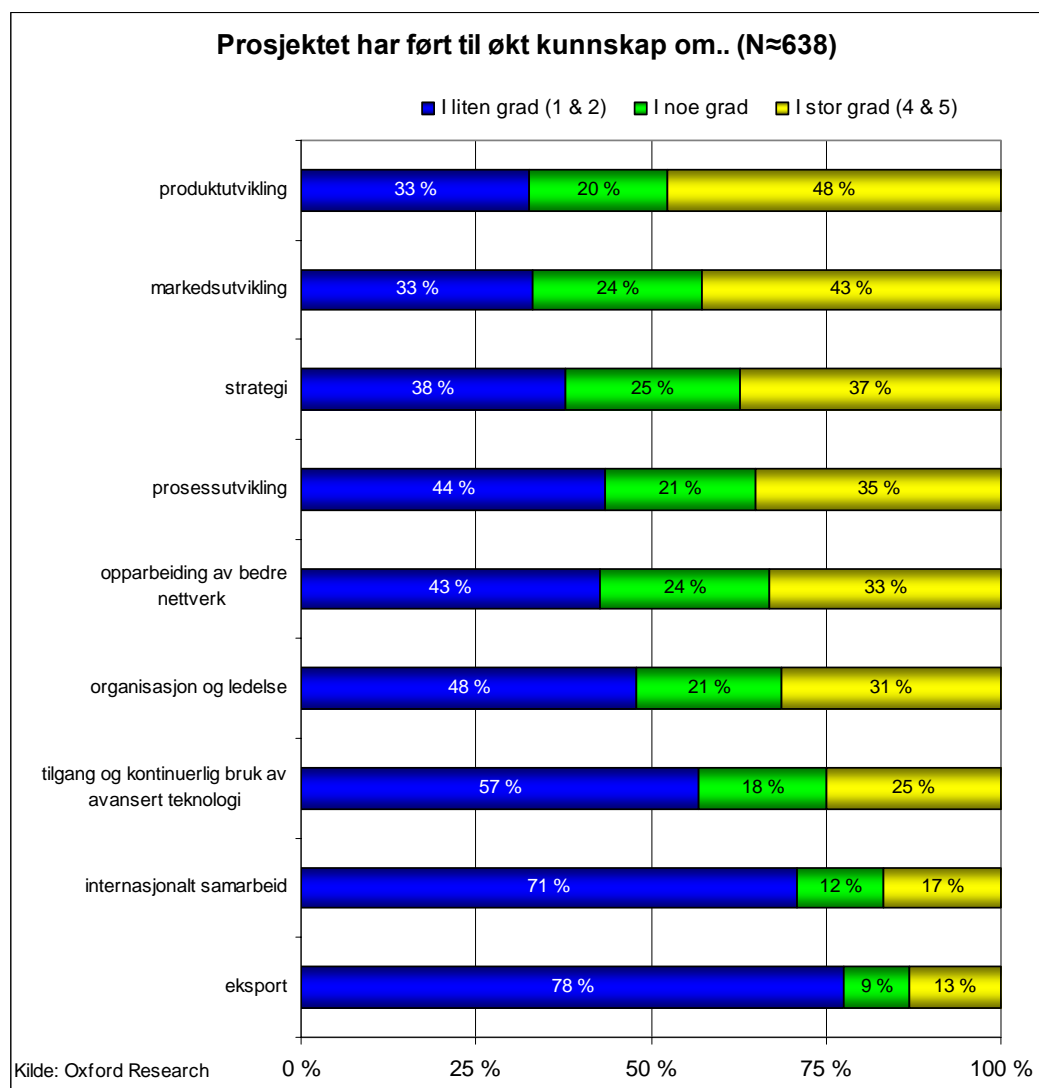
En type effekt av de støttede prosjektene kan være økt kunnskap. Økt kunnskap vil i sin tur kunne bidra til mer langsiktige effekter innen økonomi og sysselsetting. Disse langsiktige effektene er vanskelig å måle og kopling-

en mellom økt kompetanse og de langsiktige økonomiske/sysselsettingseffektene er vanskelig å påvise, men vil teoretisk sett være der. Bedriftene er spurt i hvilken grad prosjektet har ført til effekter innen kunnskapsutvikling på 9 områder. Resultatene vises i neste diagram.

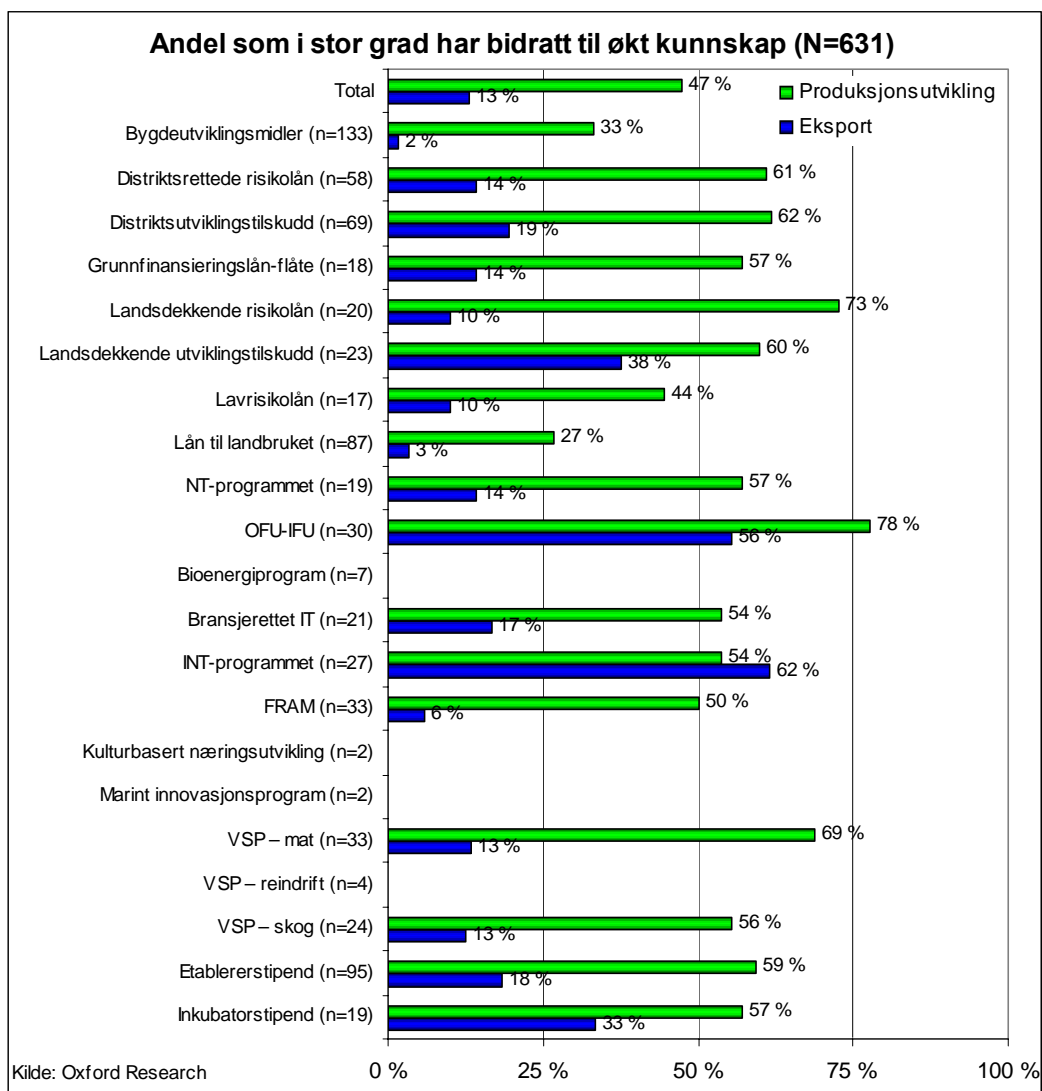
Det er størst andel som i stor grad mener at prosjektet har ført til økt kunnskap om produktutvikling. Dernest kommer kunnskapsområdene markedsutvikling og strategi. Internasjonalt samarbeid og eksport kommer nederst med færrest bedrifter som mener at de i stor grad har fått økt kompetansen som følge av prosjektet.

Figur 18: Prosjekter som har ført til økt kunnskap på ulike områder. Prosent.

Fordeles vi andelen bedrifter som i stor grad har fått økt kunnskap om produktutvikling og eksport, ser vi at tjenestene skiller seg klart fra hverandre. Variasjonen er størst når det gjelder kunnskap om eksport. Her er det hele 62 prosent innen INT-programmet som i stor grad har fått økt kunnskap, mens kun 2 prosent innen Bygdeutviklingsmidlene opplyser det samme. Dette er som forventet ut fra formålet med disse to tjenestene. Når det gjelder produksjonsutvikling er det OFU/IFU som kommer ut med høyest andel, mens Lån til landbruket kommer ut med lavest.

Figur 19: Andel som i stor grad (4 & 5) har bidratt til økt kunnskap. Prosent.

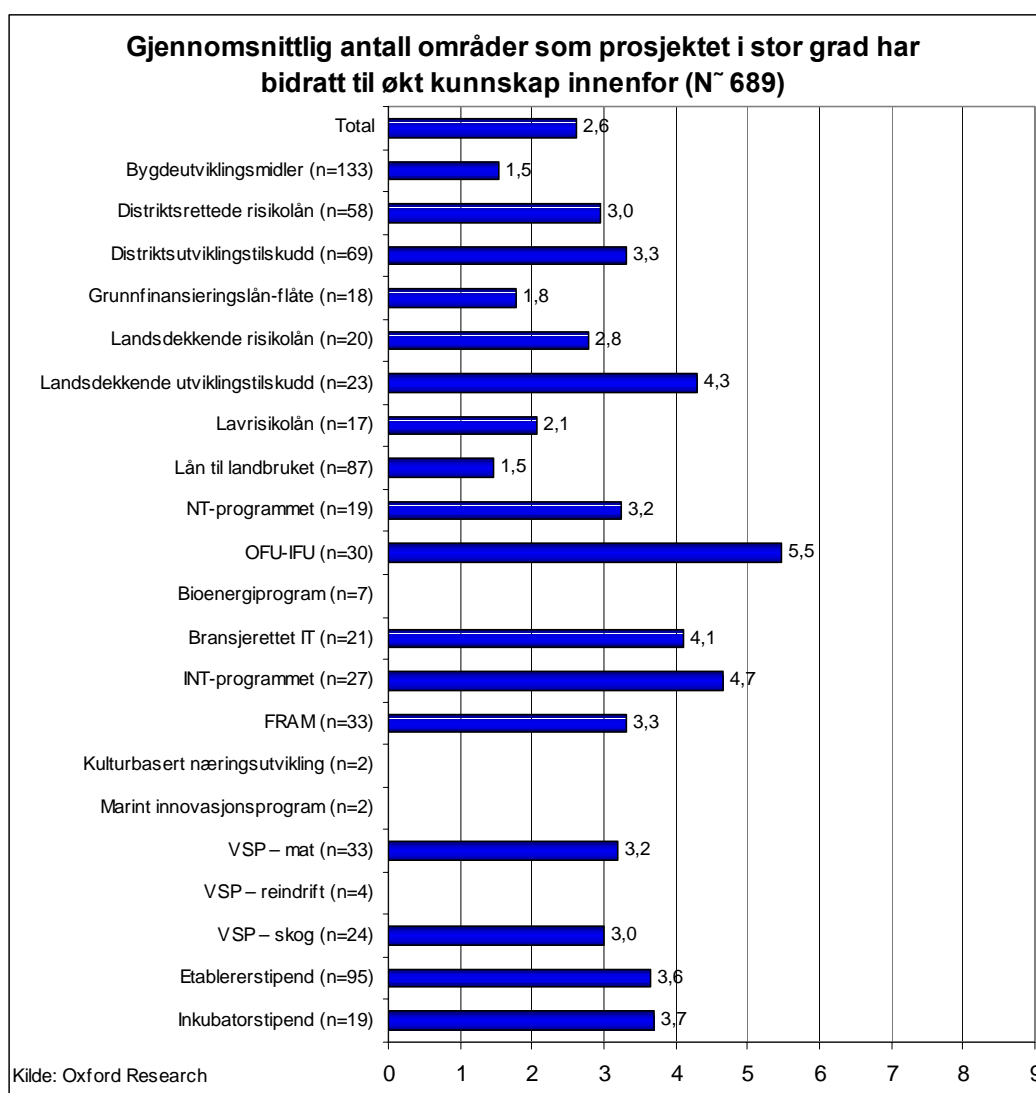

Alle tjenestene bør trolig bidra til en eller annen form for kunnskapsutvikling. Der- som vi ser på hvor mange kunnskapsområder de ulike tjenestene i stor grad (skår 4 og 5) har fått økt kunnskap på, ser man av neste figur at det er OFU/IFU som bidrar til kunnskapsøkning på flest områder (5,5). I gjennomsnitt bidrar tjenestene til kunnskapsøkning på 2,6 områder av 9 mulige. Dette tyder på tjenester som er relativt fokuserte rundt noen få formål. Analyser viser at det er signifikante forskjeller mellom tjenestegruppene. Innen de tradisjonelle finansielle tjenestene er gjennomsnittlig antall områder kun 2,3, mens innen stipendene er snittet 3,7 og innen tjenestegruppe 2 ”programmene” er snittet hele 3,8.

Sammenlignet med forrige etterundersøkelse har prosjektenes bidrag til økt kunnskap holdt seg relativt konstant selv om det har blitt gjort en del justeringer i målemetoden⁷. I 2003-årgangen har prosjektene bidratt til økt kunnskap på minst ett område i 63 prosent av virksomhetene, mens det tilsvarende tallet for 2002-kullet ligger på 67 prosent.

⁷ Det har blitt lagt til 2 indikatorer og måleskalaen er 5-delt i stedet for 7-delt. Begrepet ”kunnskap” har blitt brukt i stedet for ”kompetanse”.

Figur 20: Gjennomsnittlig antall områder som prosjektet i stor grad har bidratt til økt kunnskap innenfor, etter tjeneste

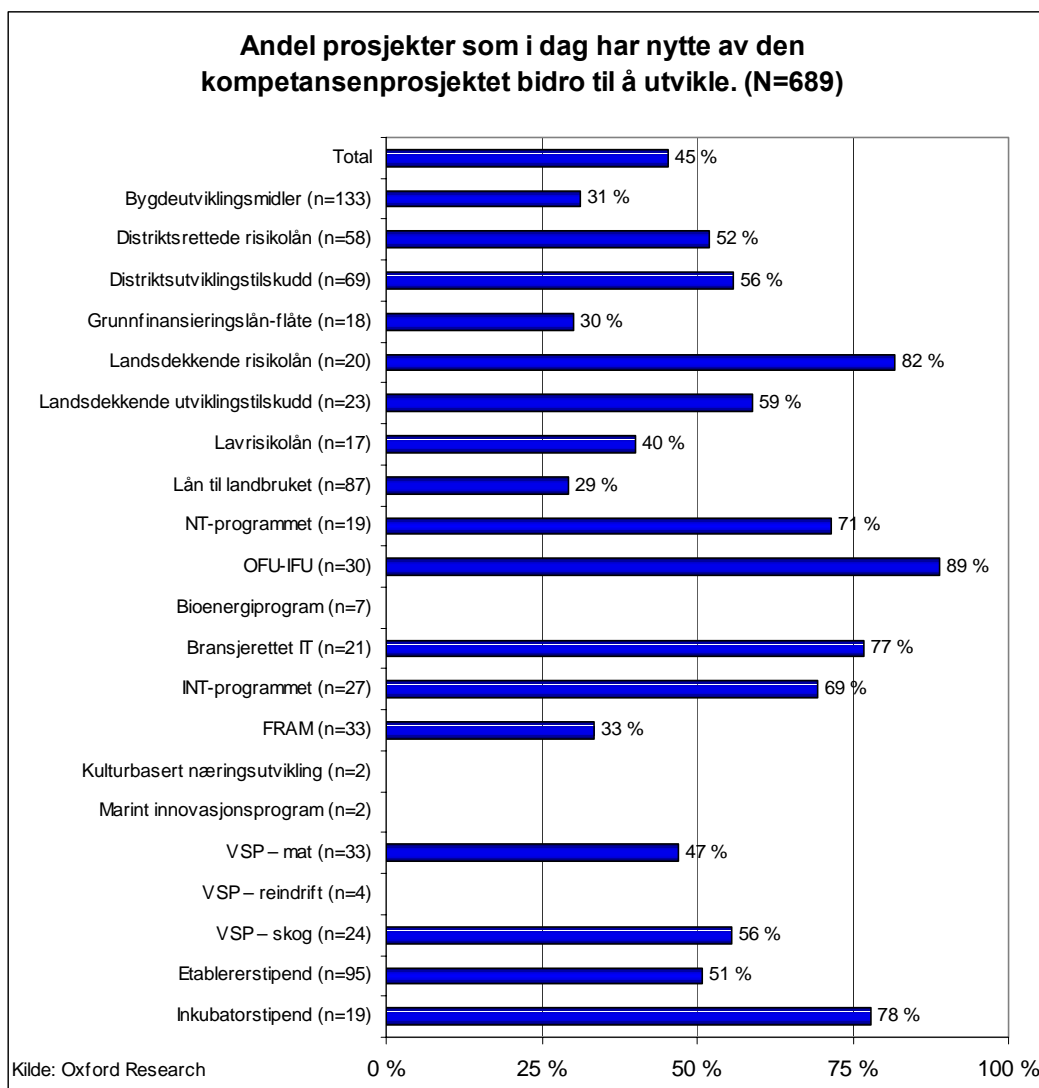

Også når det kommer til kunnskapsutvikling er bedriftene spurt om de har nytte av denne fremdeles.

- Mens bare rundt 1 av 3 bedrifter i stor grad hadde nytte av nettverkene fremdeles er det hele 45 prosent som i stor grad (skår 4 og 5) har nytte av kompetansen den dag i dag.

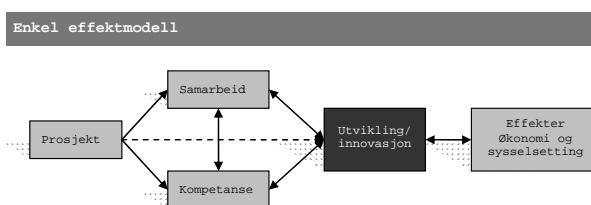
Igjen er det bedriftene innen OFU/IFU og Landsdekkende risikolån som skiller seg ut med høyest andel. FRAM, Lån til landbruket og Bygdeutviklingsmidler har de laveste andelene, men selv i disse rapporterer rundt 1/3-del av bedriftene at de har nytte av kompetansen i dag. Dette bekrefter funnet om at det er en relativt høy korrelasjon mellom kunnskapsutbytte i form av antall områder man i stor grad har utviklet kunnskap innenfor og nytte av kunnskapen den dag i dag ($r=.517^{**}$).

Figur 21 Andel prosjekter som i dag har nytte av den kompetanse prosjektet bidro til å utvikle. Prosent.

4.4 Utvikling/innovasjon

Gjennom blant annet økt samarbeid og kunnskapsutvikling har bedriftene utviklet nye produkter, tjenester, produksjonsprosesser og markeder. Denne utviklingen omtales ofte innovasjon, og ett av Innovasjon Norges hovedmål er nettopp å bidra til dette, over hele landet.

I undersøkelsen er det en del som knytter seg til bedriftens ”innovasjonsadferd” gjennom endring av måten å arbeide på, fokus og strategi. I tillegg er det en egen del knyttet direkte til utvikling/innovasjon som har avstedkommet som følge av prosjektet.

4.4.1 Betydning for innovasjonsadferd

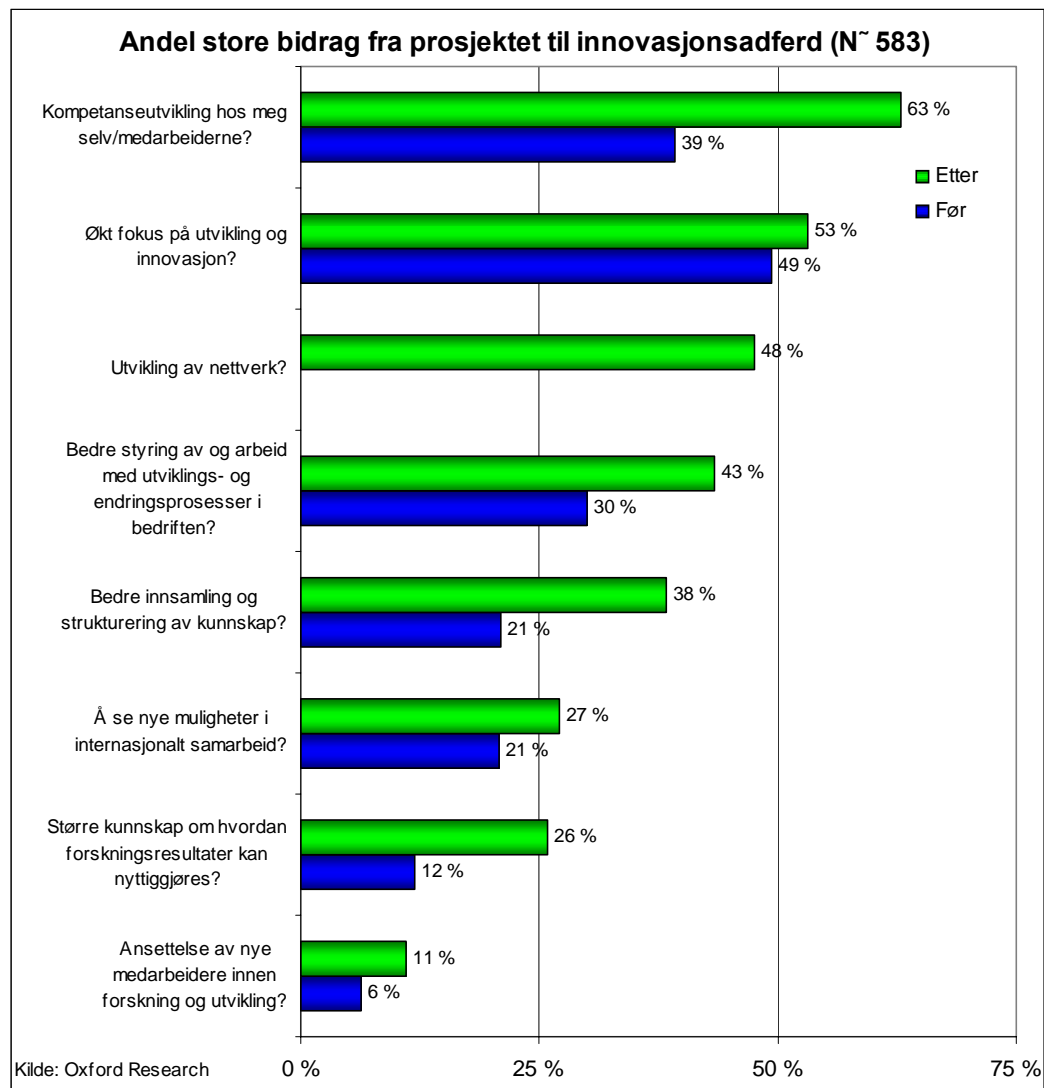
I førundersøkelsen så vi at bedriftene først og fremst forventet at prosjektene skulle bidra til økt fokus på utvikling/innovasjon samt kompetanseutvikling hos medarbeiderne. De forventet i minst grad ansettelse av nye medarbeidere innen FoU.

I neste figur har vi sammenstilt andelen som i stor grad forventet bidrag innen ulike faktorer som kan omtales som innovasjonsadferd og hva man i etterundersøkelsen har funnet at faktisk har hendt. Vi ser at:

- Forventningene trolig var noe lave i forhold til det bedriftene i dag oppgir.
- Områdene flest forventet størst bidrag fra er også de områdene flest bedrifter faktisk har oppnådd effekter innefor.

I godt over halvparten av tilfellene oppgir bedriftene at prosjektene har bidratt til kompetanseutvikling hos medarbeiderne og økt innovasjon.

Figur 22: Andel store bidrag fra prosjektet til innovasjonsadferd. Prosent.

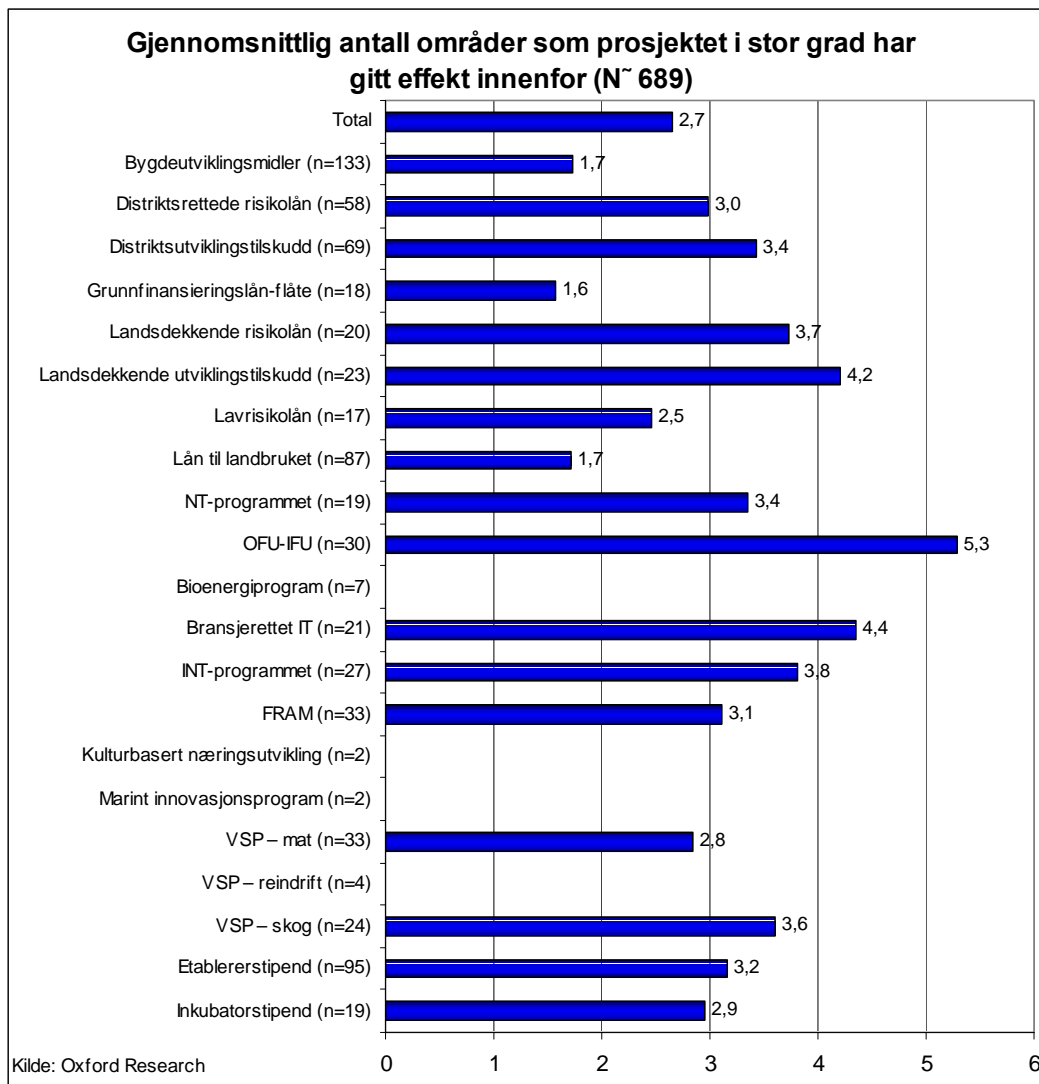

Slår en sammen antall områder som bedriften har svart at prosjektene i stor grad (skår 4 og 5) bidrar til, ser man at effektene er mangslungne. Av de 8 områdene har

bedriftene i snitt hatt effekter på 2,7 av dem. Det er på samme nivå som når det gjelder antall kompetanseområder prosjektene har gitt effekt.

Prosjekter innen OFU/IFU skiller seg klart ut med hele 5,3 områder med høy effekt, mens Grunnfinansieringslån-flåte og Lån til landbruket ligger lavest med om lag 1,6 områder med høy effekt. Området med høyest score innen disse tjenestene er ”Økt fokus på ”Utvikling/innovasjon” og ”Kompetanseutvikling”.

Figur 23: Gjennomsnittlig antall områder som prosjektet i stor grad har gitt effekt innenfor, etter tjeneste.

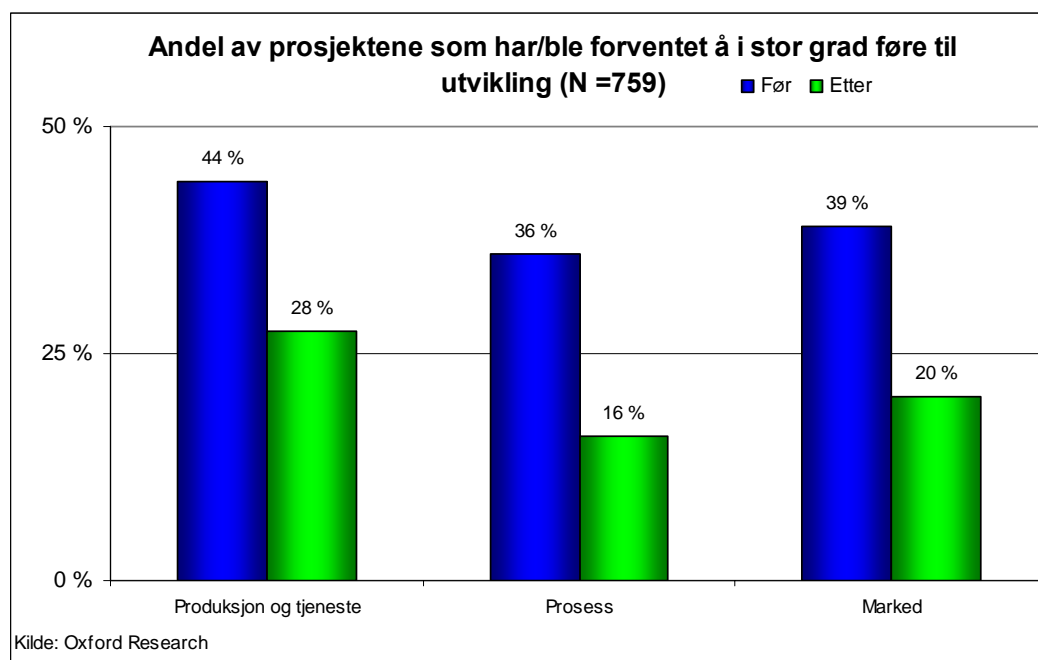
4.4.2 Faktisk utvikling/innovasjon

I førundersøkelsen viste det seg at bedriftene forventet at prosjektene de hadde fått støtte til av Innovasjon Norge, i første rekke skulle bidra til produkt og tjenesteutvikling, dernest markedsutvikling og til sist prosessutvikling. Tilbakemeldingene i etterkant viser at bedriftenes forventninger har slått til når det gjelder rekkefølgen på type utvikling.

- Imidlertid viser det seg at andel prosjekter som har ført til ulike typer utvikling, er langt lavere enn forventet.

På tross av den usikkerheten som endring av spørsmålsstillingen medfører, er forskjellene mellom før- og etterundersøkelsen så store at det med sikkerhet kan sies at forventningene ikke har slått til⁸. Rundt regnet er det kun halvparten av de forventede prosjektene som i stor grad (skår 4 og 5) har bidratt til utvikling.

Figur 24: Andel prosjekter som har (etterundersøkelsen)/ble forventet (førundersøkelsen) å i stor grad (skår 4 og 5) føre til utvikling. Prosent.

I tilknytning til hvert av disse områdene ble det spurt ytterligere spørsmål for å utdype typen utvikling. Disse var:

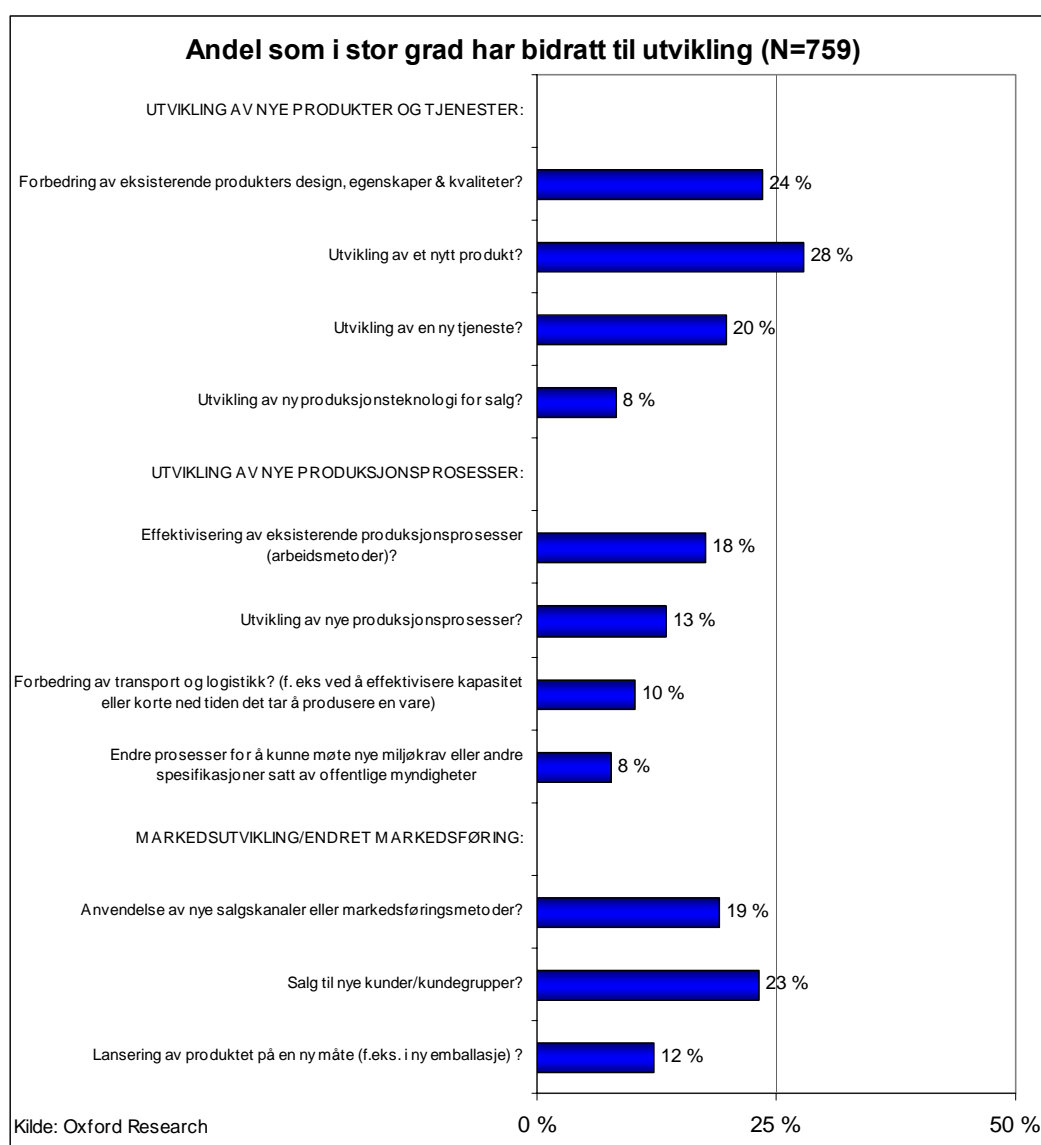
- Utvikling av nye produkter og tjenester:
 - Forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper & kvaliteter?
 - Utvikling av et nytt produkt?
 - Utvikling av en ny tjeneste?
 - Utvikling av ny produksjonsteknologi for salg?
- Utvikling av nye produksjonsprosesser:
 - Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (arbeidsmetoder)?
 - Utvikling av nye produksjonsprosesser?
 - Forbedring av transport og logistikk? (f. eks ved å effektivisere kapasitet eller korte ned tiden det tar å produsere en vare)
 - Endre prosesser for å kunne møte nye miljøkrav eller andre spesifikasjoner satt av offentlige myndigheter
- Markedsutvikling og/eller endret markedsføring:
 - Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder?

⁸ I førundersøkelsen ble bedriftene kun spurt om de 11 ulike underspørsmålene og en indeks laget for hvert av hovedområdene. I etterundersøkelsen ble bedriftene også spurt om hovedområdene.

- Salg til nye kunder/kundegrupper?
- Lansering av produktet på en ny måte (f.eks. i ny emballasje)?

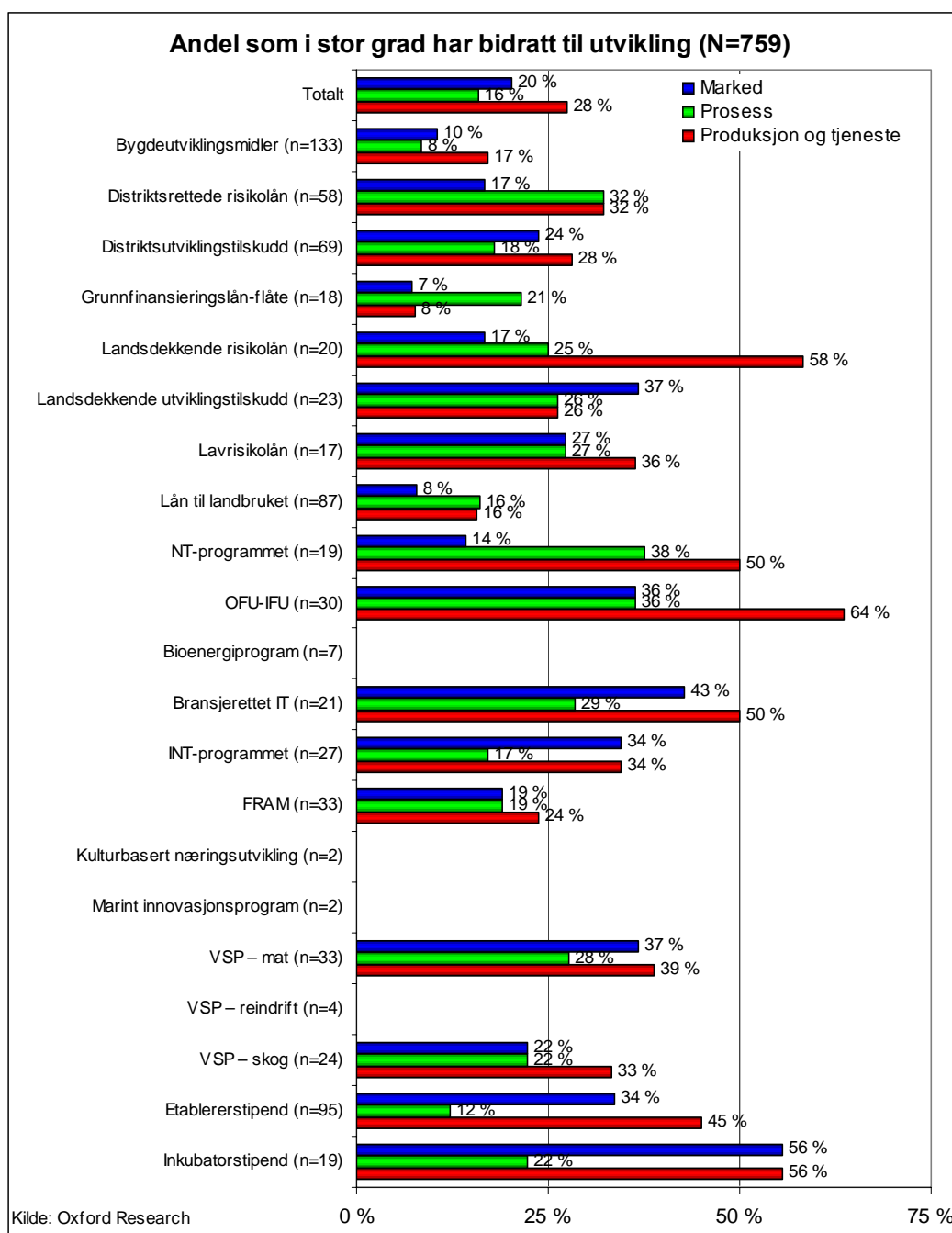
Vi ser av figuren under at det er flest prosjekter som i stor grad har ført til utvikling av nye produkter (28 prosent) og forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper & kvaliteter (24 prosent). Færrest prosjekter har i stor grad ført til utvikling av ny produksjonsteknologi for salg og endrede prosesser for å kunne møte nye miljøkrav eller andre spesifikasjoner satt av offentlige myndigheter (begge 8 prosent).

Figur 25: Andel prosjekter som i stor grad har bidratt til utvikling. Prosent.

Når det gjelder produksjons- og tjenesteutvikling, er det særlig høye andeler innen OFU/IFU og Landsdekkende risikolån. Inkubatorstipend og Bransjerettet IT skiller seg ut med høye andeler innen markedsutvikling og NT-programmet og OFU/IFU når det gjelder prosessutvikling.

Figur 26: Andel som i stor grad (4 & 5) har ført til utvikling. Prosent.

I snitt er det 52 prosent av prosjektene som medfører stor grad av utvikling på ett eller flere av de 11 områdene. Dette er en lavere andel enn i 2002, hvor 63 prosent medførte stor grad av utvikling. På grunn av at måten å måle dette på har blitt endret, er det vanskelig å slå fast hvor vidt nedgangen er reell eller skyldes endringene i målemetoden⁹. Tabellen nedenfor viser fordelingen av antall utviklingsområder i etterundersøkelsen for 2002 og 2003 årgangene.

⁹ I 2002 var svarskalaen fra 1 til 7 slik at andelen i stor grad var svarene 5-7 og ikke 4-5 som i 2003. Det er 4 ekstra svarkategorier i 2003.

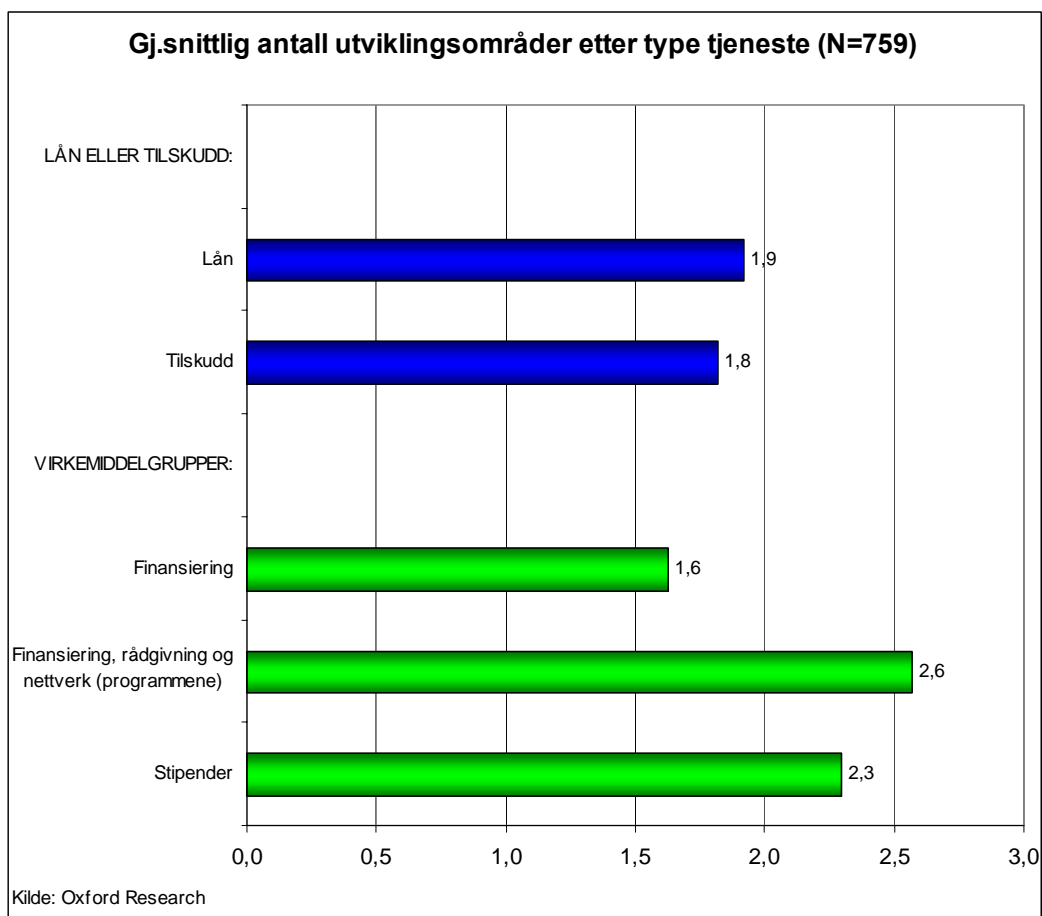
Tabell 14: Antall bidrag til utvikling i årgangene 2002 og 2003. Prosent.		
	2002*	2003
Ingen bidrag	37	48
1 til 2	25	21
3 til 4	21	18
5 til 11	17	13
Total	100	100
Source: Oxford Research og Nordlandsforskning		

* I 2002 var svarskalaen fra 1 til 7 slik at andelen i stor grad var svarene 5-7 og ikke 4-5 som i 2003. Det er 4 ekstra svarkategorier i 2003.

- I tillegg til at andelen prosjekter uten store bidrag til noen av områdene har økt, har altså også andel prosjekter med stor utvikling på mange områder gått relativt sett mye tilbake. Også disse endringene kan skyldes at spørsmålsformuleringen har blitt endret, slik at en må være svært forsiktig med å tolke endringene for sterkt.

Gjennomsnittlig bidrar prosjektene med utvikling i stor grad innen 1,8 av 11 utviklingsområder. Det er liten forskjell mellom lån og tilskudd men relativt klare forskjeller mellom rene finansieringsordninger og programmene og stipendene. Prosjekter i de to sistnevnte gruppene bidrar til utvikling på klart flere områder enn den førstnevnte gruppen.

Figur 27: Gjennomsnittlig antall utviklingsområder (max 11) etter type tjeneste.

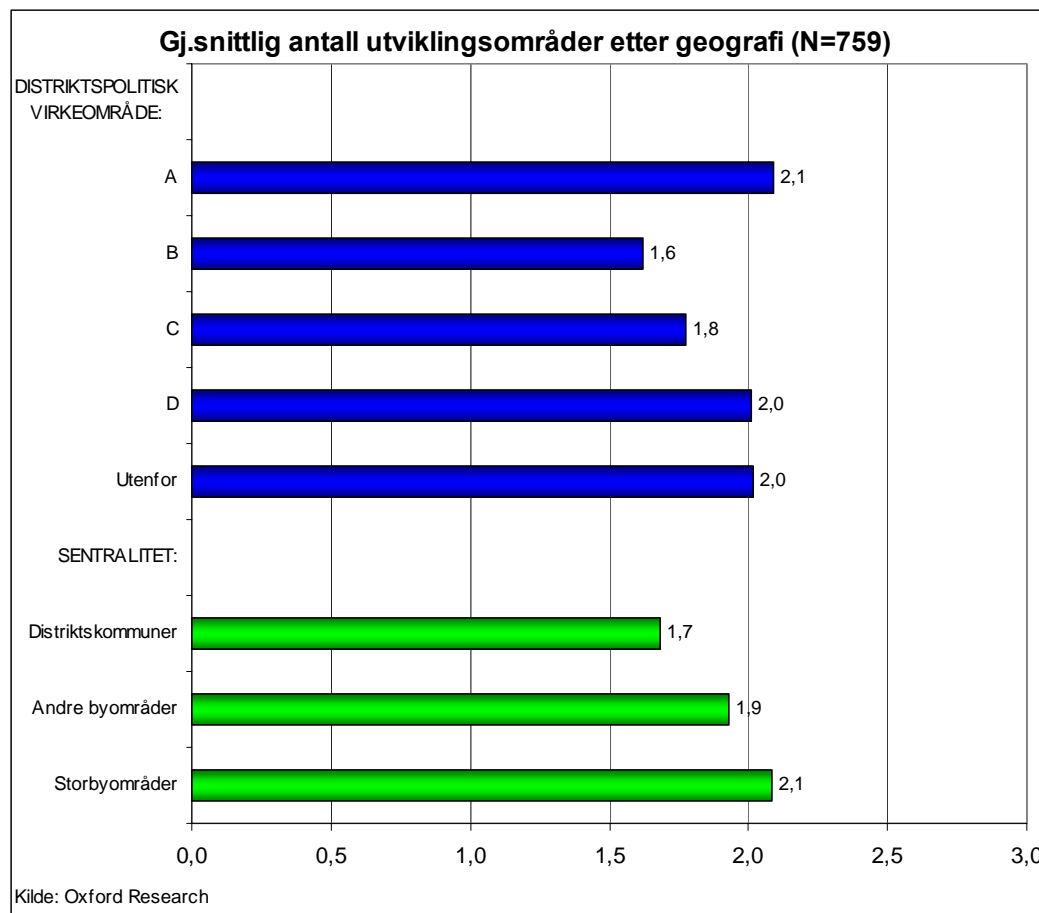

Som nevnt skal Innovasjon Norge bidra til utvikling/innovasjon over hele landet.

- Analyser viser at det skjer, men at stor grad av utvikling skjer på flere områder i byer enn i distriktet.

Statistisk Sentralbyrås inndeling av kommuner i henhold til sentralitet korrelerer ikke fullstendig med de distriktspolitiske virkeområdene (DPV). Dette medfører at vi i neste figur ser at det er i område A, D og utenfor DPV at antall områder med stor grad av utvikling er høyest.

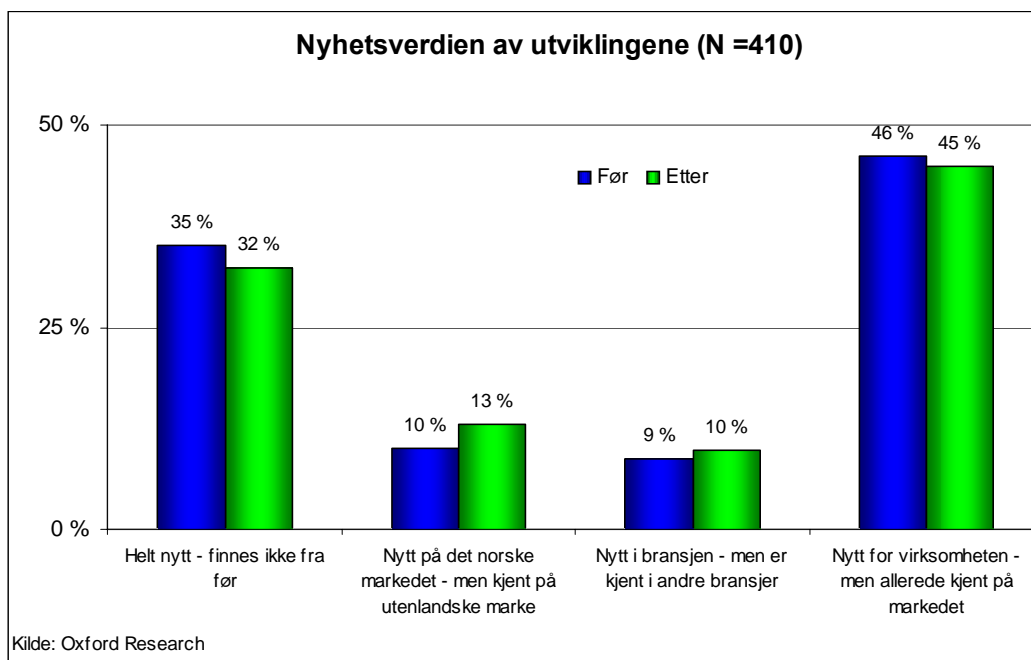
Figur 28: Gjennomsnittlig antall utviklingsområder (max 11) etter geografi.

4.4.3 Nyhetsverdi

Utviklingen/innovasjonen som skjer i bedriftene, har ulik ”nyhetsverdi”. Noe er bare nytt for bedriften og velkjent ellers, mens andre utviklinger/innovasjoner kan være helt nye. I førundersøkelsen svarte nesten halvparten av bedriftene at nyvinningene kun var nye for bedriften. Vi ser av neste figur at bedriftene opplyser nesten den samme nyhetsverdien i etterundersøkelsen som i førundersøkelsen.

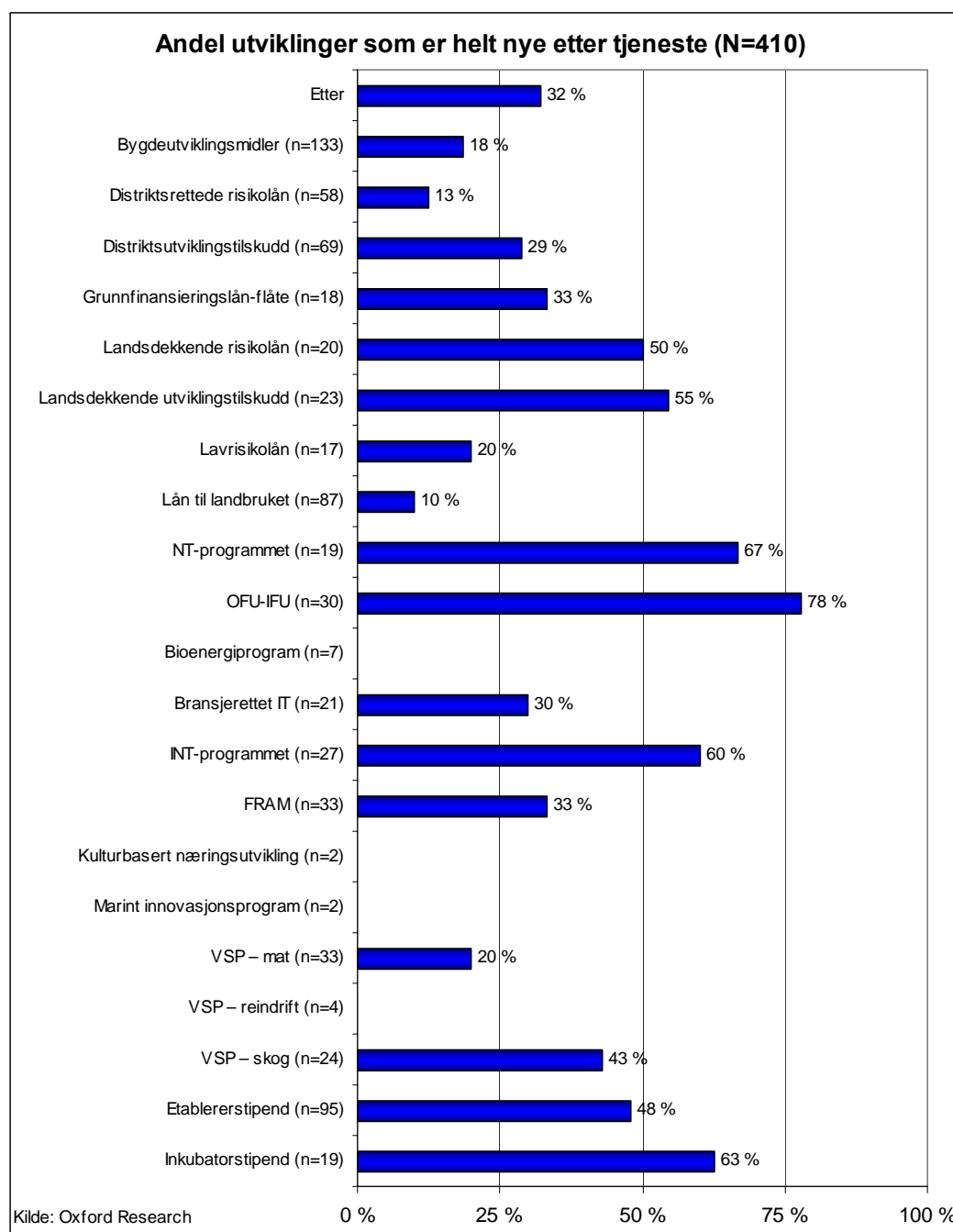
Figur 29: Nyhetsverdien av utviklingene i før- og etterundersøkelsen. Prosent.

Heller ikke når det gjelder andelen som har utviklet et nytt produkt eller produksjonsteknologi/-metode for hver tjeneste, finner vi store forskjeller mellom før- og etterundersøkelsen.

Innenfor OFU/IFU, NT-programmet og Inkubatorstipend er andelen prosjekter hvor nyvinningene har vært helt nye høyest. Andelen er derimot nokså lav, 10- 18 prosent, innen Lån til landbruket, Distriktsrettede risikolån og Bygdeutviklingsmidler. Disse tjenestene er da også rettet mot andre formål en bare nyutvikling.

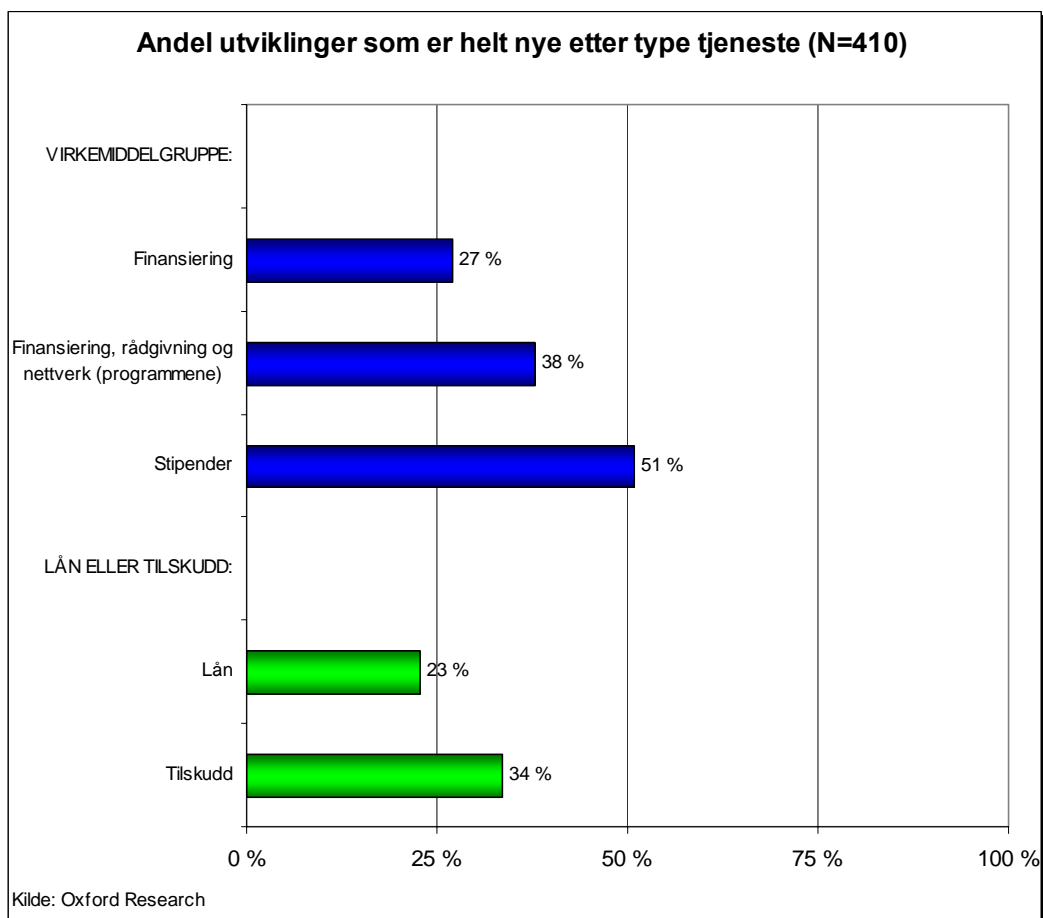
Figur 30: Andel utviklinger som er helt nye etter tjeneste. Prosent.

På samme måte som når det gjaldt utviklingsområder, finner vi klare forskjeller mellom type tjeneste og geografiske områder når det kommer til nyhetsverdi.

De nyvinninger som er kommet innen stipendordningene har klart høyest nyhetsverdi. Hele 51 prosent av disse er helt nye. Dernest kommer utviklinger i prosjekter støttet gjennom programmene og til siste de tradisjonelle finansielle ordningene (henholdsvis 38 prosent og 27 prosent). Blant annet på grunn av denne fordelingen er det også slik at prosjekter som har fått støtte gjennom tilskudd, har høyere nyhetsverdi enn de som har fått lån. En mulig forklaring på dette kan være at det er en større andel av prosjektene innen låneordningene som er innrettet mot mer tradisjonelle fysiske investeringer, enn det er blant tilskuddene.

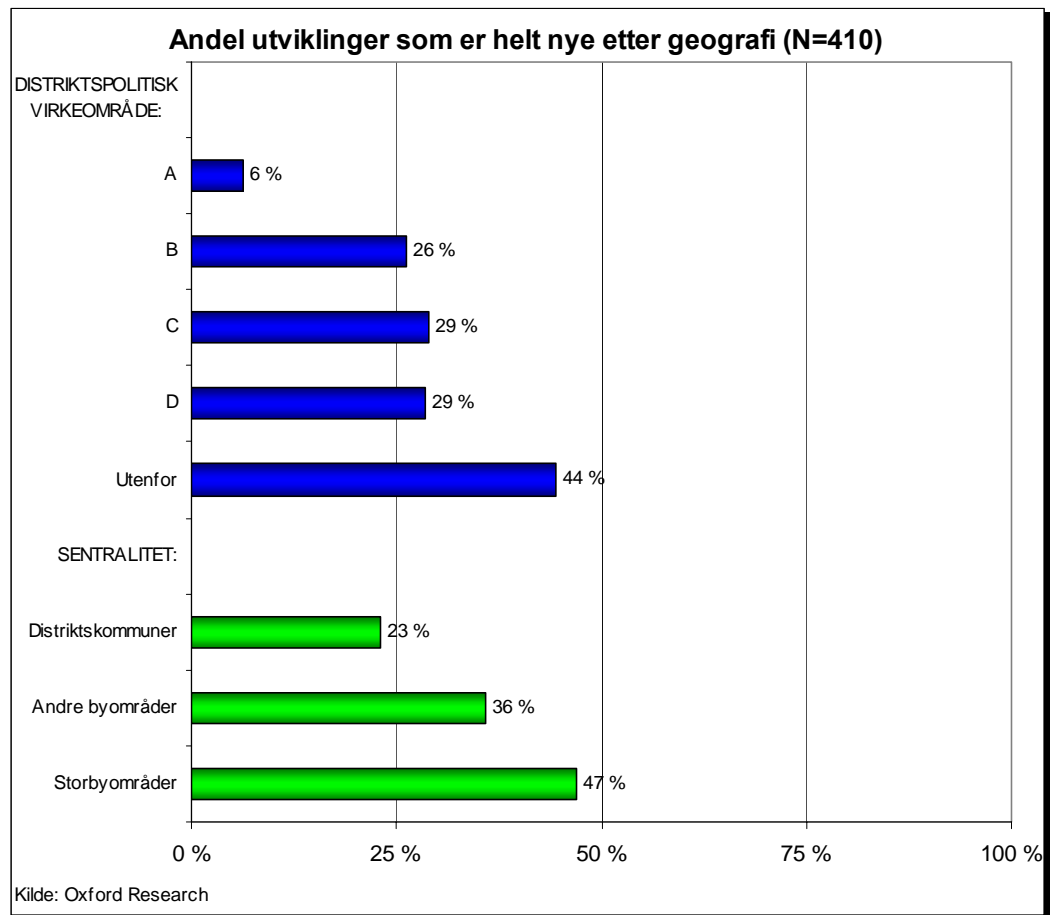
Figur 31: Andel utviklinger som er helt nye etter type tjeneste. Prosent.

- På samme måte som når det gjelder utviklingsområder kommer byområdene, spesielt storbyene, best ut når det gjelder nyhetsverdi.

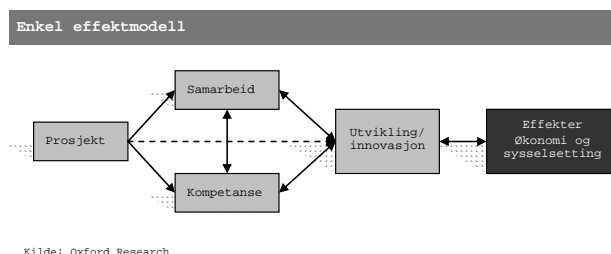
Nesten halvparten av nyskapingene i prosjekter til bedrifter som er lokalisert i storbyområder, er helt nye. Kun ca. 1/4-del av prosjektene i bedrifter som er lokalisert i distriktene er helt nye. Dette har fått utslag på fordelingen også når det gjelder distriktspolitiske virkeområder (DPV). Vi så tidligere at område A hadde mange utviklingsområder, men analyser viser at disse i relativt liten grad er helt nye (kun 6 prosent). Dermed er forskjellen mellom område A og området som er utenfor DPV svært stor, i og med at hele 44 prosent av nyvinningene utenfor DPV er helt nye.

Figur 32: Andel innovasjoner som er helt nye etter geografi. Prosent.

Kapittel 5. Økonomiske og sysselsettingmessige effekter

Innovasjon Norges bistand skal bidra til å utvikle og skape mer robuste og lønnsomme bedrifter. I dette kapitlet ser vi nærmere på hvordan de IN-finansierte prosjektene bidrar i forhold til overlevelse, lønnsomhet, konkurransevne og markedsutvikling. Vi undersøker også hvilke sysselsettingseffekter prosjektene har ført til i form av både nye og sikrede arbeidsplasser samt hva som er Innovasjon Norges kostnader per arbeidsplass. Avslutningsvis i kapitlet ser vi nærmere på i hvilke grad de fulle effektene av prosjektene er realisert eller ikke.

Innovasjon Norge skal i siste instans bidra til å utvikle og skape mer robuste og lønnsomme bedrifter. Prosjektene bidrag i forhold til innovasjon, kompetanseutvikling og nettverksutvikling er kun et virkemiddel for å oppnå dette. I første del av kapitlet kartlegges de økonomiske effektene av prosjektene gjennom å se nærmere på hvilken betydning de IN-finansierte prosjektene har hatt for bedriftenes overlevelse, lønnsomhetsutvikling, konkurransevne samt omsetningsøkning generelt og på internasjonale markeder. Deretter settes fokus på sysselsettingseffekter.

5.1 Overlevelse

Bedriftene ble bedt om å angi hvor viktig prosjektet har vært for deres overlevelse. I figuren under vises det hvor stor andel av virksomhetene som påpeker at prosjektet har vært lite viktig (skår 1-2), noe viktig (skår 3-4) og viktig (skår 5-7) i forhold overlevelse.

- Det framgår at halvparten av virksomhetene mener at prosjektet har vært viktig for deres overlevelse, mens 27 prosent synes det har vært noe viktig og 20 prosent lite viktig.

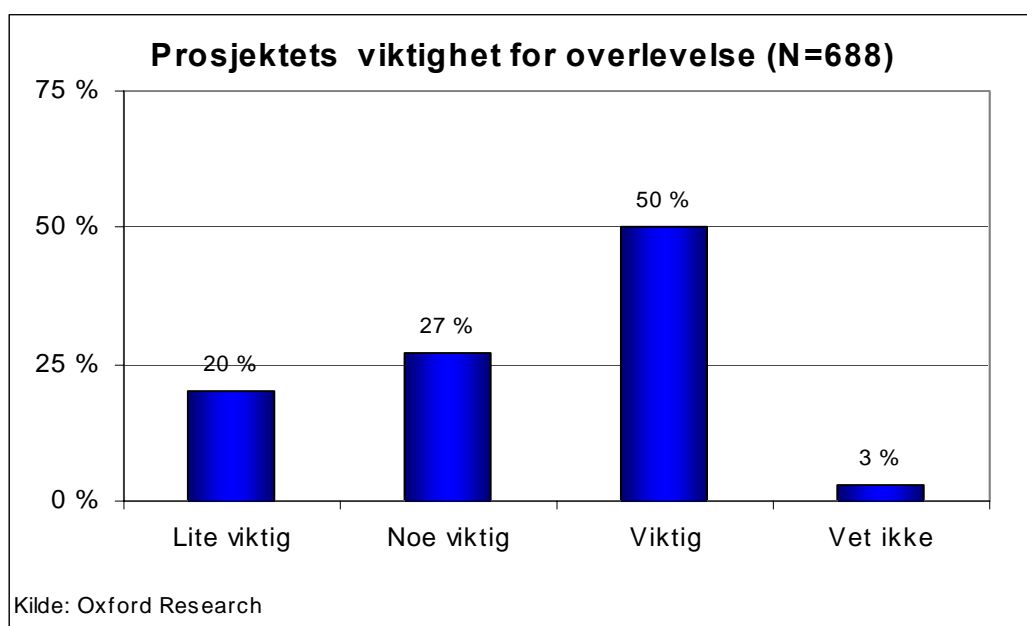
I førundersøkelsen var det 53 prosent som forventet at prosjektet ville være viktig for virksomhetens overlevelse, noe som indikerer at vurderingen i etterundersøkelsen er relativt lik¹⁰.

Ser en kun på de samme tjenestene som inngikk i forrige etterundersøkelse, er det 52 prosent som påpeker at prosjektet har vært viktig for deres overlevelse. Dette er noe lavere enn for 2002-kullet, hvor det tilsvarende tallet lå på 61 prosent. Det er imidlertid vanskelig å vite om det har skjedd en reel nedgang fra i fjor til i år på grunn av at spørsmålsformuleringen er noe endret¹¹. Spørsmålet er strengere formulert i årets undersøkelse, noe som kan forklare nedgangen.

¹⁰ Ulik skala - se metodekap. 3.7.2 for mer om dette.

¹¹ I 2003-årgangen ble det spurt om "hvor viktig prosjektet har vært", mens det i 2002-kullet ble spurt om "hvilken betydning prosjektet har hatt"

Figur 33 Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse. Prosent.

5.1.1 Overlevelse etter tjeneste

De ulike tjenestene er ulikt innrettet og har ulike målgrupper. I figuren under vises det hvor stor andel av virksomhetene innen de ulike tjenestene som mener at prosjektet har vært viktig (skår 5-7) for deres overlevelse. Resultatene viser at det er en del forskjeller i vurderingene mellom tjenestene.

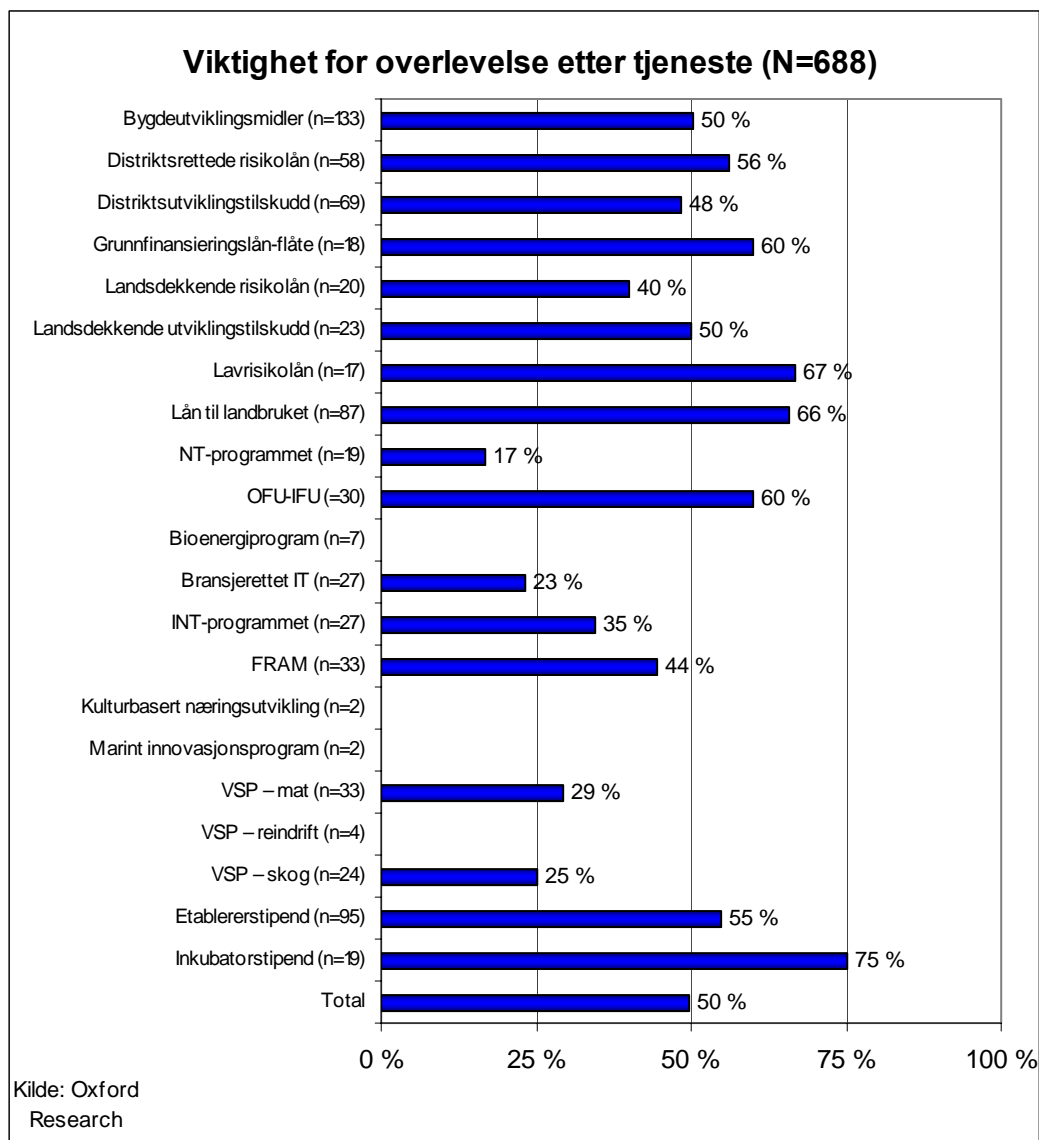
- Andelen prosjekter som har vært viktig for overlevelsen strekker seg fra 17 til 75 prosent.
- Det framgår at betydningen for overlevelse har vært minst for noen av de mer programrettede tjenestene.

Dette gjelder NT-programmet (17 prosent), Bransjerettet IT (23 prosent), VSP-skog (25 prosent) og VSP-mat (29 prosent). Dette er ikke overraskende i og med at disse primært fokuserer på kompetanseutvikling, innovasjon og fellestiltak samt at bedriftene som har fått tilsagn, er relativt store målt ut fra omsetning siste året.

Prosjektene betydning for overlevelse har vært størst for Inkubatorstipend (75 prosent), Lavrisikolån (67 prosent) og Lån til landbruket (66 prosent).

- Dersom en ser alle tjenestene under ett, er det en tendens til at betydningen for overlevelse er størst for de største tilsagnene målt i kroner. Dette er samme tendens som en har sett i tidligere etterundersøkelser.

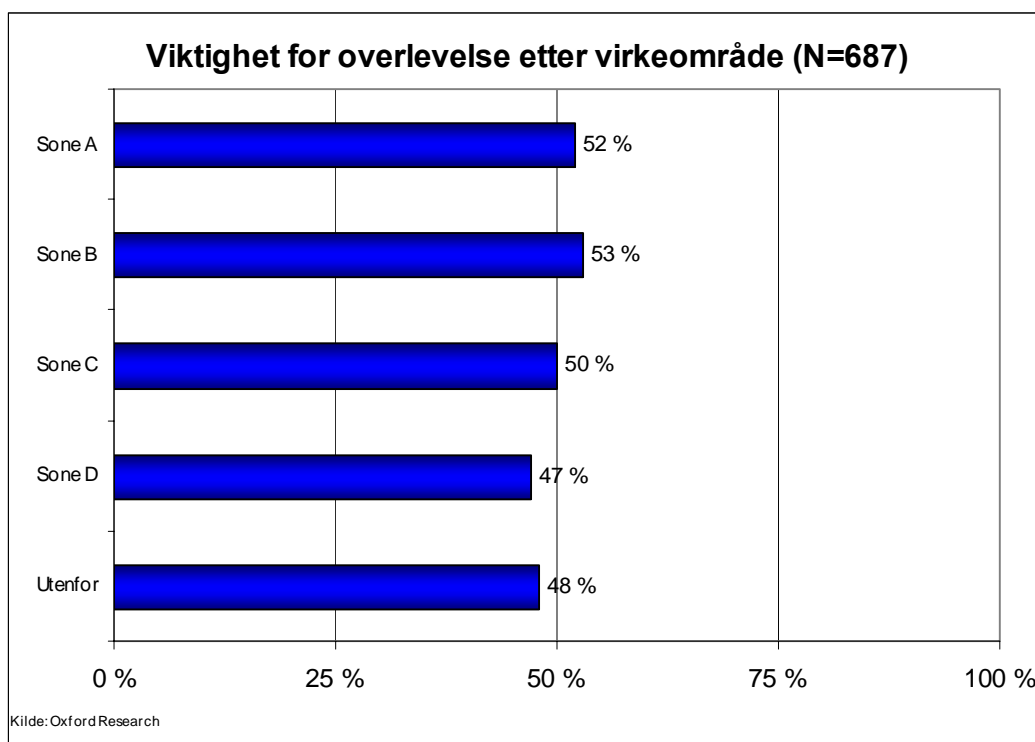
Figur 34 Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse etter tjeneste. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

5.1.2 Overlevelse etter distriktpolitisk virkeområde

Innovasjon Norge skal spesielt bidra overfor bedrifter i det distriktpolitiske virkeområdet. Som det illustreres i figuren under, er det svært små forskjeller i prosjektenes viktighet for overlevelse ut fra distriktpolitisk virkeområde. Andelen prosjekter som har hatt betydning strekker seg fra 47 prosent i sone D til 53 prosent i sone D. Også i forrige etterundersøkelse var det svært små forskjeller i vurderingen blant bedriftene utenfor og innenfor virkeområdet.

Figur 35 Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse etter distriktpolitisk virkeområde. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

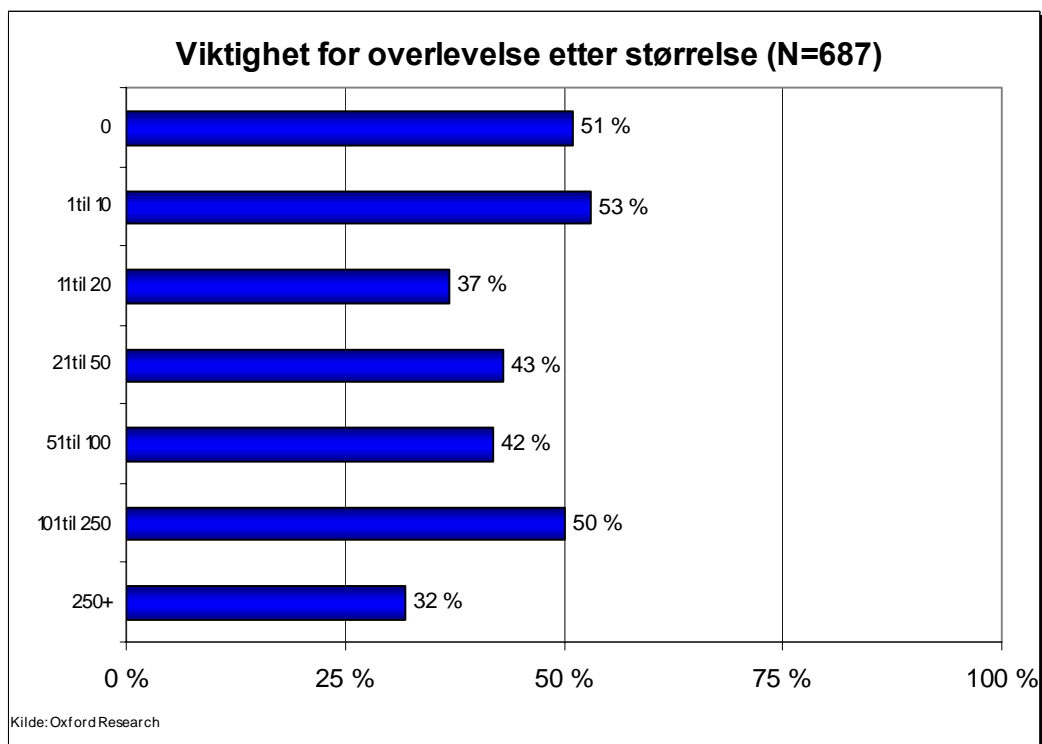
5.1.3 Overlevelse etter bedriftsstørrelse

Innovasjon Norge skal spesielt bidra over for de minste bedriftene. I figuren under vises det hvor viktige prosjektene har vært for bedriftenes overlevelse ut fra bedriftsstørrelse. Resultatene viser at det er en sammenheng mellom bedriftsstørrelse og betydningen for overlevelse.

- Betydningen for overlevelse er størst for bedriftene med 0 eller 1-10 ansatte.

Blant disse er det henholdsvis 51 og 53 prosent som oppgir at prosjektet har vært viktig. Prosjektene betydning for overlevelse er ikke overraskende minst blant bedriftene med over 250 ansatte. Dette er veletablerte bedrifter hvor de prosjektene som de har fått tilsagn til utgjør en relativt lite andel av den totale omsetningen.

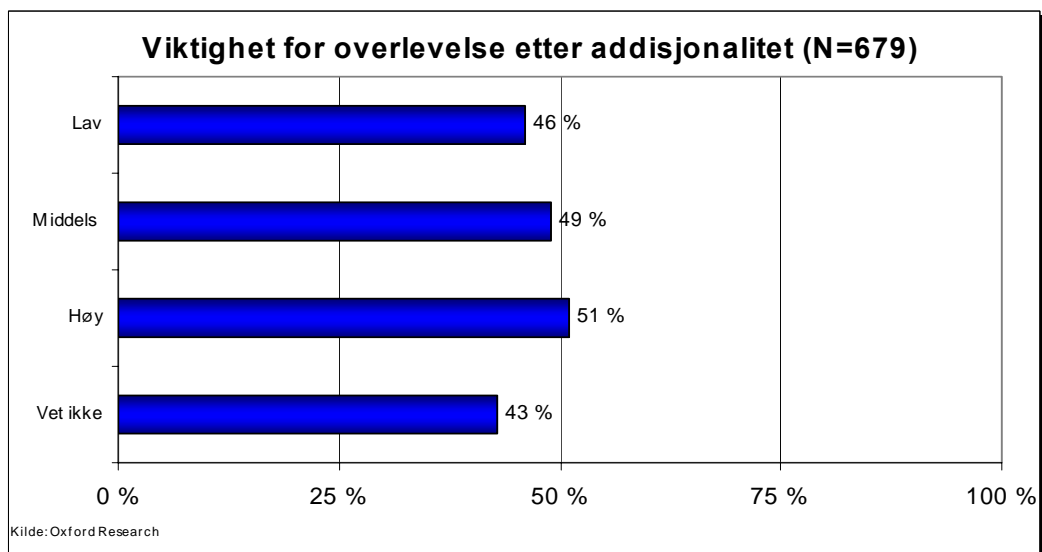
Figur 36 Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse etter bedriftsstørrelse. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

5.1.4 Betydningen for overlevelse etter addisjonalitet

Vi har også undersøkt om det er variasjoner i hvilken betydning prosjektet har hatt for overlevelse ut fra prosjektets addisjonalitet i førundersøkelsen. Analysen viser at det i liten grad er forskjeller ut fra addisjonalitet. Som det vises i figuren under strekker betydningen for overlevelse seg fra 46 prosent hos de som har lav addisjonalitet til 51 prosent hos de som har høy addisjonalitet.

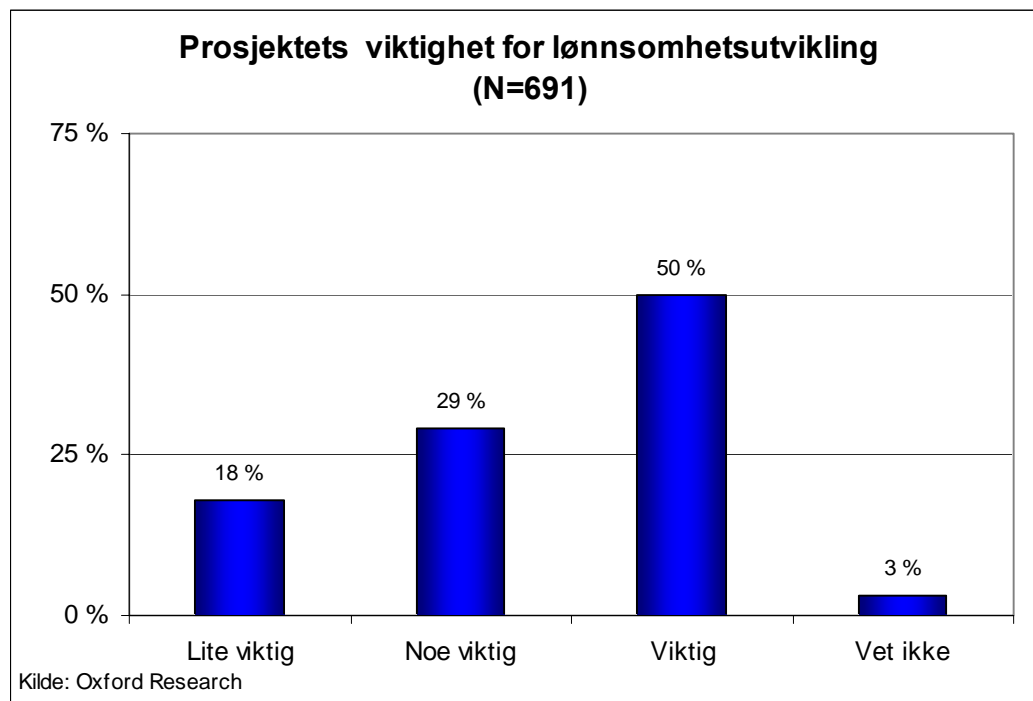
Figur 37 Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse etter addisjonalitet. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

5.2 Lønnsomhet

En av hovedmålsetningene til Innovasjon Norge er å bidra til å fremme lønnsom næringsutvikling i hele landet. I etterundersøkelse ble bedriftene spurt om hvor viktig prosjektet har vært for deres lønnsomhetsutvikling. I figuren under angis det hvor stor andel som mener prosjektet har vært henholdsvis lite viktig (skår 1-2), noe viktig (skår 3-4) og viktig (skår 5-7) for lønnsomhetsutviklingen.

Figur 38 Prosjektets viktighet for bedriftens lønnsomhetsutvikling. Prosent.

- Halvparten av bedriftene påpeker at prosjektet har vært viktig for lønnsomhetsutviklingen i deres virksomhet, mens 29 prosent sier det har vært noe viktig og 18 prosent lite viktig.

I førundersøkelsen framhevet så mange som 78 prosent (skår 4-5) at prosjektet ville være viktig for lønnsomhetsutviklingen¹². Dette viser at forventningene ikke er blitt helt innfridd. Bedriftene har vært mer optimistiske ved prosjektoppstart og prosjektene har nok vist seg å være mer krevende å gjennomføre enn det en trodde.

Ser en kun på de samme tjenestene som inngikk i forrige etterundersøkelse, er det 52 prosent som påpeker at prosjektet har vært viktig for deres lønnsomhetsutvikling. Dette er lavere enn for 2002-årgangen, hvor det tilsvarende tallet lå på 68 prosent. Det er imidlertid vanskelig å vite om det har skjedd en reel nedgang fra i fjor til i år på grunn av at spørsmålsformuleringen er noe endret¹³. Spørsmålet er strengere formulert i årets undersøkelse, noe som kan forklare nedgangen.

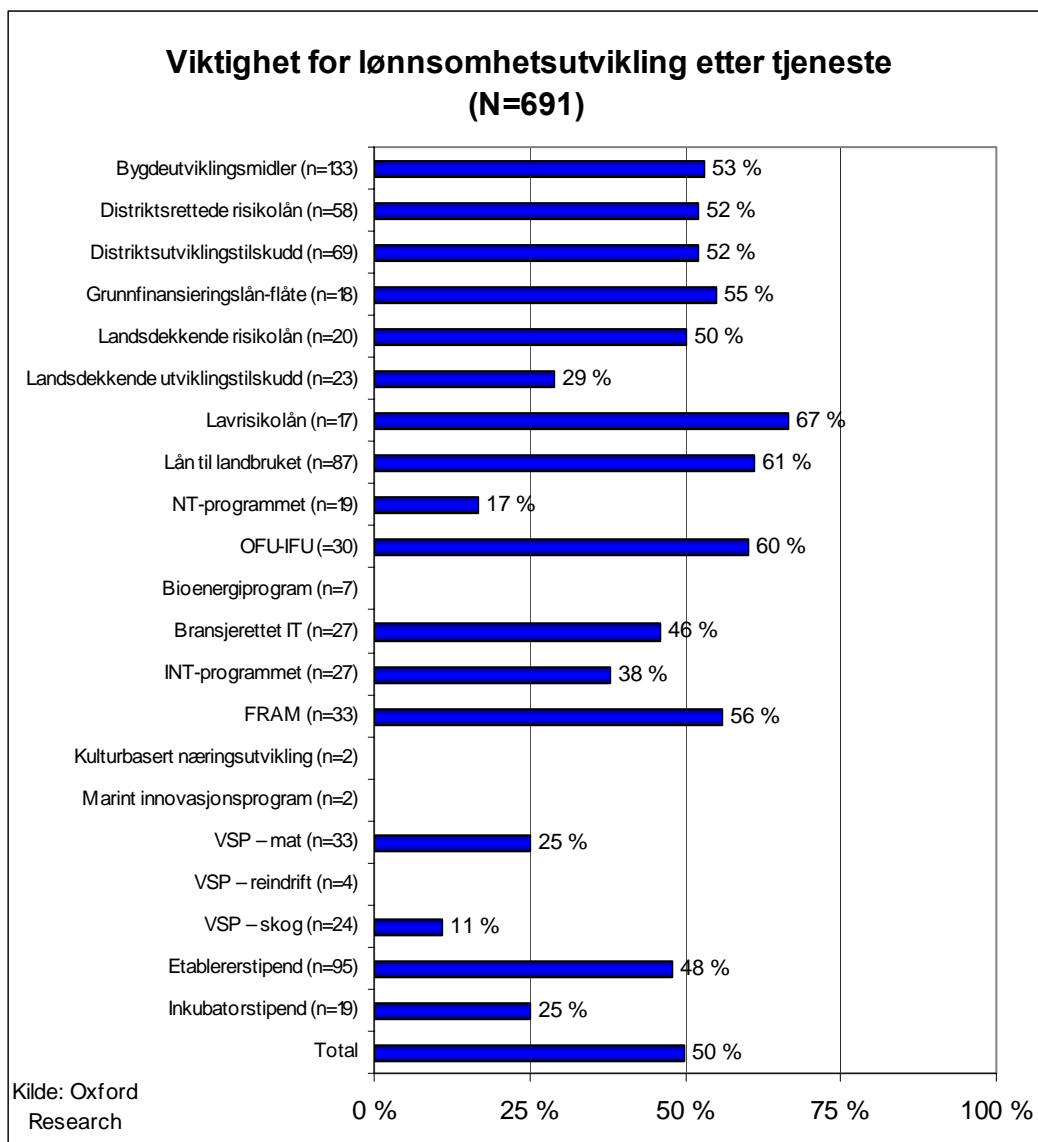
¹² Ulik skala - se metodekap. 3.7.2 for mer om dette.

¹³ I 2003-årgangen ble det spurt om "hvor viktig prosjektet har vært", mens det i 2002-kullet ble spurt om "hvilken betydning prosjektet har hatt"

5.2.1 Lønnsomhet etter tjeneste

I figuren under illustreres det hvor stor andel av virksomhetene innen de ulike tjenestene som mener at prosjektet har vært viktig (skår 5-7) for deres lønnsomhetsutvikling.

Figur 39 Prosjektets viktighet for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter tjeneste. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

Det er klare forskjeller i svarene til virksomhetene innen de ulike tjenestene. Andelen prosjekter som har vært viktig for lønnsomhetsutviklingen ligger mellom 11 og 67 prosent. De tjenestene som skårer lavest her er VSP-skog (11 prosent), NT-programmet (17 prosent), VSP-mat (25 prosent), Inkubatorstipend (25 prosent) og Landsdekkende utviklingstilskudd (29 prosent). Dette er tjenester med et høyt fokus

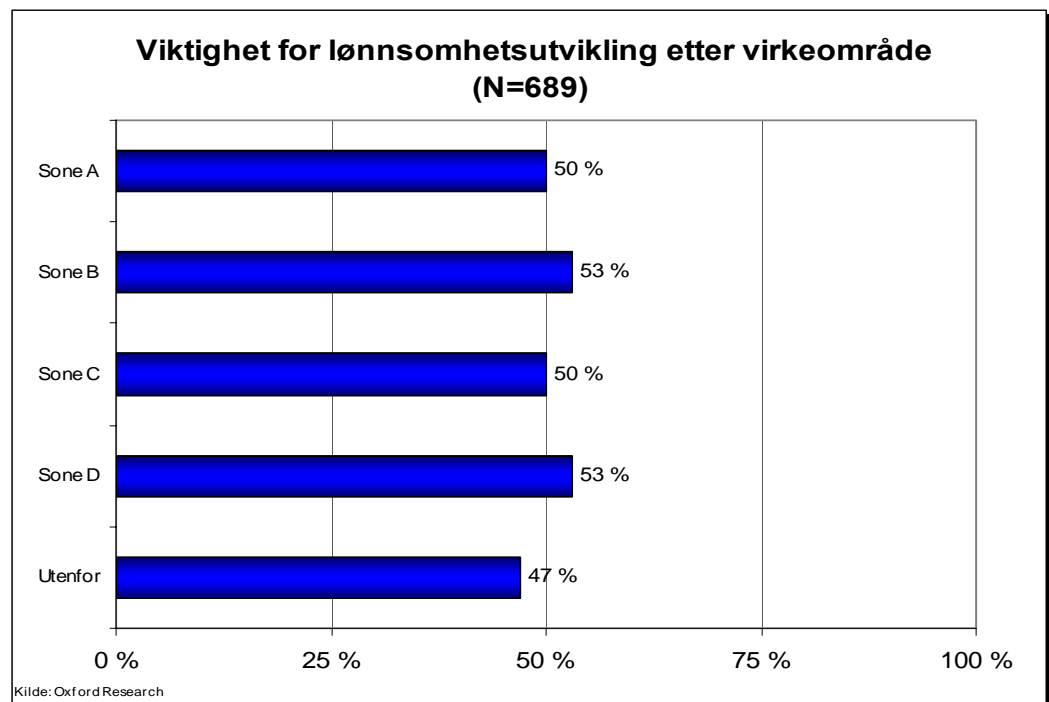
på kompetanseutvikling, innovasjon og fellestiltak, og det er grunn til å tro at det tar lengre tid før slike prosjekter gir økt lønnsomhet. Et annet forhold som kan forklare den lave betydningen, er at det med unntak av Inkubatorstipend er relativt store bedrifter som har fått tilsagnene. Prosjektene blir mer marginale for disse da beløpene relativt sett er mindre.

De tjenestene hvor prosjektene i størst grad har vært viktig for lønnsomhetsutviklingen er Lavrisikolån (67 prosent), Lån til landbruket (61 prosent) og OFU/IFU (60 prosent). Ut fra en helhetsbetraktning ser det ut til at det er de mer tradisjonelle tjenestene som har størst betydning for lønnsomhetsutviklingen, og det er også en viss tendens til at det er de største tilsagnene målt i kroner som bidrar mest.

5.2.2 Lønnsomhet etter distriktpolitisk virkeområde

Som for overlevelse er det svært små forskjeller i prosjektenes viktighet for lønnsomhetsutvikling ut fra distriktpolitisk virkeområde. Andelen prosjekter som har hatt betydning, strekker seg fra 47 prosent utenfor virkeområdet til 53 prosent i sone B og D. Også i forrige etterundersøkelse var det små forskjeller i vurderingen blant bedriftene utenfor og innenfor virkeområdet.

Figur 40 Prosjektets viktighet for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter virkeområde. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

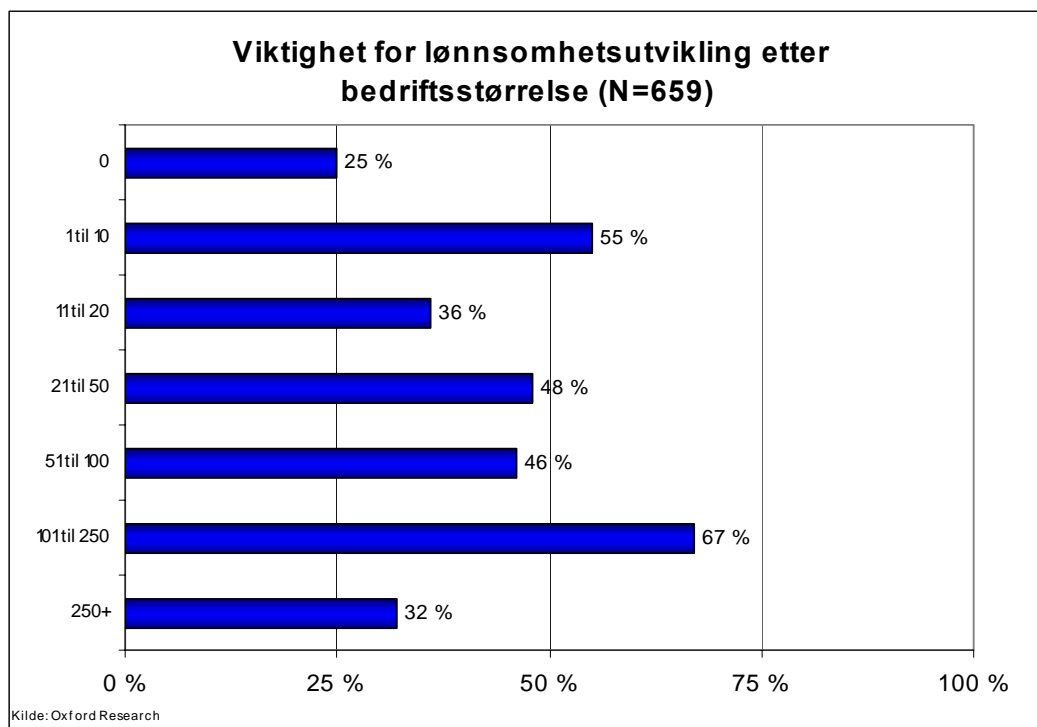
5.2.3 Lønnsomhet etter bedriftsstørrelse

Innovasjon Norge skal spesielt bidra til en bedre lønnsomhetsutvikling i de minste bedriftene. I figuren nedenfor illustreres det hvor viktige prosjektene har vært for bedriftenes lønnsomhetsutvikling ut fra bedriftsstørrelse.

- Resultatene viser at det er en store forskjeller i betydningen for lønnsomhetsutviklingen ut fra de ulike størrelseskategoriene.

Prosjektene betydning er størst i virksomhetene med flere enn 250 (67 prosent) og 1-10 ansatte (55 prosent), mens den er minst i bedriftene med 0 ansatte (25 prosent). At betydningen er minst i de aller minste bedriftene, skyldes trolig at disse var en i en svært tidlig fase på tilsagnstidspunktet samt at de har fått små tilsagn. At prosjektene har sterkest betydning for de aller største bedriftene, kan blant annet komme av at Innovasjon Norge gjør en ekstra grundig vurdering før de går inn i disse.

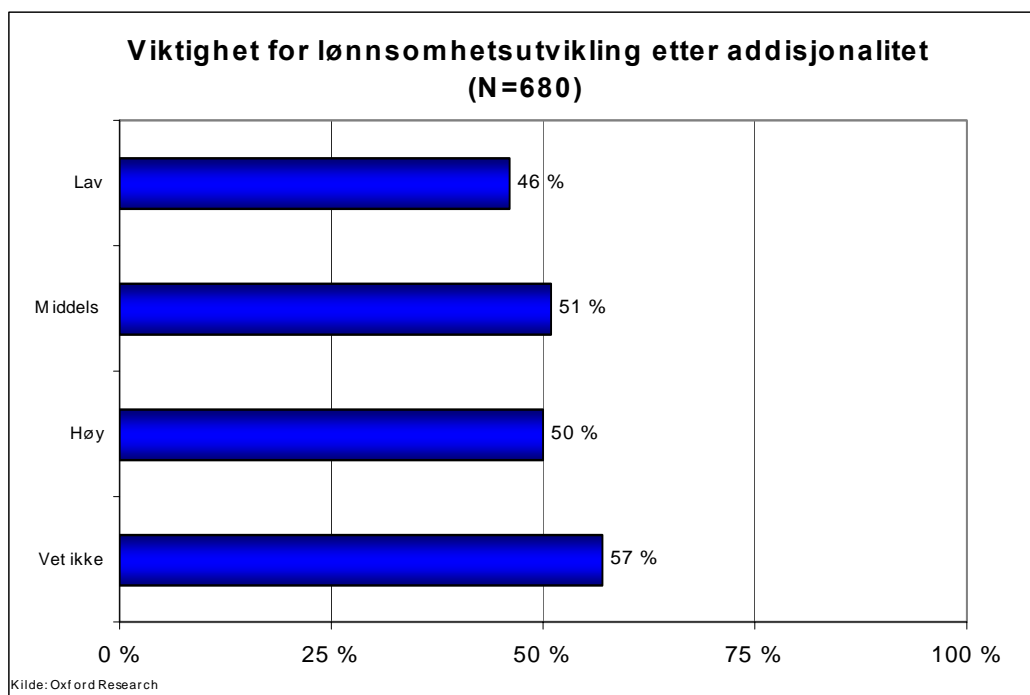
Figur 41 Prosjektets viktighet for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter bedriftsstørrelse. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

5.2.4 Lønnsomhet etter addisjonalitet

For Innovasjon Norges del er det om å gjøre å finne en fornuftig balanse mellom addisjonalitet og prosjektresultater. Det hjelper ikke om alle prosjektene har høy addisjonalitet dersom det ikke realiseres noe positive resultater gjennom dem. I figuren under kartlegges det i hvilken grad det er variasjoner i hvilken betydning prosjektene har hatt for lønnsomhetsutviklingen ut fra prosjektets addisjonalitet i førundersøkelsen. Analysen viser at det i liten grad er forskjeller ut fra addisjonalitet. Andelen prosjekter som er viktig for lønnsomhetsutviklingen varierer fra 46 prosent hos de som har lav addisjonalitet til 51 prosent hos de som har middels addisjonalitet. Dette innebærer at det ikke er slik at de som har høy addisjonalitet oppnår dårligere lønnsomhetseffekter av prosjektet, noe som er gunstig sett fra Innovasjon Norges side.

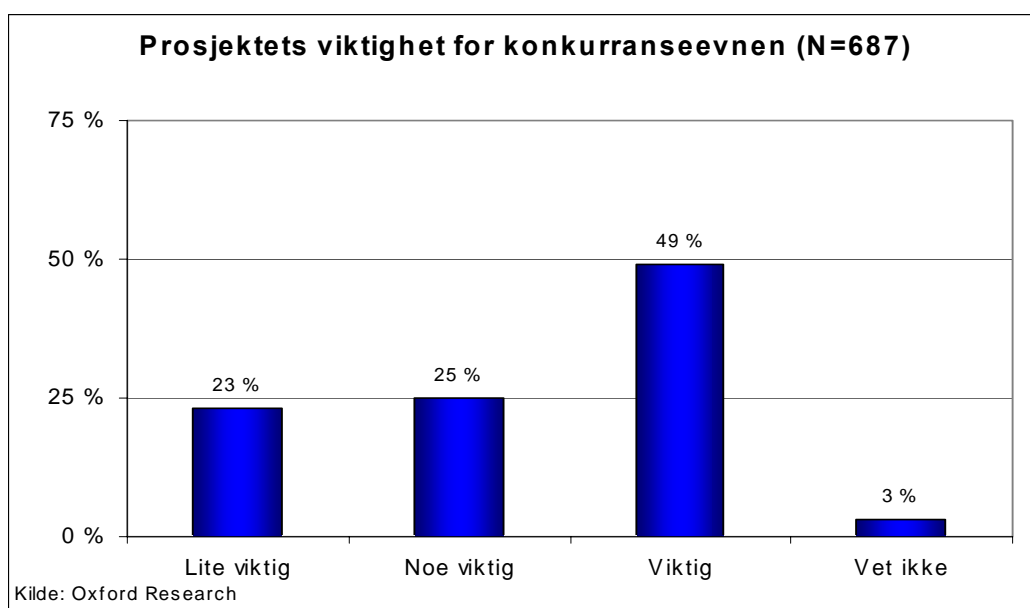
Figur 42 Prosjektets viktighet for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter addisjonaltet. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

5.3 Konkurranssevne

Konkurranssevne kan ses på som en mellomliggende variabel i forhold til lønnsomhet, og der er derfor også interessant å se nærmere på i hvilken grad de IN-støttede prosjektene har hatt betydning for denne. I etterundersøkelsen ble bedriftene spurt om hvor viktig prosjektet har vært for deres konkurranssevne. I figuren under angis det hvor stor andel som mener prosjektet har vært henholdsvis lite viktig (skår 1-2), noe viktig (skår 3-4) og viktig (skår 5-7) for konkurranssevnen.

Figur 43 Prosjektets viktighet for bedriftens konkurranssevne. Prosent.

- 49 prosent av virksomhetene framhever at prosjektet har vært viktig for konkurransevnen, mens 25 prosent sier det har vært noe viktig og 23 prosent lite viktig.

I førundersøkelsen mente så mange som 67 prosent (skår 4-5) at prosjektet ville være viktig for lønnsomhetsutviklingen¹⁴. Dette viser at bedriftenes forventninger ikke er blitt innfridd på dette området. Dette kan skylds flere forhold. Trolig er bedriftene mer optimistiske ved prosjektoppstart. I mange tilfeller er det også slik at prosjektene viser seg å være mer krevende å gjennomføre enn det en trodde ved prosjektoppstart.

5.3.1 Konkurranssevne etter tjeneste

I figuren under vises det hvor stor andel av bedriftene innen de ulike tjenestene som mener at prosjektet har vært viktig (skår 5-7) for deres konkurransevne.

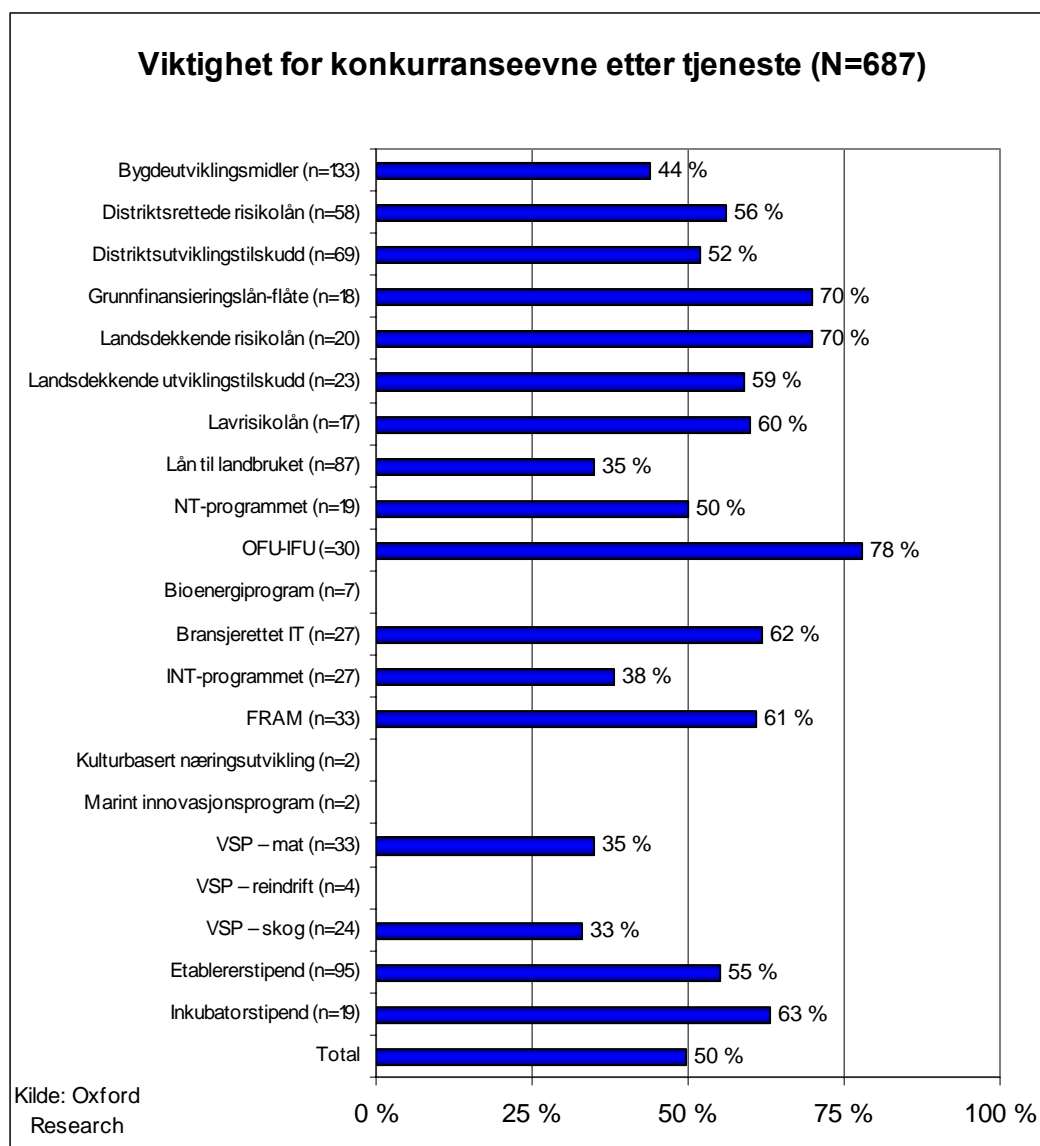
- Det er en del variasjon i konkurransevnen mellom tjenestene, men variasjonen er noe mindre enn hva som er tilfelle for overlevelse og lønnsomhetsutvikling.

Andelen prosjekter som har vært viktig for konkurransevnen, strekker seg fra 33 til 78 prosent. Betydningen for konkurransevne er minst for de landbruksrelaterte tjenestene VSP-skog (33 prosent), VSP-mat (35 prosent) og Lån til landbruket (35 prosent). Dette er i liten grad overraskende. Landbruket er i større grad enn de resterende næringene en regulert og skjermet næring unntatt internasjonal konkurranse.

Prosjektene har hatt størst betydning for konkurransevnen for de som har fått tilsagn om OFU/IFU (78 prosent), Landsdekkende risikolån (70 prosent) og Grunnfinansieringslån til fiskeflåten (70 prosent). Disse utgjør alle relativt store tilsagn. Det er verdt å merke seg at Inkubatorstipend og NT-programmet har en del større betydning enn de har for lønnsomhetsutvikling. Dette indikerer at de kan bidra i forhold til framtidig lønnsomhetsutvikling.

¹⁴ Ulik skala - se metodekap. 3.7.2 for mer om dette.

Figur 44 Prosjektets viktighet for bedriftens konkurransevne etter tjeneste. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

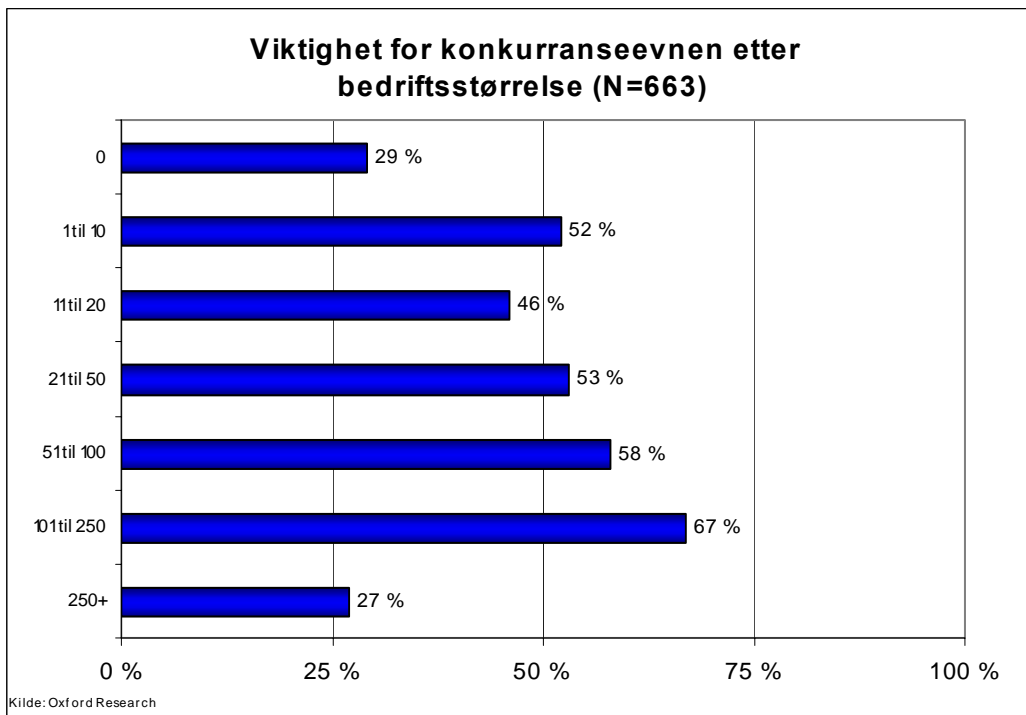
5.3.2 Konkurransevne etter bedriftsstørrelse

I figuren under vises det hvor viktige prosjektene har vært for bedriftenes konkurransevne ut fra bedriftsstørrelse.

- Resultatene viser at det er klare forskjeller i betydningen for konkurransevne ut fra de ulike størrelseskategoriene.

Prosjektene betydning er minst i virksomhetene med flere enn 250 (27 prosent) og 0 ansatte (29 prosent). At betydningen er relativt liten i de største bedriftene skyldes trolig at de IN-støttede prosjektene er relativt marginale for disse, mens det for de aller minste bedriftene, formodentlig skyldes at disse var en i en svært tidlig fase på tilsagnstidspunktet samt at de har fått små tilsagn. Som det framgår av figuren under ligger andelen prosjekter som har hatt betydning for konkurransevnen på 46 til 67 prosent blant de resterende størrelsesgruppene.

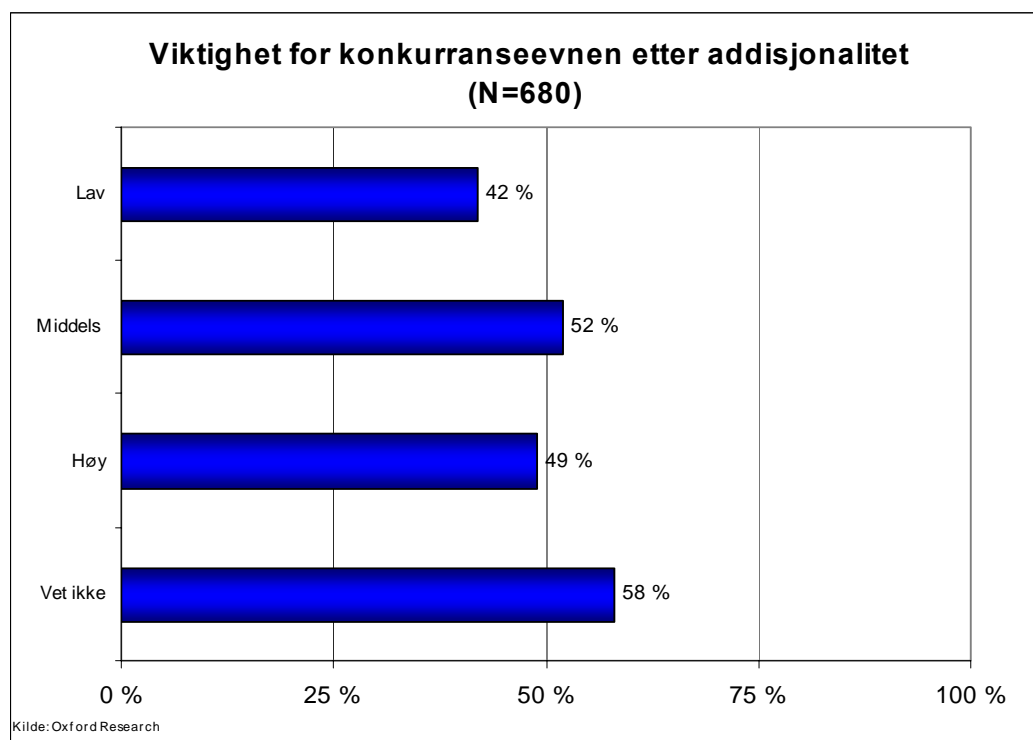
Figur 45 Prosjektets viktighet for bedriftens konkurransevne etter bedriftsstørrelse. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

5.3.3 Konkurransevne etter addisjonalitet

I figuren under kartlegges det i hvilken grad det er variasjoner i hvilken betydning prosjektene har hatt for konkurransevnen ut fra prosjektets addisjonalitet i førundersøkelsen. Det er noen forskjeller i bedriftenes vurdering. Andelen prosjekter som er viktig for konkurransevnen, er høyest blant de prosjektene som har middels addisjonalitet (52 prosent), mens den er lavest blant de som har lav addisjonalitet (42 prosent). Det er vanskelig å vite eksakt hva dette skyldes, men en mulig årsak er at det er en overvekt av mottakere av Bygdeutviklingsmidler blant prosjektene med lav addisjonalitet. Dette er en tjeneste som har under gjennomsnittlig skår når det gjelder bidrag til konkurransevne.

Figur 46 Prosjektets viktighet for bedriftens konkurransevne etter addisjonalitet. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

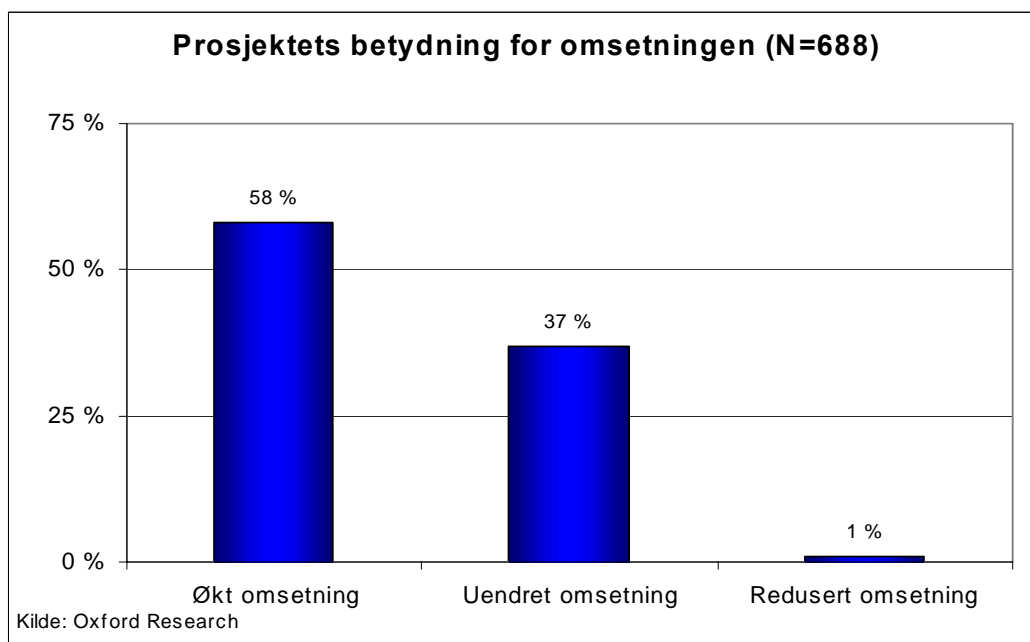
Det ble også undersøkt om det var forskjeller i prosjektets viktighet for virksomhetens konkurransevne ut fra distriktspolitisk virkeområde. Det er små forskjeller i betydningen mellom de ulike sonene. Betydningen er størst i sone B (52 prosent), mens den er minst utenfor virkeområdet (45 prosent).

5.4 Omsetningsutvikling

Markedsutvikling er sentralt i forhold til å skape økt lønnsomhet i bedriftene. I etterundersøkelsen er det undersøkt i hvilken grad de IN-støttede prosjektene har ført til økt, uendret eller redusert omsetning i bedriftene. Som det illustreres i neste figur, har prosjektene ført til økt omsetning i 58 prosent av bedriftene. Omsetningen har holdt seg uendret i 37 prosent av virksomhetene, mens den har blitt redusert i kun 1 prosent av bedriftene. På grunn av at spørsmålsformuleringen har blitt endret fra førundersøkelsen og etterundersøkelsen for 2003-kullet, er det ikke mulig å sammenligne resultatene med disse¹⁵.

¹⁵ I førundersøkelsen skulle bedriften angi endring for omsetning regionalt og nasjonalt. Dette er i etterundersøkelsen slått sammen, da presisjonsnivået trolig var litt for høyt i forhold til hva bedriftene med rimelighet kunne svare på.

Figur 47 Prosjektets betydning for omsetningen. Prosent.

5.4.1 Omsetningsutvikling etter tjeneste

I figuren nedenfor illustreres det i hvilken grad prosjektene har ført til økt omsetning blant de ulike tjenestegruppene. Resultatene viser at det er relativt store forskjeller i bidrag fra tjeneste til tjeneste.

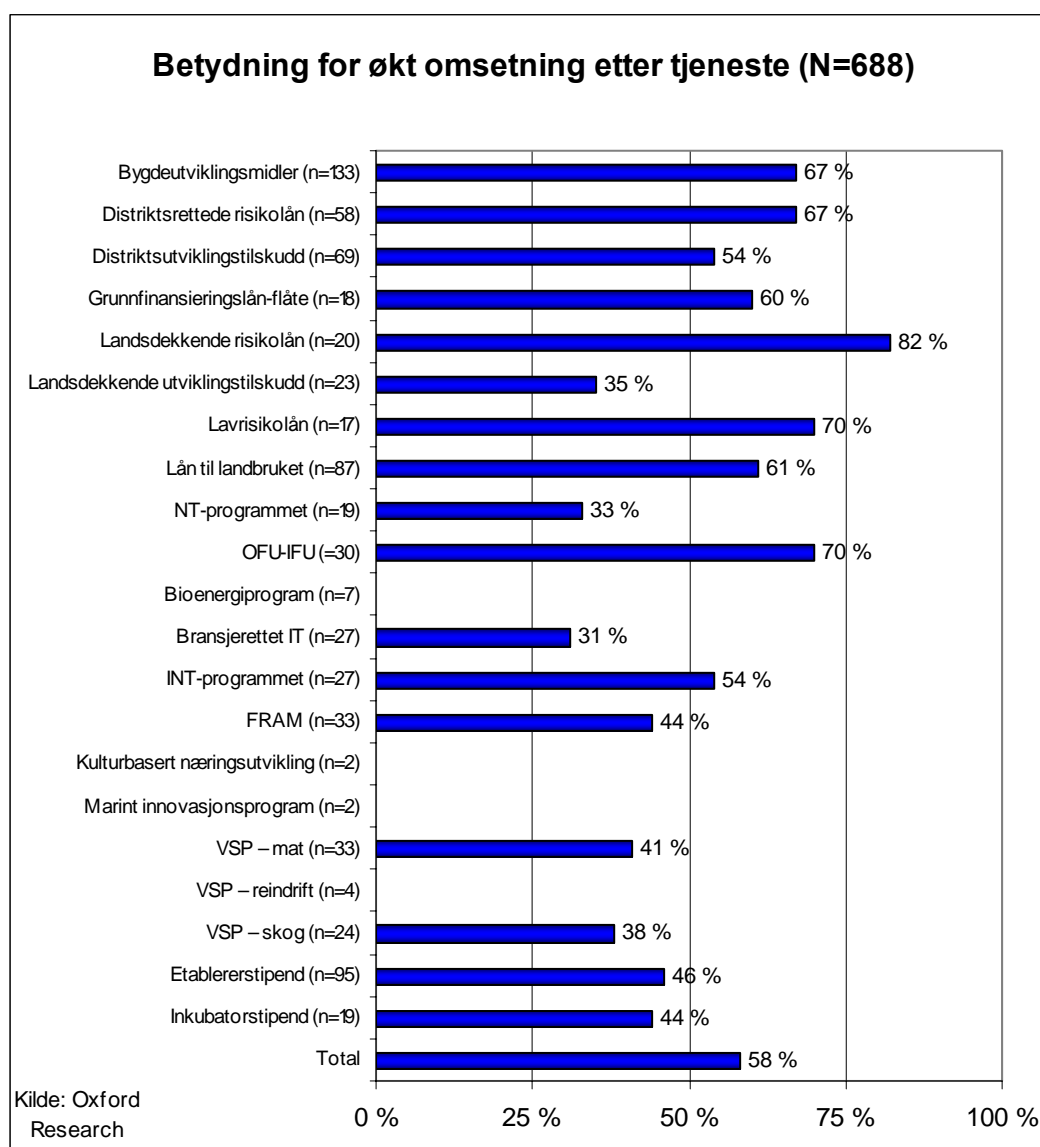
- Generelt har prosjektene i sterkast grad bidratt til økt omsetning blant mottakerne av de mer tradisjonelle finansielle tjenestene fra Innovasjon Norge.

Prosjektene har bidratt mest blant de som har fått Landsdekkende risikolån (82 prosent), OFU/IFU (70 prosent) og Lavrisikolån (70 prosent). Prosjektene har også gitt viktige bidrag blant mottakerne av Distriktsrettede risikolån (67 prosent) og Bygdeutviklingsmidler (67 prosent).

- Dette innebærer at det ser ut til å være en sammenheng mellom tilsagnsbeløp og bidrag til økt omsetning. De største tilsagnene har gitt de største bidragene.
- Prosjektene har i minst grad bidratt til økt omsetning blant noen av de tjenestene som i stor grad er innrettet mot innovasjon og kompetanseutvikling.

Dette illustreres gjennom at bidraget er lavest blant mottakerne av Bransjerettet IT (31 prosent), NT-programmet (33 prosent) og Landsdekkende utviklingstilskudd (35 prosent).

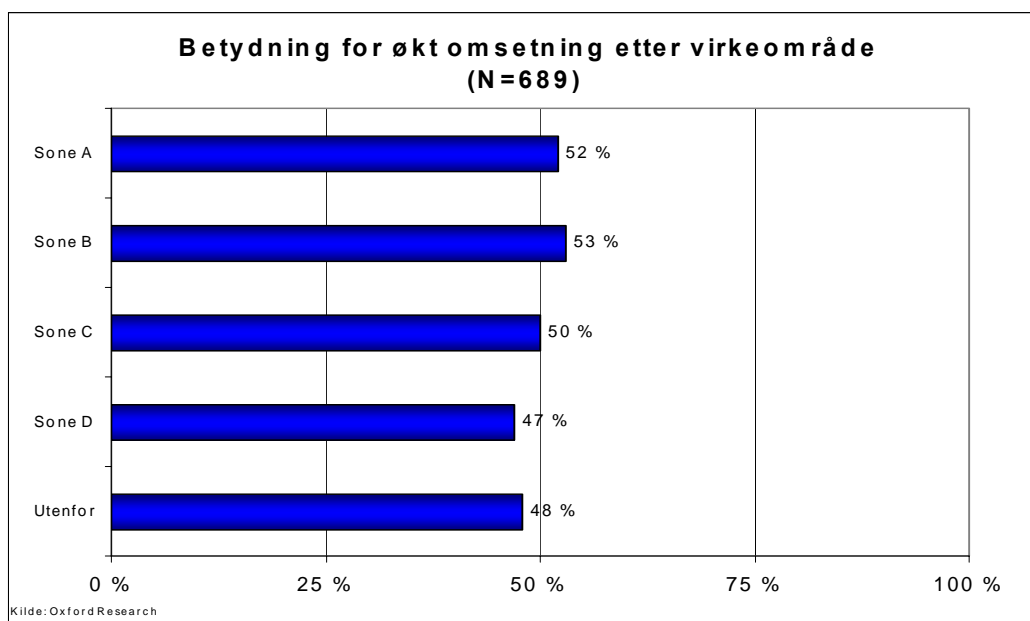
Figur 48 Prosjektets betydning for økt omsetning etter tjeneste. Prosent.

5.4.2 Omsetningsutvikling etter virkeområde

Mange distriktsbedrifter har større logistikkutfordringer enn virksomheter lokalisert i sentrale strøk, og det er derfor interessant å se nærmere på om det er noen forskjeller i prosjektenes bidrag til økt omsetning ut fra distriktpolitisk virkeområde. Som det framgår av figuren under, er det svært små forskjeller mellom bedriftene i de ulike sonene. Prosjektene har bidratt mest til økt omsetning i sone B (53 prosent), mens de har bidratt minst i sone D (47 prosent). Utenfor vireområde ligger bidraget på 48 prosent.

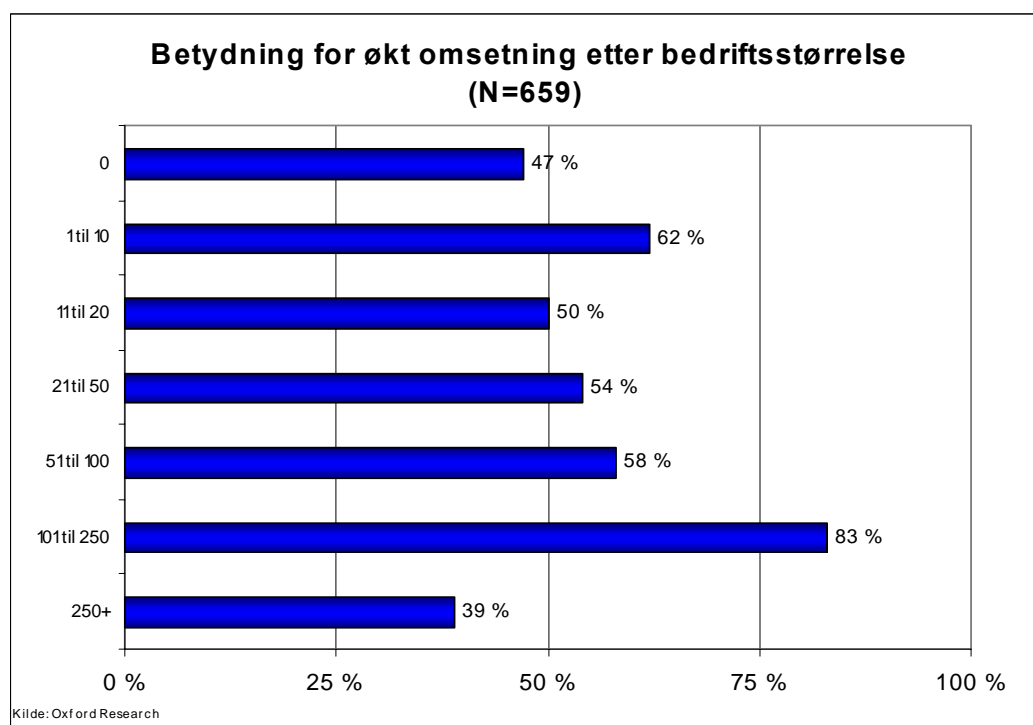
Figur 49 Prosjektets betydning for økt omsetning etter virkeområde. Prosent.

5.4.3 Omsetningsutvikling etter bedriftsstørrelse

Innovasjon Norge skal spesielt bidra til utvikling og vekst i småbedrifter. I figuren nedenfor vises i hvilken grad de IN-finansierte prosjektene har bidratt til økt omsetning i bedrifter med ulik størrelse. Det er relativt store forskjeller mellom de ulike størrelsesgruppene. Prosjektene har i minst grad bidratt til økt omsetning i bedriftene med flere enn 250 ansatte (39 prosent) og 0 ansatte (47 prosent), mens de i størst grad har gitt økt omsetning i virksomhetene med 100-249 ansatte (83 prosent) og 1-10 ansatte (62 prosent). Forskjellen mellom de to største bedriftsgruppene skyldes etter alt å dømme at det er få case blant disse, mens det virker rimelig at bedriftene med 1-10 ansatte kommer høyt ut. På generelt grunnlag er det ofte slik at bedriftene i denne gruppen gir uttrykk for at de ønsker å vokse mest, og det er da naturlig at de satser på prosjekter som bidrar til nettopp det.

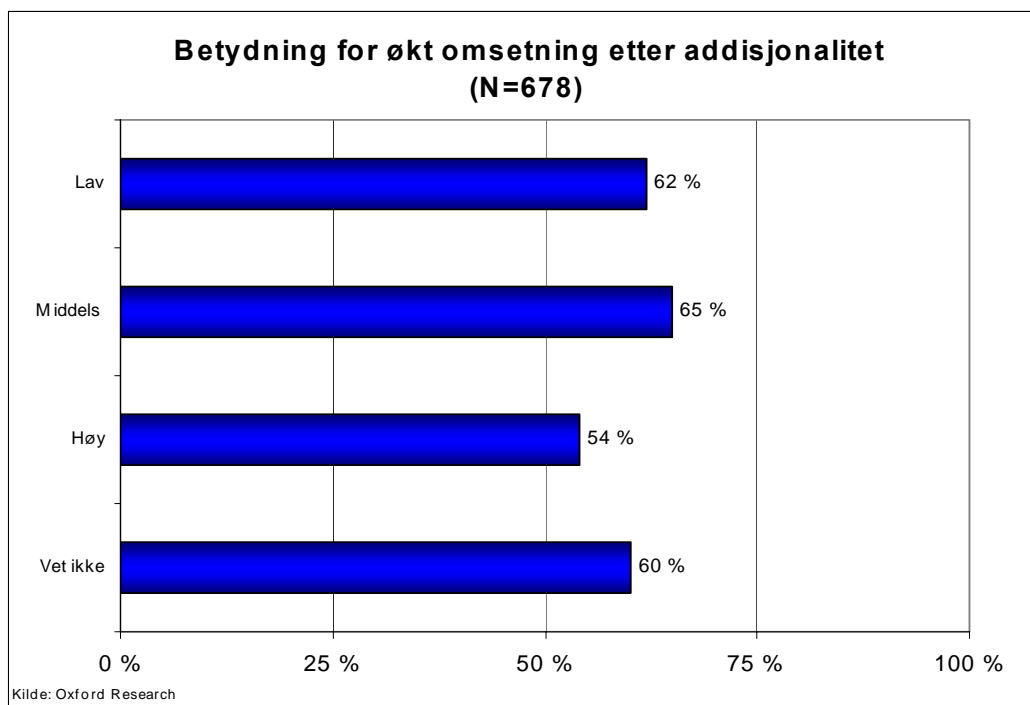
Figur 50 Prosjektets betydning for økt omsetning etter virkeområde. Prosent.

5.4.4 Omsetningsutvikling etter addisjonalitet

I figuren under undersøkes det i hvilken grad det er variasjoner i hvilken betydning prosjektene har hatt for omsetningsøkningen ut fra addisjonalitet i førundersøkelsen. Det framgår at det er relativt små forskjeller i prosjektenes bidrag. Andelen prosjekter som har bidratt til økt omsetning, er høyest blant prosjektene som har middels addisjonalitet (65 prosent), mens den er lavest blant de som har høy addisjonalitet (54 prosent). For virksomhetene med prosjekter som har lav addisjonalitet, ligger andelen bedrifter med økt omsetning på 62 prosent. Dette innebærer at en heller ikke her kan slutte at det er noe klar sammenheng mellom addisjonalitet og hvilke resultater som oppnås gjennom prosjektet.

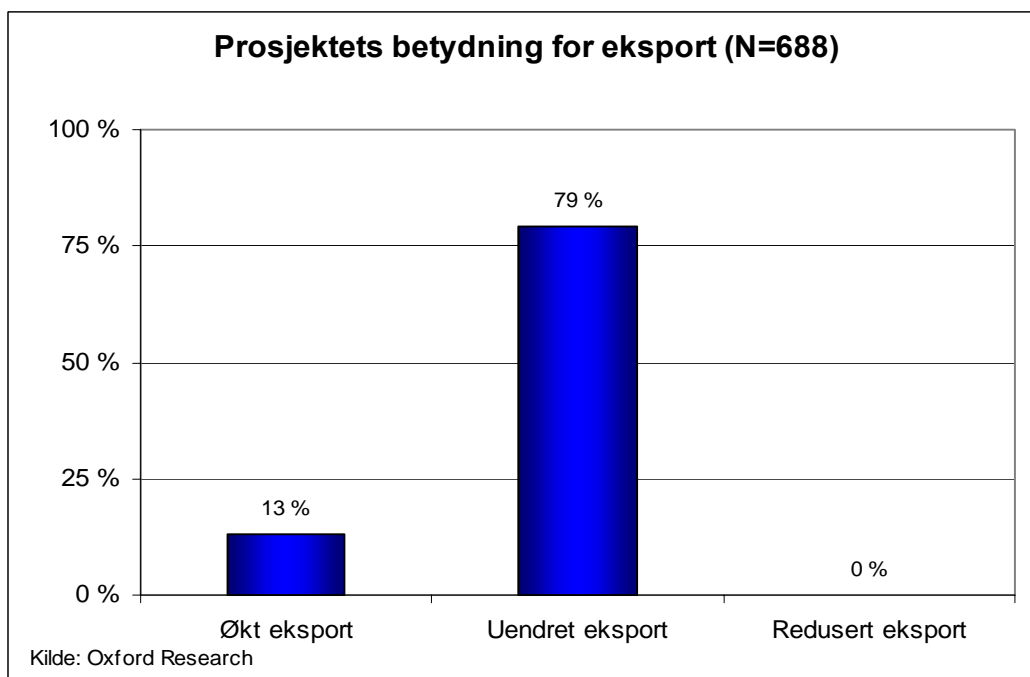
Figur 51 Prosjektets betydning for økt omsetning etter addisjonalitet. Prosent.

5.4.5 Eksport

Innovasjon Norge skal legge spesielt stor vekt på internasjonalisering. En internasjonaliseringssatsing kan komme til uttrykk på flere måter, men en interessant indikator er i hvilken grad prosjektene har bidratt til økt eksport. Prosjektene eksportbidrag vises i figuren under. Det framgår at de aller fleste prosjektene (79 prosent) ikke har bidratt til noen endring av eksporten, mens 13 prosent av dem har ført til en økning.

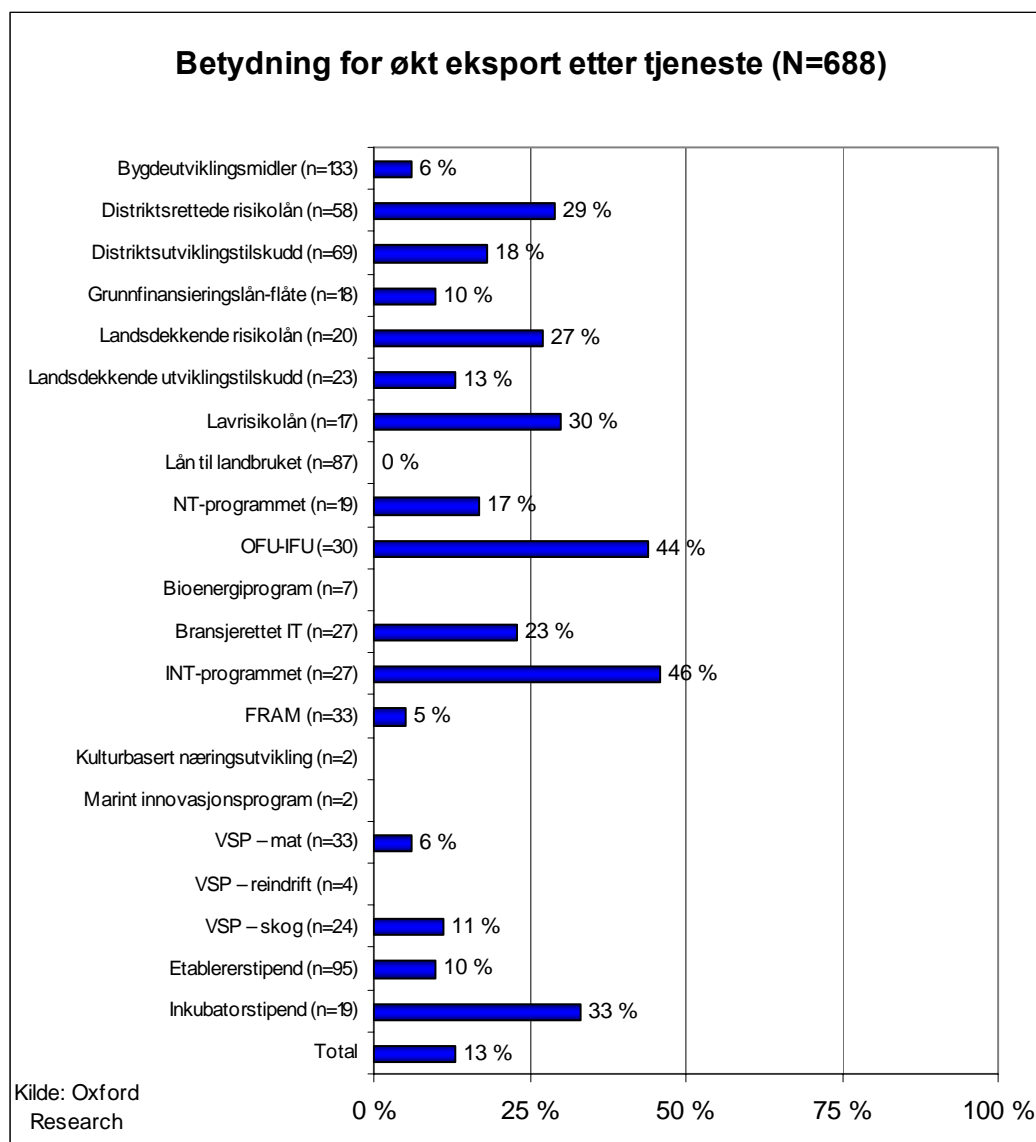
Figur 52 Prosjektets betydning for eksport. Prosent.

5.4.5.1 Eksport etter tjeneste

Det er relativt stor forskjell mellom tjenestene når det gjelder i hvilken grad de har bidratt til økt eksport. Nærmere bestemt varierer andelen fra 46 prosent til 0 prosent. De tjenestene som i størst grad har bidratt til økt eksport er INT-programmet (46 prosent) og OFU/IFU (44 prosent), mens bidraget er lavest for FRAM (5 prosent) samt de landbruksrettede tjenestene Lån til landbruket (0 prosent), Bygdeutviklingsmidler (6 prosent) og VSP-mat (6 prosent). Dette er ikke overraskende i og med at de førstnevnte tjenestene legger stor vekt på internasjonalisering, mens de sistnevnte fokuserer lite på det.

Figur 53 Prosjektets betydning for økt eksport etter tjeneste. Prosent.

5.4.5.2 Eksport etter andre karakteristika

Det ble også undersøkt om det er forskjeller i prosjektenes bidrag til økt eksport ut fra bedriftsstørrelse, distriktspolitisk virkeområde og addisjonalitet. Resultatene fra disse analysene avdekker at det er visse forskjeller ut fra bedriftsstørrelse.

- Det er tendenser til at bidraget til eksport er størst for de største bedriftene.

Dette er som forventet. De fleste småbedriftene legger mest vekt på det regionale og nasjonale markedet, mens større bedrifter er mer eksportfokuserte. Det er svært små forskjeller i bidraget til økt eksport når bedriftene grupperes ut fra distriktpolitisk virkeområde og addisjonalitet.

5.5 Sysselsettingseffekter av prosjektene

I dette kapittelet ser vi nærmere på hvilke sysselsettingseffekter støtten fra Innovasjon Norge har ført til. Vi beregner først sysselsettingseffektene i de virksomhetene som er med i denne etterundersøkelsen. Disse tallene brukes til å beregne sysselsettingseffektene for alle de bedriftene, det vil si hele populasjonen, som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2003. Til slutt brukes sysselsettingseffektene for hele populasjonen til å estimere støtteelementet eller INs kostnad per arbeidsplass. Sammenlignet med tidligere kundeeffektundersøkelser er det gjort endringer i starttidspunktet på den perioden som en undersøker. Tidligere ble det spurt om sysselsettingen 01.01 det året de fikk tilsagn, mens det i årets undersøkelse blir spurt om sysselsettingen 31.12 i det året de fikk tilsagn. Det innebærer at den tidsperioden som en ser på i denne etterundersøkelsen er 1 år kortere. Dette er noe en må ha i mente ved en sammenligning av resultatene fra denne undersøkelsen med de tidligere.

Som påpekt i tidligere kundeeffektundersøkelser, er beregning av sysselsettingseffekter av offentlige virkemidler og tiltak metodisk vanskelig. En kjenner de faktiske sysselsettingseffektene i bedriftene, men ikke hvor mye av den som skyldes de prosjektene som Innovasjon Norge har vært med på å finansiere eller hva som ville skjedd hvis virksomhetene ikke hadde fått tilsagn fra Innovasjon Norge. Vi vil derfor understreke at det alltid vil være stor usikkerhet knyttet til slike tallberegninger. Treffsikkerheten i anslagene vil blant annet avhenge av utvalgsusikkerhet og presisjonsproblemer knyttet til de subjektivt graderte svaralternativene som brukes for å beregne sysselsettingseffektene. På grunn av at det inngår over dobbelt så mange tjenester i denne undersøkelsen som for 1999-2002-kullet, vil utvalgsusikkerheten bli større på enkelttjenestenivå. Dette gjelder spesielt for de tjenestene hvor det er få observasjoner. Det er grunn til å tro at resultatene vil variere en del fra år til år for disse. På et aggregert nivå vil imidlertid disse variasjonene bli ”vasket ut” i relativt sterk grad, noe som gjør at totaltallene blir mindre usikre og sannsynligvis mer stabile over tid.

5.5.1 Sysselsettingseffekter for bedriftene som er med i etterundersøkelsen

5.5.1.1 Netto sysselsettingsøkning

I de bedriftene som har fått tilsagn fra Innovasjon Norge i 2003, kan sysselsettingen ha økt, holdt seg konstant eller blitt redusert. Her ser vi nærmere på netto sysselsettingsøkning i bedriftene. For å ta hensyn til at resultatene kan bli påvirket av noen få, store ”outliere” i sterk grad, har vi valgt å ekskludere de 1 prosent av bedriftene som har hatt den største sysselsettingsreduksjonen og sysselsettingsøkningen i perioden.

Dette er ofte bedrifter som har gjennomgått organisatoriske endringer i form av oppkjøp eller salg av deler av virksomheten.

Blant de virksomhetene som inngår i etterundersøkelsen, har det vært en brutto sysselsettingsøkning på 1211 arbeidsplasser. Det har imidlertid også vært en sysselsettingsnedgang i noen bedrifter. Dette innebærer at det har vært en samlet netto sysselsettingsøkning på 758 arbeidsplasser¹⁶ i perioden. Dette tilsvarer en økning på 14 prosent fra 31.12 2003 til 31.12 2006. Av sysselsettingsøkningen er 525 arbeidsplasser kommet innenfor det distriktpolitiske virkeområdet og 233 utenfor. Dette tilsvarer en vekst i antall arbeidsplasser på 15 prosent innenfor virkeområdet og 13 prosent utenfor.

Framstillingen av resultatene på overordnet nivå avdekker ikke hvorvidt det er variasjoner mellom tjenestemottakerne når det gjelder netto sysselsettingsøkning og netto sysselsettingsøkning per prosjekt. Vi har imidlertid sett nærmere på dette i tabellen under. Det framgår at det er relativ stor variasjon mellom de ulike tjenestemottakerne både ut fra totalt antall og sett per prosjekt. Netto sysselsettingsøkning er størst blant de som har fått Distriktsutviklingstilskudd, Bransjerettet IT og OFU/IFU, mens den er minst blant de som har mottatt Bygdeutviklingsmidler og Lavrisikolån. Dette bildet er i stor grad det samme også når en ser på netto sysselsettingsøkning per prosjekt. Dette er forskjellig fra tidligere etterundersøkelser. I disse har det i større grad vært forskjeller mellom netto sysselsettingsøkning totalt og netto sysselsettingsøkning per prosjekt. Tallene for de ulike tjenestene i årets etterundersøkelse framgår av tabellen under.

Tabell 15: Netto sysselsettingsøkning		
	Netto sysselsettingsøkning	
	Per prosjekt	Totalt
Bygdeutviklingsmidler	-0,24	-30
Distriktsrettede risikolån	1,31	68
Distriktsutviklingstilskudd	2,33	154
Grunnfinansieringslån flåte	1,08	18
Landsdekkende risikolån	2,10	40
Landsdekkende utviklingstilskudd	0,26	6
Lavrisikolån	-0,73	-11
Lån til landbruket	0,39	29
NT-programmet	1,83	33
OFU/IFU	3,22	97
Bioenergiprogram	0,80	4
Bransjerettet IT	7,06	120
INT-programmet	2,56	64
FRAM	1,69	54
Kulturbasert næringsutvikling	0,00	0
Marint innovasjonsprogram	1,00	2
VSP-mat	0,92	23
VSP-reindrift	-0,67	-2
VSP-skog	0,59	10
Etablererstipend	0,69	63
Inkubatorstipend	0,83	16
Total	1,12	758

¹⁶ Dersom en ikke fjerner "outliere", har det vært en netto sysselsettingsøkning på 4936 arbeidsplasser. Tar en bort den største "outlieren", har det vært en netto sysselsettingsøkning på 1539 arbeidsplasser.

Tabell 15: Netto sysselsettingsøkning	
	Netto sysselsettingsøkning
Source: Oxford Research	

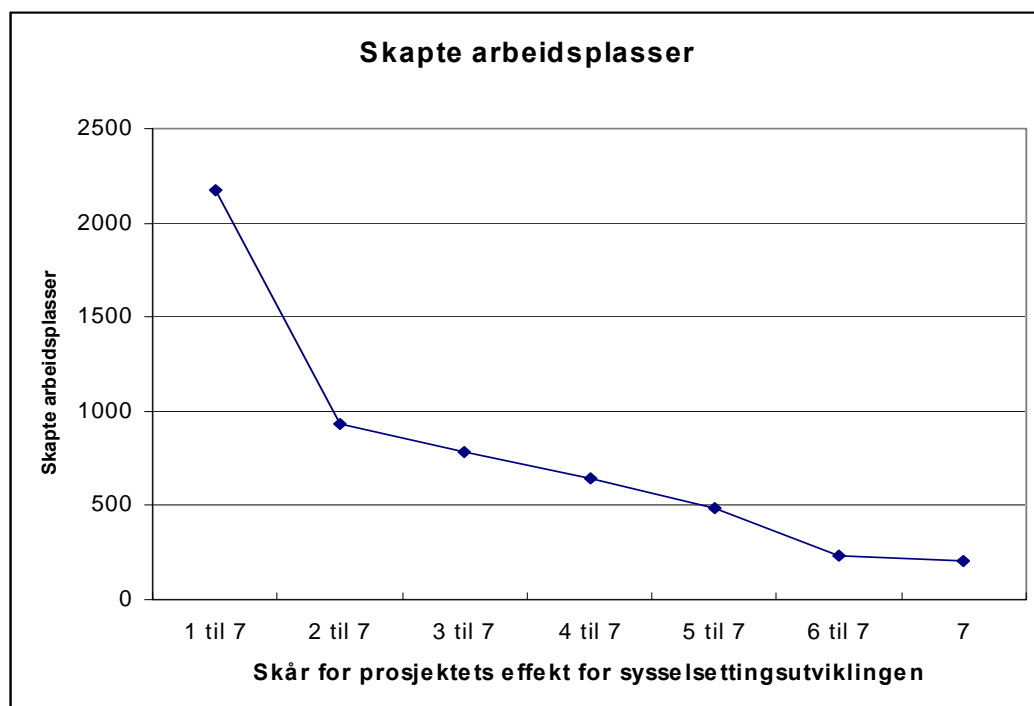
5.5.1.2 Skaping av arbeidsplasser

Antall skapte arbeidsplasser kan komme som et resultat av Innovasjon Norges medvirkning, men det kan også være slik at de helt eller delvis ville kommet uavhengig av Innovasjon Norges bidrag. For å kunne beregne Innovasjon Norges betydning for antall skapte arbeidsplasser, er det nødvendig å ha en beregningsmodell. Vi har hovedsakelig valgt å benytte oss av samme beregningsmetode som i tidligere kundefektundersøkelser. Denne beregningsmetoden tar utgangspunkt i et sett av forutsetninger. Disse er knyttet til virksomhetenes oppfatninger av prosjektets betydning for sysselsettingsutviklingen og Innovasjon Norges betydning for realiseringen av prosjektet (addisjonalitet). De ulike forutsetningene presiseres nærmere i de fire punktene under:

- For at prosjektet skal kunne sies å ha betydning for sysselsettingsutviklingen, må virksomhetene oppgi en skår på 4 til 7 eller 5 til 7 på spørsmålet om prosjektet har hatt effekt på sysselsettingsutviklingen. (Skala fra 1 til 7, hvor 1 betyr at prosjektet i svært liten grad har hatt effekt, mens 7 innebærer at prosjektet har hatt effekt i stor grad.)
- Prosjektet må ha middels eller høy addisjonalitet i førundersøkelsen for 2003-kullet, det vil si at Innovasjon Norge må ha betydning for realiseringen av prosjektet.
- Sysselsettingsveksten i perioden 31/12 2003 til 31/12 2006 er utgangspunktet for beregningen.
- Virksomheten med størst sysselsettingsøkning er fjernet på grunn at den tilhører et svært stort konsern. Å beholde denne vil gi lite representative resultater.

I neste figur vises sammenhengen mellom prosjektenes betydning for sysselsettingsutviklingen og antall skapte arbeidsplasser for prosjektene hvor Innovasjon Norge har hatt middels eller høy addisjonalitet. Det illustreres at Innovasjon Norge har bidratt til realisering av fra 490 (skår 5-7 på betydning for sysselsettingsvekst) til 640 (skår 4-7) nye arbeidsplasser. Ut fra det mest konservative estimatet utgjør dette en andel på i underkant av 2/3 av den netto sysselsettingsveksten. De resterende arbeidsplassene ville blitt skapt også uten Innovasjon Norges medvirkning. Antall skapte arbeidsplasser og Innovasjon Norges betydning for disse kan avleses i figur under.

Figur 54 Sammenhengen mellom prosjektets betydning for sysselsettingsutviklingen (skår 4-7 eller 5-7) og skapte arbeidsplasser. Prosjekter med middels og høy addisjonaltet i førundersøkelsen. Akkumulerte tall.

Innovasjon Norge skal særlig bidra til å skape arbeidsplasser i distriktene. Fordelt etter distriktpolitisk virkeområde er om lag 190-280 av arbeidsplassene kommet utenfor sonene og omkring 300-360 innenfor.

Ut fra det mest konservative arbeidsplassestimater innebærer det at vel 60 prosent av de nye arbeidsplassene er generert innenfor det distriktpolitiske virkeområdet, noe som er tilnærmet den samme andelen som antall prosjekter.

- Dette innebærer med andre ord at det er skapt like mange arbeidsplasser per prosjekt innenfor som utenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

5.5.1.3 Sikring av arbeidsplasser

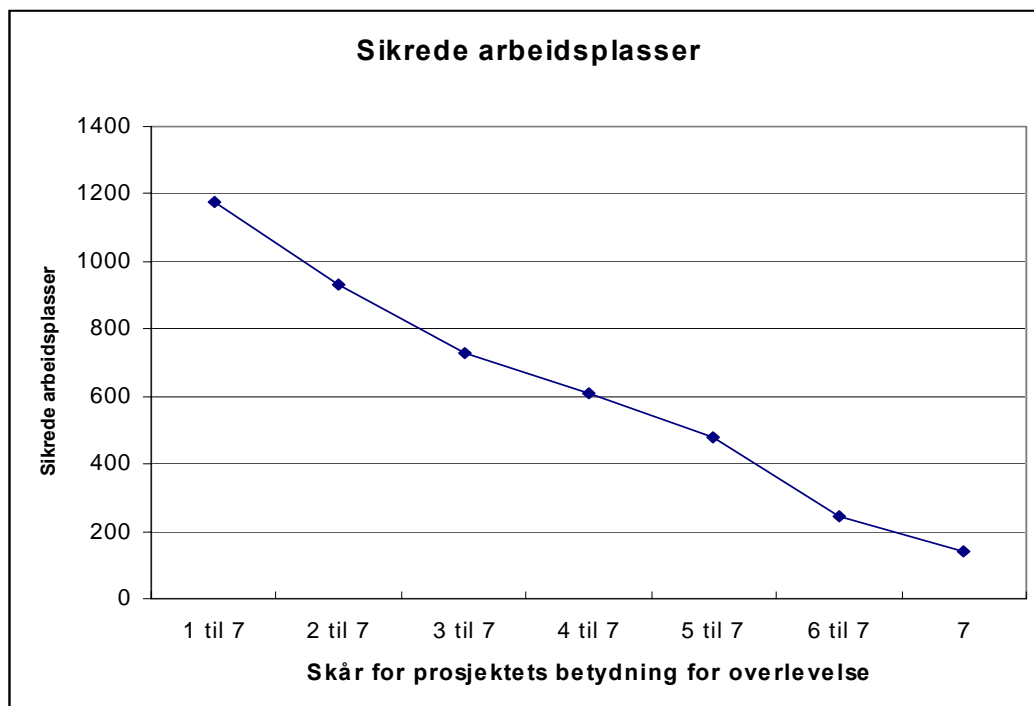
I tillegg til å bidra til sysselsettingsvekst, er det også slik at de IN-finansierte prosjektene kan bidra til at eksisterende arbeidsplasser sikres. Dette kan skje på flere måter. Prosjektene kan forhindre at det blir nødvendig å redusere arbeidsstokken eller de kan begrense reduksjonen av den. Eventuelt kan de også motvirke at virksomheten blir nedlagt eller går konkurs.

Også i forhold til beregning av sikring av arbeidsplasser har vi primært valgt å benytte tilnærmet samme beregningsmetode som i tidligere kundeeffektundersøkelser. Dette innebærer at omfanget av sikring av arbeidsplasser beregnes gjennom å ta utgangspunkt i hvordan bedriftene vurderer prosjektets viktighet for overlevelse samt deres vurdering av hvilken betydning IN har hatt for realiseringen av prosjektene (addisjonaltet). Mer utdypende bygger beregningen på følgende forutsetninger:

- For at prosjektet skal kunne sies å ha vært viktig for virksomhetenes overlevelse må de ha svart 6 eller 7 på dette spørsmålet¹⁷. (Skala fra 1 til 7, hvor 1 betyr at prosjektet ikke er viktig, mens 7 innebærer at prosjektet er av svært viktig).
- Prosjektet må ha høy addisjonaltet i førundersøkelsen 2003, det vil si at det ville blitt gjennomført på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala eller ikke gjennomført i det hele tatt¹⁸.
- For å få et mer representativt bilde er ikke de fem prosent største bedriftene med i beregningen. Om disse bedriftene tas med, risikerer en at en ved oppskalering får resultater som i liten grad er representative for populasjonen.
- Syssetsettingen per 31.12.03 er utgangspunktet for beregningen.

I figur nedenfor vises sammenhengen mellom prosjektenes betydning for overlevelse og sikring av arbeidsplasser for prosjektene med høy addisjonaltet. Det framgår at IN har bidratt til å sikre fra omkring 140 arbeidsplasser (skår på 7) til 250 arbeidsplasser (skår på 6-7). Disse tallene er ikke direkte sammenlignbare med de tidligere etterundersøkelsene på grunn av at tjenestefordelingen er ulik. Ser en bort fra tjenestefordelingen, er imidlertid antall sikrede arbeidsplasser per prosjekt relativt likt som i undersøkelsen for 2002-kullet når en tar utgangspunkt i det mest konservative estimatet.

Figur 55 Sammenhengen mellom prosjektenes betydning for overlevelse (skår 6-7 eller 7) og sikrede arbeidsplasser. Prosjekter med høy addisjonaltet i førundersøkelsen. Akkumulerte tall.

¹⁷ Dette spørsmålet er endret noe i forhold til etterundersøkelsen for 2002-kullet. I etterundersøkelsen for 2002-kullet ble det spurt om hvor hvilken betydning prosjektet hadde for bedriftenes overlevelse.

¹⁸ Målet på høy addisjonaltet er endret i forhold til tidligere etterundersøkelser. I de tidligere etterundersøkelsene tilsvarte høy addisjonaltet at prosjektet ikke ville bli lagt på is eller ikke gjennomført. Dette innebærer at det målet som benyttes i årets etterundersøkelse er mindre konservativt.

Fordelt etter distriktpolitisk virkeområde har IN medvirket til å sikre fra om lag 70 til 100 arbeidsplasser innenfor sonene og ca. 70 til 150 utenfor. Avhengig av hvilke forutsetninger som legges til grunn innebærer dette at 50 til 67 prosent av de sikrede arbeidsplassene har kommet i det distriktpolitiske virkeområdet. Sammenligner en denne andelen med andelen prosjekter innen virkeområdet, er det sikret 6 prosentpoeng flere arbeidsplasser innen virkeområdet enn antall prosjekter tilsier dersom en legger det minst konservative estimatet til grunn og 11 prosentpoeng færre om en tar utgangspunkt det mest konservative estimatet.

5.5.1.4 Skapte og sikrede arbeidsplasser i etterundersøkelsen

IN har samlet bidratt til at det er skapt og sikret fra om lag 630 til 890 arbeidsplasser for de virksomhetene som har svart i etterundersøkelsen. Dette er fra 0,9 til 1,2 arbeidsplasser per prosjekt. Dette er lavere enn i etterundersøkelsene gjennomført av Nordlandsforskning (mellom 1,2-1,5 og 1,6-1,8 arbeidsplasser per prosjekt), noe som skyldes at det i årets undersøkelse er en annen tjenestefordeling enn tidligere. Tallene fra årets undersøkelse er dermed ikke direkte sammenlignbare med de tidligere undersøkelsene.

Når antall arbeidsplasser fordeles etter distriktpolitisk virkeområde, viser det seg at det er skapt og sikret omkring 370 til 510 arbeidsplasser innfor det distriktpolitiske virkeområdet og ca 260 til 380 arbeidsplasser utenfor virkeområdet. Avhengig av estimeringsforutsetninger innebærer det at 57 til 59 prosent av arbeidsplassene er kommet innenfor virkeområdet, noe som er 2 til 4 prosentpoeng lavere enn hva antall prosjekter tilsier.

5.5.2 Estimering av sysselsettingseffekter for hele populasjonen

Ved å bruke de beregningene som er gjort for sysselsettingseffekter av de prosjektene som inngår i etterundersøkelsen for 2003-kullet, er det mulig å estimere sysselsettingseffekter for hele populasjonen som fikk tilsagn fra IN i dette året (6.387 prosjekter). Disse effektene estimeres gjennom å anslå effekter for både skapte og sikrede arbeidsplasser. På begge disse to områdene tar beregningen utgangspunkt i hvordan resultatene fra prosjektene som inngår i etterundersøkelsen, fordeler seg på de ulike tjenestene. Beregningsmåten beskrives mer inngående i forrige delkapittel.

5.5.2.1 Skapte arbeidsplasser for hele populasjonen

Beregningen av skapte arbeidsplasser for hele populasjonen tar utgangspunkt i andelen prosjekter for hver enkelt tjeneste som har middels eller høy addisjonalitet i førundersøkelsen og der virksomhetene oppgir en skår på 4 til 7 eller 5 til 7 på spørsmålet om prosjektets effekt på sysselsettingsutviklingen. Denne andelen multipliseres så med den gjennomsnittlige sysselsettingsøkningen for hver enkelt tjeneste i etterundersøkelsen. Dette gir uttrykk for hvor mange arbeidsplasser som har blitt skapt per tilsagn. For å finne hvor mange arbeidsplasser som har blitt skapt for hele populasjonen, multipliseres antall arbeidsplasser per tilsagn med antall tilsagn for de ulike tjenestene. Resultatene av disse beregningene vises i tabellen under.

Tabell 16: Beregning av skapte arbeidsplasser. Høyt og lavt anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste.

	Pop.	Høyt anslag				Lavt anslag			
		Bet-sys >=4	Gj.arb. pl.	Arb.p l. per prosj.	Tot. arb.p l.	Bet-sys >=5	Gj.arb. pl.	Arb.p l. per prosj.	Tot. arb.p l.
Bygdeutviklingsmidler	2403	0,09	0,99	0,09	215	0,07	0,81	0,05	132
Distriktsrettede risikolån	262	0,17	6,75	1,16	305	0,12	8,50	1,03	269
Distriktsutviklingstilskudd	1171	0,22	5,52	1,20	1405	0,12	6,48	0,75	879
Grunnfin. lån flåte	113	0,22	3,00	0,67	75	0,22	3,00	0,67	75
Landsdekkende risikolån	105	0,20	3,00	0,60	63	0,15	3,33	0,50	53
Lands. utviklingstilskudd	161	0,13	7,33	0,96	154	0,09	3,50	0,30	49
Lavrisikolån	90	0,18	57,33	10,12	911	0,18	57,33	10,12	911
Lån til landbruket	322	0,14	1,71	0,24	76	0,05	2,80	0,13	41
NT-programmet	61	0,05	23,00	1,21	74	0,05	23,00	1,21	74
OFU/IFU	91	0,37	6,45	2,37	215	0,30	5,22	1,57	143
Bioenergiprogram	20	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0
Bransjerettet IT	113	0,07	15,00	1,11	126	0,07	15,00	1,11	126
INT-programmet	247	0,15	15,00	2,22	549	0,11	5,00	0,56	137
FRAM	179	0,15	1,00	0,15	27	0,09	1,00	0,09	16
Kulturbasert næringsutv	15	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0
Marint inno.program	2	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0
VSP-mat	153	0,06	2,00	0,12	19	0,03	1,00	0,03	5
VSP-reindrift	21	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0
VSP-skog	75	0,04	1,00	0,04	3	0,04	1,00	0,04	3
Etablererstipend	691	0,15	2,26	0,33	231	0,11	2,17	0,23	158
Inkubatorstipend	74	0,21	3,75	0,79	58	0,16	4,33	0,68	51
Total	6387			0,71	4505			0,49	3120

Source: Oxford Research

Pop. = populasjon, alle INs prosjekter i 2003, Betsys = andelen prosjekter som har effekt på sysselsettingsutviklingen, Gj.arb.pl = gjennomsnittlig antall skapte arbeidsplasser i de bedriftene hvor prosjektet har hatt effekt på sysselsettingsutviklingen, Arb.pl. per prosj.= antall skapte arbeidsplasser per prosjekt for hele populasjonen, Tot.arb.pl = totalt antall skapte arbeidsplasser.

Skapte arbeidsplasser totalt

For hele populasjonen er det skapt fra omkring 3.100 til 4.500 nye arbeidsplasser. Selv om tjenestefordelingen er ulik, er dette innenfor samme intervall som kundeeffektundersøkelsene fra 1999 til 2002-kullet. Det er imidlertid verdt å merke seg at spredningen i estimatet er noe større. Dette skyldes først og fremst at årets undersøkelse inkluderer vesentlig flere tjenester, noe som tidligere påpekt gjør at usikkerheten blir noe større.

Uten å ta hensyn til antall prosjekter, er det blitt skapt flest arbeidsplasser gjennom prosjekter som har fått tilsagn om Distriktsutviklingstilskudd og Lavrisikolån. Dette er de to samme tjenestene som i etterundersøkelsen for 2002-kullet. Ser en på hvor det har blitt skapt færrest arbeidsplasser, er det blant de som har deltatt i Bioenergi-programmet, Kulturbasert næringsutvikling, Marint innovasjonsprogram og VSP-reindrift. Dette er alle små tjenester, og vi gjør derfor oppmerksom på at usikkerheten er høy og at resultatene vil avhenge av hvem som har svart. Det kan med andre ord være slik at svar fra andre bedrifter kan gi et annet resultat. Det er imidlertid ikke grunn til å tro at en ville få store endringer i de samlede resultatene med andre bedrifter i utvalget. De fire tjenestene er alle små målt ut fra antall tilsagn.

Skapte arbeidsplasser per prosjekt

Det er betydelig variasjon mellom tjenestene når det gjelder hvor mange arbeidsplasser som har blitt skapt per prosjekt. Det har blitt skapt flest arbeidsplasser blant mottakerne av Lavrisikolån (10,1 per prosjekt) og OFU/IFU (1,6 til 2,4 per prosjekt), mens det har blitt skapt færrest blant dem som har deltatt i Bioenergi-programmet (0 per prosjekt), Kulturbasert næringsutvikling (0 per prosjekt), Marint innovasjonsprogram (0 per prosjekt) og VSP-reindrift (0 per prosjekt). Årsaken til forskjellene mellom tjenestene skyldes sannsynligvis en kombinasjon av flere forhold. De førstnevnte prosjektene omfatter større bedrifter i utgangspunktet. I tillegg er prosjektene større og har ulike formål.

- For hele populasjonen er det i gjennomsnitt skapt omlag 0,5 til 0,7 arbeidsplasser per prosjekt.

Dette er innenfor samme intervall som 2002-kullet, men intervallet er bredere i den nedre enden. Dette skyldes at primært at usikkerheten er noe større i årets undersøkelse som følge av at vesentlig flere tjenester er inkludert.

Skapte arbeidsplasser etter distriktpolitisk virkeområde

Fordelt etter distriktpolitisk virkeområde har fra 1.000 til 1.500 nye arbeidsplasser blitt skapt utenfor sonene, mens fra 2.100 til 3.000 arbeidsplasser har blitt generert innenfor sonene. 66-69 prosent av arbeidsplassene har dermed oppstått innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Dette er en andel som er mellom 1 til 3 prosentpoeng lavere enn antall prosjekter.

5.5.2.2 Sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen

Estimeringen av antall sikrede arbeidsplasser tar utgangspunkt i andelen prosjekter for hver enkelt tjeneste som har høy addisjonalitet i førundersøkelsen og der virksomhetene oppgir en skår på 6 til 7 eller 7 (på en skala fra 1-7) på spørsmålet om hvor viktig prosjektet er for deres overlevelse. Denne andelen multipliseres så med det gjennomsnittlige antall sikrede arbeidsplasser for hver enkelt tjeneste i etterundersøkelsen. Dette gir uttrykk for hvor mange arbeidsplasser som har blitt sikret per tilsagn. For å finne hvor mange arbeidsplasser som har blitt sikret for hele populasjonen, multipliseres antall sikrede arbeidsplasser per tilsagn med antall tilsagn for de ulike tjenestene. Resultatene fra beregningene er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 17: Beregning av sikrede arbeidsplasser. Høyt og lavt anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste.

	Pop.	Høyt anslag				Lavt anslag			
		Be- tov. >=6	Gj.ar b.pl.	Arb.p l. per prosj .	Tot. arb.p l.	Be- tov. =7	Gj.ar b.pl.	Arb.p l. per prosj .	Tot. arb.p l.
Bygdeutvik- lingsmidler	2403	0,10	2,55	0,25	600	0,06	3,15	0,19	455
Distriktsrette- de risikolån	262	0,10	3,25	0,34	88	0,05	1,33	0,07	18
Distriktsutvik- lingstilskudd	1171	0,09	2,42	0,21	246	0,03	0,75	0,02	25
Grunnfin. lån flåte	113	0,11	6,00	0,67	75	0,11	6,00	0,67	75
Landsdekkende risikolån	105	0,10	21,50	2,15	226	0,10	21,50	2,15	226
Lands. utvik- lingstilskudd	161	0,09	0,50	0,04	7	0,04	0,00	0,00	0
Lavrisikolån	90	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0
Lån til land- bruket	322	0,16	2,29	0,37	118	0,07	1,92	0,13	43
NT-programmet	61	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0
OFU/IFU	91	0,23	7,79	1,82	165	0,17	4,90	0,82	74
Bioenergipro- gram	20	0,14	0,00	0,00	0	0,14	0,00	0,00	0
Bransjerettet IT	113	0,04	2,00	0,07	8	0,04	2,00	0,08	8
INT-programmet	247	0,04	1,00	0,04	9	0,04	1,00	0,04	9
FRAM	179	0,06	6,50	0,39	71	0,00	0,00	0,00	0
Kulturbasert næringsutv	15	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0
Marint inno.program	2	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0
VSP-mat	153	0,15	3,40	0,52	79	0,12	3,50	0,42	65
VSP-reindrift	21	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0
VSP-skog	75	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0
Etablerersti- pend	691	0,03	1,33	0,04	29	0,02	0,00	0,00	0
Inkubatorsti- pend	74	0,05	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0
Total	6387			0,27	1722			0,16	999

Source: Oxford Research

Pop.= populasjon, alle INs prosjekter i 2003, Betov.= andelen prosjekter som har betydning for overlevelsen, Gj.arb.pl = gjennomsnittlig antall sikrede arbeidsplasser i de bedriftene hvor prosjektet har hatt betydning for overlevelsen, Arb.pl. per prosj.= sikrede arbeidsplasser per prosjekt for hele populasjonen, Tot.arb.pl = totalt antall sikrede arbeidsplasser.

Sikrede arbeidsplasser totalt

For hele populasjonen er det sikret fra 1.000 til 1.700 arbeidsplasser. Dette er innenfor intervallet fra etterundersøkelsen for 2002-kullet (1.200 til 2.700 arbeidsplasser), men i nedre halvdel av det. Dette skyldes primært to forhold. For det første er det sikret færre arbeidsplasser blant mottakerne av Distriktsutviklingstilskudd. Det er vanskelig å si hva dette skyldes. Et alternativ er utvalgsusikkerhet, men det kan også være at det faktisk har skjedd en reduksjon. En annen årsak til nedgangen i sikrede arbeidsplasser er at det er om lag 800 færre tilsagn i årets etterundersøkelse enn i 2002-kullet. Dette slår direkte ut i færre sikrede arbeidsplasser.

Om en ser bort fra antall tilsagn, har det høyeste antallet arbeidsplasser blitt sikret gjennom prosjekter som har fått tilsagn om Bygdeutviklingsmidler, Distriktsutviklingstilskudd og Landsdekkende risikolån. Bygdeutviklingsmidler og Distriktsutviklingstilskudd var også de som hadde størst betydning i etterundersøkelsen for 2002-kullet. Det har ikke blitt sikret noen arbeidsplasser hos flere av tjenestene. Dette gjelder Lavrisikolån, NT-programmet, Bioenergiprogrammet, Kulturbasert næringsutvikling, Marint innovasjonsprogram, VSP-reindrift, VSP-skog og Inkubatorstipend. Med unntak av Lavrisikolån er dette alle små tjenester målt i kroner. Tjenestene er i tillegg mer rettet mot utvikling/innovasjon enn mot konsolidering og sikring av driftsnivået. Vi vil også påpeke at utvalgsusikkerhet kan spille inn her. Om andre virksomheter hadde svart, kunne det gitt noe andre resultater. Det er imidlertid liten grunn til å tro at endringene ville blitt svært store. Tjenestene er alle relativt små målt ut fra antall tilsagn.

Sikrede arbeidsplasser per prosjekt

Om en foretar en fordeling ut fra hvor mange arbeidsplasser som har blitt sikret per prosjekt, gir det en noe annen rekkefølge på tjenestene. Ut fra en samlet vurdering av både det høye og det lave anslaget, har flest arbeidsplasser per prosjekt blitt sikret blant mottakerne Landsdekkende utviklingstilskudd (2,2 per prosjekt) og OFU/IFU (1,8 – 0,8 per prosjekt). Det har blitt sikret færrest arbeidsplasser per prosjekt blant dem som har fått Lavrisikolån, NT-programmet, Bioenergiprogrammet, Kulturbasert næringsutvikling, Marint innovasjonsprogram, VSP-reindrift, VSP-skog og Inkubatorstipend (0 per prosjekt for alle). For hele populasjonen er det i gjennomsnitt sikret fra 0,2 til 0,3 arbeidsplasser per prosjekt. Dette noe lavere enn gjennomsnittet for 2002-kullet (0,3-0,4 arbeidsplasser), mens det er det samme som for 2001-kullet. Ved denne sammenligningen er det viktig å være klar over at tjenestefordelingen er annerledes i 2003-kullet. Hovedtyngden utgjøres likevel av de samme tjenestene som i perioden fra 1999 til 2002.

Sikrede arbeidsplasser etter distriktpolitisk virkeområde

Fordelt etter distriktpolitisk virkeområde har fra 400 til 600 arbeidsplasser blitt sikret utenfor sonene, mens 600 til 1.100 arbeidsplasser har blitt sikret innenfor sonene. Samlet innebærer det at 57 til 64 prosent av de sikrede arbeidsplassene er å finne innenfor det distriktpolitiske virkeområdet, noe som er om lag 6-13 prosentpoeng lavere enn antall prosjekter tilsier.

5.5.2.3 Skapte og sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen

Med de forutsetningene som er lagt til grunn, er det skapt og sikret fra om lag 4.100 til 6.200 arbeidsplasser blant de bedriftene som fikk tilsagn fra IN i 2003. Dette innebærer at det er skapt og sikret 0,6 til 1,0 arbeidsplasser per prosjekt. Dette er noe mindre enn i etterundersøkelsen for 2002-kullet (0,8 til 1,1 arbeidsplasser per prosjekt), mens det er innenfor intervallet fra 2001-kullet (0,7 til 0,9 arbeidsplasser per prosjekt). Det har altså ikke skjedd de store endringene i denne etterundersøkelsen til tross for at tjenestefordelingen er endret. Tallene for de ulike tjenestene framgår av tabellen nedenfor.

Tabell 18: Beregning av skapte og sikrede arbeidsplasser. Høyt og lavt anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste.					
	Populasjon (prosjekt)	Høyt anslag		Lavt anslag	
		Per prosjekt	Totalt	Per prosjekt	Totalt
Bygdeutviklingsmidler	2403	0,34	815	0,24	587
Distriktsrettede risikolån	262	1,50	393	1,09	287
Distriktsutviklingstilskudd	1171	1,41	1651	0,77	905
Grunnfin. lån flåte	113	1,33	151	1,33	151
Landsdekkende risikolån	105	2,75	289	2,65	278
Lands. utviklingstilskudd	161	1,00	161	0,30	49
Lavrisikolån	90	10,12	911	10,12	911
Lån til landbruket	322	0,60	194	0,26	84
NT-programmet	61	1,21	74	1,21	74
OFU/IFU	91	4,18	381	2,38	217
Bioenergiprogram	20	0,00	0	0,00	0
Bransjerettet IT	113	1,19	134	1,19	134
INT-programmet	247	2,26	558	0,59	146
FRAM	179	0,55	98	0,09	16
Kulturbasert næringsutv	15	0,00	0	0,00	0
Marint inno.program	2	0,00	0	0,00	0
VSP-mat	153	0,64	97	0,45	70
VSP-reindrift	21	0,00	0	0,00	0
VSP-skog	75	0,04	3	0,04	3
Etablererstipend	691	0,38	260	0,23	158
Inkubatorstipend	74	0,79	58	0,68	51
Total	6387	0,97	6227	0,64	4120

Source: Oxford Research

I absolutte tall er det skapt og sikret flest arbeidsplasser blant mottakerne av Distriktsutviklingstilskudd, Lavrisikolån og Bygdeutviklingsmidler. Dette er de samme tjenestene som i forrige etterundersøkelse. Det er færrest skapte og sikrede arbeidsplasser blant dem som har deltatt i Bioenergiprogrammet, Kulturbasert næringsutvikling, Marint innovasjonsprogram og VSP-skog. Per prosjekt er det skapt og sikret flest arbeidsplasser blant mottakerne av Lavrisikolån (10,1 per prosjekt) og OFU/IFU (4,2 – 2,4 per prosjekt), mens det er skapt og sikret færrest blant mottakerne av Bioenergiprogram, Kulturbasert næringsutvikling, Marint innovasjonsprogram og VSP-skog (0 per prosjekt).

Skapte og sikrede arbeidsplasser etter distriktpolitisk virkeområde

Fordelt etter distriktpolitisk virkeområde ligger antall skapte og sikrede arbeidsplasser fra om lag 1.400 til 2.100 arbeidsplasser utenfor sonene og fra 2.700 til 4.100 ar-

beidsplasser innenfor sonene. Dette innebærer at ca. 2/3 av de skapte og sikrede arbeidsplassene er kommet innenfor det distriktspolitiske virkeområdet. Denne andelen er 3 prosentpoeng lavere enn antall prosjekter tilsier, det vil si at det har blitt skapt og sikret tilnærmet like mange arbeidsplasser per prosjekt innenfor og utenfor virkeområdet.

5.5.3 Innovasjon Norges kostnader per arbeidsplass

Anslaget for støtteelementet per arbeidsplass som er skapt eller sikret tar utgangspunkt i de oppskalerte sysselsettingstallene som er beregnet foran samt samlet støtteelement for bevilgningene i 2003. Vi har valgt å benytte samme beregningsmetode som Nordlandsforskning gjorde i etterundersøkelsene for 1999 til 2002-kullet¹⁹. Utgangspunkt her er tall for hele populasjonen. I etterundersøkelsene for 1994 til 1998-kullet har Møreforskning gjort tilsvarende beregninger med utgangspunkt i populasjonen. Med samme kostnadsanslag gir de to framgangsmåtene relativt sammenfallende resultater.

Anslagene for kostnader per arbeidsplass er vist i tabellen nedenfor. I beregningene ser vi bort fra de samfunnsøkonomiske kostnadene som er knyttet til å kreve inn skatter. Vi ser også bort fra administrasjonskostnadene for ordningene ettersom disse ikke er kjent. I tabellen vises beregninger for 2003-kullet hvor alle tjenestene er tatt med. For å kunne sammenligne tallene med 1999 til 2002-kullene, vises det i tillegg også beregninger hvor de tjenestene som ikke var med i disse er tatt ut. For årskullene 1999-2002 inngikk tjenestene Lavrisikolån, Landsdekkende risikolån, Distriktsrettede risikolån, Landsdekkende utviklingstilskudd, Distriktsutviklingstilskudd, Etablererstipend, OFU/IFU, Grunnfinansieringslån til fiskeflåten, Lån til landbruket og Bygdeutviklingsmidler.

Anslagene for kostnader per arbeidsplass er beregnet på grunnlag av samlet støtteelement i de årlige bevilgningene til tjenestene. Her har vi satt INs kostnader lik summen av de ulike tilskuddsordningene tillagt tapsavsetningen for risikolåneordningene²⁰. Tapsavsetningen har vært på 25 prosent av ressursrammen, men på grunn av at det tar noe tid før tapene oppstår har IN fått godkjenning fra ESA til at støtteelementet for risikolåneordningene kan settes til 19 prosent. Det totale støtteelementet er så dividert med sysselsettingsanslaget. Metoden må betraktes som en forenkling da det som nevnt tidligere verken tas hensyn til administrasjonskostnadene knyttet til tilsagnsgivningen eller gjøres korrigeringer i forhold til faktiske tap.

Tabell 19: INs kostnader per skapte og sikrede arbeidsplass. 2003 kroner.

	Skapte og sikrede arbeidsplasser		Kostnader per arbeidsplass (i 1000 kr)	
	Høyt anslag	Lavt anslag	Høyt anslag	Lavt anslag
Årskull				
2003 (alle tjenester)	6227	4120	171	259
2003 (10 finansielle)	5205	3626	158	226

¹⁹ Madsen og Brastad, 2006. Kundeeffektundersøkelse av bedriftsrettede virkemidler fra Innovasjon Norge. Etterundersøkelse i 2006 av bedrifter som fikk finansiert bedriftsutviklingsprosjekt i 2002. NF-rapport 9/2006, Nordlandsforskning, Bodø.

²⁰ Bygdeutviklingsmidlene består av tilskudd og rentefrie lån. IN har anslått støtteelementet av de rentefrie lånene til å ligge på 60 prosent av bevilget beløp.

Tabell 19: INs kostnader per skapte og sikrede arbeidsplass. 2003 kroner.

	Skapte og sikrede arbeidsplasser		Kostnader per arbeidsplass (i 1000 kr)	
tjenester*)				
2002 (10 finansielle tjenester *)	7694	5472	181	255
2001 (10 finansielle tjenester *)	7023	5376	217	284
2000 (10 finansielle tjenester *)	7520	6302	239	286
1999 (10 finansielle tjenester *)	9499	7416	229	295

Source: Oxford Research

* De tjenestene som inngikk i 1999-2002-kullet; Lavrisikolån, Landsdekkende- og distriktsrettede risikolån, Landsdekkende utviklingstilskudd, Distriktsutviklingstilskudd, Etablererstipend, OFU/IFU, Grunnfinansieringslån til fiskeflåten, Lån til landbruket og Bygdeutviklingsmidler.

For 2003-kullet er INs samlede kostnader på 1.070 millioner kr, noe som gir totale kostnader per arbeidsplass på mellom 177.000 – 249.000 kr. Ser en kun på de 10 finansielle tjenestene som var med i etterundersøkelsene blant de som fikk tilsagn i perioden fra 1999 til 2002, ligger kostnadene per arbeidsplass på 158.000 – 226.000 kr. Dette er noe lavere enn for 2002-kullet. I dette kullet lå kostnadene per arbeidsplass på 181.000 til 255.000 kr. Nedgangen i årets undersøkelse skyldes først og fremst at det totalt sett er bevilget mindre penger til de aktuelle tjenestene uten at dette har ført til en tilsvarende nedgang i antall arbeidsplasser per prosjekt. Vi gjør oppmerksom på at estimatet for 1999 og 2000-kullet inneholder kostnadene til programvirksomheten uten at disse er med blant tjenestene som er undersøkt. Dette fører til at kostnadene per arbeidsplass ”overestimeres” noe i disse årene, men forskjellen er ikke større enn at fortsatt er relevant å gjøre sammenligninger.

5.6 Effektenes varighet

I de tidligere kundeeffektundersøkelsene har en ikke sett på om effektene av prosjektene hovedsakelig er oppnådd eller om det er slik at en kan forvente at effektene blir større i framtiden. Dette er svært viktig å vite noe om i forbindelse med en vurdering av de samlede effektene av INs innsats, og i årets kundeeffektundersøkelse har vi derfor inkludert et spørsmål om effektenes varighet. Nærmere bestemt har bedriftene blitt spurt om prosjektenes forventede effekter er realisert?

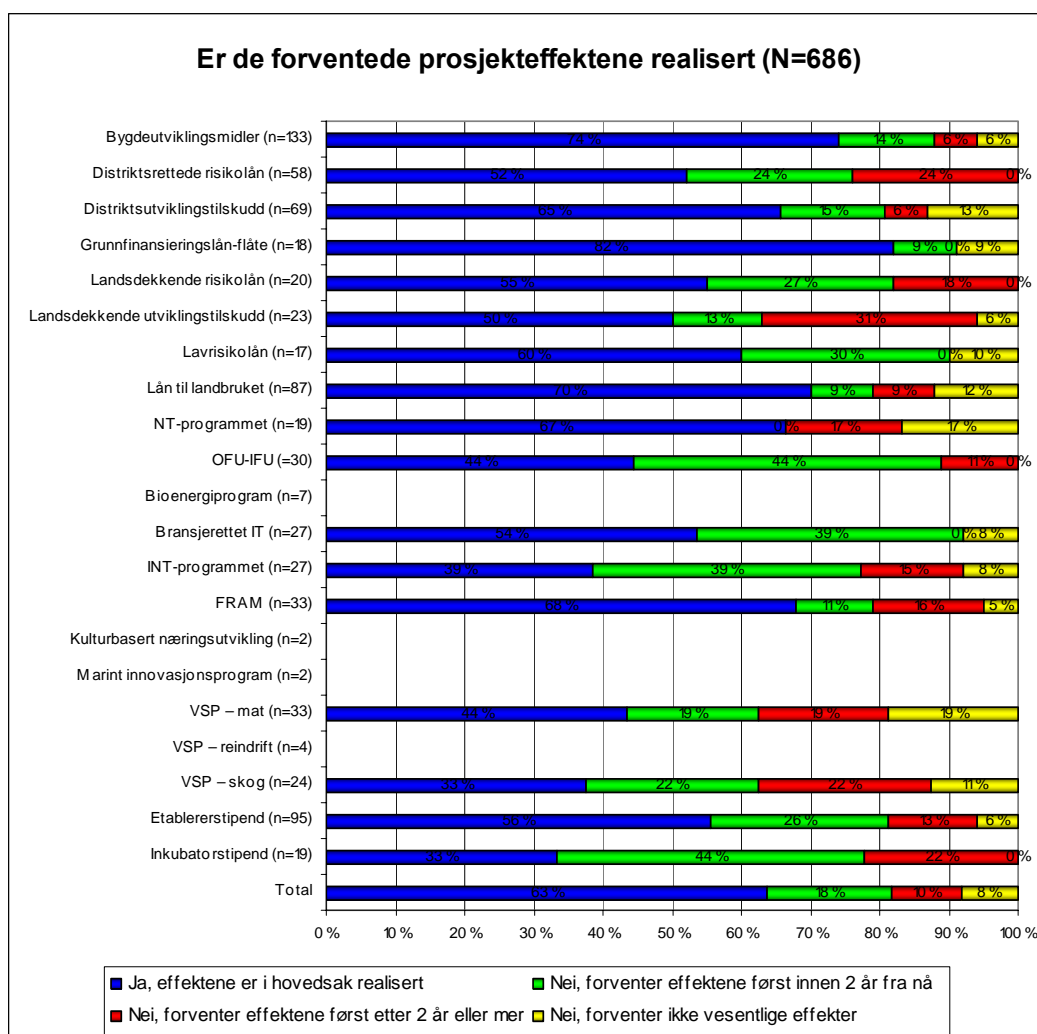
- På et overordnet nivå er det slik at prosjekteffektene i stor grad er realisert, men det er fortsatt et visst urealisert potensial.

Som det illustreres i figuren under påpeker 64 prosent av virksomhetene at prosjekt-effektene hovedsakelig er realisert, mens 18 prosent forventer at effektene er realisert først innen 2 år fra nå og 10 prosent først etter 2 år eller mer. En slik overordnet tilnærming tilslører at det kan være betydelige forskjeller mellom tjenestene. Det har ofte vært antatt at det tar lengre tid å realisere de fulle effektene for prosjekter som har et høyt kompetanseinnhold, som i stor grad fokuserer på utvikling av nye produkter og tjenester og som legger vekt på nettverksutvikling. I hvilken grad stemmer dette ut fra bedriftenes vurdering?

Det framgår at det er relativt store forskjeller mellom tjenestene knyttet til bedriftenes vurdering av prosjekteffektenes varighet. De tjenestene som i størst grad har realisert effektene av prosjektet er mottakerne av Grunnfinansieringslån til fiskeflåten

(82 prosent), Bygdeutviklingsmidler (74 prosent) og Lån til landbruket (70 prosent), mens de som har realisert dem i minst grad er de som har fått tilsagn om Inkubatorstipend (33 prosent), VSP-skog (33 prosent) INT-programmet (39 prosent) og OFU/IFU (44 prosent). Disse resultatene gir en viss støtte til hypotesen om at det tar lengre tid å oppnå de fulle effektene av prosjektene med et høyt kompetanseinnhold og som legger vekt på innovasjon og nettverksutvikling. Vi vil se nærmere på om en mer overordnet inndeling av tjenestene kan bidra til å belyse dette på en bedre og mer utdypende måte.

Figur 56 Er de forventede prosjekteffektene realisert. Prosent.

I førundersøkelsen for 2003-kullet ble bedriftene gruppert i tre hovedgrupper av tjenester: finansiering, finansiering, rådgivning og nettverk samt stipender. I denne etterundersøkelsen har det blitt undersøkt hvorvidt det er forskjeller mellom disse gruppene når det gjelder hvorvidt de forventede prosjekteffektene er realisert.

- Det viser seg at det er klare forskjeller mellom dem.

Effektene av prosjektene er i størst grad realisert blant de tjenestene som kan betegnes som finansiering (68 prosent), mens de i minst grad er det blant de tjenestene som kan karakteriseres som finansiering, rådgivning og nettverk (49 prosent). Blant stipendene ligger den tilsvarende andelen på 54 prosent. Disse resultatene indikerer at

det tar lengre tid å oppnå resultater gjennom de mer programbaserte tjenestene som er mer innrettet mot ”myke” og mer komplekse tiltak. Dette kan dermed være et spesielt behov for å følge opp disse prosjektene igjen på et senere tidspunkt for å fange opp de fulle effektene av prosjektene.

Del 3: Enkelttjenester

Kapittel 6. De ulike tjenestene

I det videre vil hver enkelt tjeneste som er med i denne undersøkelsen presenteres, først med formål og hensikt hentet fra Innovasjon Norge, deretter med noen nøkkeltall fra undersøkelsen.

Nedenfor er disse nøkkeltallene presentert for alle tjenestene.

Antall bevilgninger i 2003	6387	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	759		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	84 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	82 %		
Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	5 %	29 %	30 %	6 %	31 %
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?		Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	20 %	Ja, men bare med IN støtte		43 %	
Kunder	64 %	Ja, også uten offentlig støtte		25 %	
Konkurrenter	26 %	Ja, men i mindre omfang / senere tid		26 %	
Leverandører	53 %	Nei		6 %	
Konsulenter	32 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet		0 %	
Investorer/finansieringsmiljø	22 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning e.l fra IN etter tilsagnet		7 %	
Offentlige myndigheter	43 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)		Høy Lav	
Bransjeorganisasjoner o. lign.	32 %	Andel i førundersøkelsen		54% 16%	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	2,9	Andel i etterundersøkelsen		57% 29%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	10 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt		66 %	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	5,33	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)		47 %	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	50 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)		50 %	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	1 %	61 %		39 %	
Endring i eksport som følge av prosjektet	0 %	14 %		86 %	
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	63 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)		4,3	

6.1 Om Bygdeutviklingsmidler

Bygdeutviklingsmidlene er delt i tre hovedgrupper. Midler til tradisjonelt landbruk og utviklingstiltak som forvaltes av Innovasjon Norge regionalt, midler til sentral forvaltning i Innovasjon Norge hvorav det meste er øremerket av Landbruksdepartementet og utviklingsmidler som forvaltes av Fylkesmannens landbruksavdeling. Det er den første hovedgruppen som er med i denne undersøkelsen. Dette er midler som er rettet mot næringsretta tiltak på den enkelte gård eller landbrukstilknyttet virksomhet. Kvinner og ungdom er prioriterte målgrupper.

Midlene brukes til etablererstipend, bedriftsutvikling, investeringer, tilskudd ved generasjonsskifte og andre tiltak som er i samsvar med formålet med BU-midlene.

Antall bevilgninger i 2003	2403	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	286		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	87 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	84 %		
Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	.	29 %	34 %	7 %	30 %
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?		Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	7 %	Ja, men bare med IN støtte		45 %	
Kunder	51 %	Ja, også uten offentlig støtte		31 %	
Konkurrenter	22 %	Ja, men i mindre omfang / senere tid		22 %	
Leverandører	45 %	Nei		3 %	
Konsulenter	28 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet		.	
Investorer/finansieringsmiljø	15 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet		5 %	
Offentlige myndigheter	37 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)		Høy Lav	
Bransjeorganisasjoner o. lign.	26 %	Andel i forundersøkelsen		45% 22%	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	2,3	Andel i etterundersøkelsen		53% 35%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	7 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt		50 %	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	0,81	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)		31 %	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	53 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)		50 %	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	.	71 %		29 %	
Endring i eksport som følge av prosjektet	.	7 %		93 %	
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	73 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)		4,2	

6.2 Om Distriktsrettede risikolån

Denne låneordningen retter seg mot bedrifter i det distriktpolitiske virkeområdet. Dette er en type lån som risikomessig ligger noe mellom lavrisikolån og risikolån, både med hensyn til krav til sikkerhet og rente- og lånebetingelser forøvrig. I hovedsak gis lånene til fysiske investeringer.

Låneordningen er tidsbegrenset til og med år 2005.

Lån kan gis til investeringer i bedrifter i det distriktpolitiske virkeområdet, men kan også brukes utenfor disse områdene dersom dette bidrar til å styrke næringslivet i distriktene gjennom nettverksbygging.

Lånene skal gis som pantelån, og løpetiden er begrenset til 10 år.

Antall bevilgninger i 2003	262	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	31		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	84 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	88 %		
Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	10 %	62 %	28 %	0 %	0 %
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?		Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	28 %	Ja, men bare med IN støtte		52 %	
Kunder	68 %	Ja, også uten offentlig støtte		20 %	
Konkurrenter	40 %	Ja, men i mindre omfang / senere tid		20 %	
Leverandører	68 %	Nei		8 %	
Konsulenter	36 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet		.	
Investorer/finansieringsmiljø	36 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet		14 %	
Offentlige myndigheter	36 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)		Høy Lav	
Bransjeorganisasjoner o. lign.	32 %	Andel i forundersøkelsen		64% 9%	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	3,5	Andel i etterundersøkelsen		74% 22%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	12 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt		64 %	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	8,50	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)		52 %	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	52 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)		56 %	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	0 %	73 %		27 %	
Endring i eksport som følge av prosjektet	0 %	32 %		68 %	
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	52 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)		4,4	

6.3 Om Distriktsutviklingstilskudd

Distriktsutviklingstilskudd kan benyttes i nærmere definerte distriktsutviklingsområder. Tilskudd kan gis til bedriftsutviklingsprosjekter (myke investeringer) og i noen grad til delfinansiering av fysiske investeringer. Det legges vekt på at tilskuddene bidrar til nyskaping og omstilling, og gode innovative prosjekter med internasjonale vekstmuligheter er spesielt høyt prioritert.

Distriktsutviklingstilskudd skal nyttes til delfinansiering av samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter som er viktige for å nå distriktpolitiske mål, og som ikke ville blitt realisert i samme grad uten offentlige lån og/eller tilskudd. Ingen bedrift har krav på slike tilskudd, og størrelsen på tilskuddet graderes fra 0 og opp til gjeldende maksimalsats i vedkommende geografiske virkeområde.

Prosjekter med stor innovasjonsgrad og nyetableringer er høyst prioritert når det gjelder investerings-tilskudd til fysiske investeringer. Det gis ikke tilskudd til normale utskiftninger, moderniserings- eller vedlikeholdsinvesteringer.

Antall bevilgninger i 2003	1171	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	139
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	89 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	89 %

Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	12 %	37 %	45 %	1 %	4 %

Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?	Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	26 %	Ja, men bare med IN støtte	41 %	
Kunder	73 %	Ja, også uten offentlig støtte	18 %	
Konkurrenter	26 %	Ja, men i mindre omfang / senere tid	31 %	
Leverandører	54 %	Nei	9 %	
Konsulenter	32 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet	2 %	
Investorer/finansieringsmiljø	26 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet	5 %	
Offentlige myndigheter	44 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Høy	Lav
Bransjeorganisasjoner o. lign.	35 %	Andel i førundersøkelsen	58%	8%
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	3,2	Andel i etterundersøkelsen	58%	22%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	12 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt	82 %
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	6,48	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)	61 %
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	52 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	48 %

Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning	Uendret
	.	55 %	45 %
Endring i eksport som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning	Uendret
	.	18 %	82 %

Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	65 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)	4,5
---	------	--	-----

6.4 Om Grunnfinansieringslån-fiskeflåten

Låneordningen brukes til delfinansiering av investeringer i fartøy og til kvotekjøp. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånet med pant i fartøy.

Flåtelån er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet. Løpetiden er tilpasset avskrivningstiden. Låntager kan velge mellom flytende rente eller binding av renten til en nærmere spesifisert periode. Flåtelån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning ved realisering.

Antall bevilgninger i 2003	113	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	14		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	91 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	80 %		
Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	8 %	46 %	23 %	8 %	15 %
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?		Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	10 %	Ja, men bare med IN støtte		40 %	
Kunder	30 %	Ja, også uten offentlig støtte		40 %	
Konkurrenter	20 %	Ja, men i mindre omfang / senere tid		10 %	
Leverandører	40 %	Nei		10 %	
Konsulenter	10 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet		.	
Investorer/finansieringsmiljø	20 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet		14 %	
Offentlige myndigheter	20 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)		Høy Lav	
Bransjeorganisasjoner o. lign.	20 %	Andel i forundersøkelsen		44% 50%	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	1,7	Andel i etterundersøkelsen		40% 60%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	22 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt		54 %	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	3,00	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)		40 %	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	55 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)		60 %	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	.	60 %		40 %	
Endring i eksport som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	.	11 %		89 %	
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	82 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)		4,1	

6.5 Om Landsdekkende risikolån

Risikolån kan benyttes til de aller fleste prosjekter og investeringer rettet mot nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling og gjøre. Risikolån kan ikke finansiere løpende driftsutgifter. Lånene dekker normalt den mest risikoutsatte delen av lånefinansieringen; toppfinansieringen. Det finnes to risikolåneordninger; en for bedrifter i distriktene og en for bedrifter i sentrale strøk. Bevilgningsrammene er gjennomgående størst for bedrifter i distriktene. Risikolån skal benyttes til delfinansiering av bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme utbyggings-, omstillings-, utviklings- og nyetableringsprosjekter, som det er vanskelig å finne tilstrekkelig risikovilje for i det private kredittmarked.

Risikolån skal normalt sikres ved pant i låntakers aktiva med prioritet etter langsiktige lån fra andre banker. Mindre lån kan også gis uten sikkerhet. Avdragstiden tilpasses formålet med lånet, og renten ligger noe over renten på kommersielle lån. I tillegg kommer en etableringsprovisjon på 0,5% og et termingebyr på kr 100,-.

Risikolånene skal vanligvis ikke utgjøre mer enn 50% av det aktuelle kapitalbehov hos låntaker.

Antall bevilgninger i 2003	105	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	12		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	91 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	64 %		
Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	.	.	8 %	23 %	69 %
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?		Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	36 %	Ja, men bare med IN støtte		36 %	
Kunder	91 %	Ja, også uten offentlig støtte		9 %	
Konkurrenter	18 %	Ja, men i mindre omfang / senere tid		46 %	
Leverandører	73 %	Nei		9 %	
Konsulenter	18 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet		.	
Investorer/finansieringsmiljø	36 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet		17 %	
Offentlige myndigheter	36 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)		Høy Lav	
Bransjeorganisasjoner o. lign.	18 %	Andel i forundersøkelsen		65% 15%	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	3,4	Andel i etterundersøkelsen		64% 36%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	15 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt		83 %	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	3,33	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)		73 %	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	50 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)		40 %	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	.	82 %		18 %	
Endring i eksport som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	.	30 %		70 %	
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	55 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)		4,1	

6.6 Om Landsdekkende utviklingstilskudd

Innovasjon Norge kan unntaksvis gi tilskudd til delfinansiering av bedriftsutviklingsprosjekter i små og mellomstore bedrifter med inntil 100 ansatte i de sentrale strøk av landet. Tilskuddsordningen er begrenset på grunn av knappe innvilgningsrammer.

Bedriftsutviklingstilskudd vil fortrinnsvis være en tjeneste som gir bedriftene incitamenter til å gjennomføre prosjekter som f.eks. styrker kompetanse, eksterne samarbeidsrelasjoner, organisering, produkt- og prosessutvikling eller markedsutvikling. Et slikt tilskudd må forventes å ha en klar effekt for konkurransevne og forutsetninger for økt verdiskaping og lønnsomhet. Prosjekter med stor grad av innovasjon og med et internasjonalt potensial prioriteres høyst.

Antall bevilgninger i 2003	161	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	19		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	79 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	82 %		
Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	.	.	.	11 %	90 %
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?		Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	59 %	Ja, men bare med IN støtte		35 %	
Kunder	75 %	Ja, også uten offentlig støtte		35 %	
Konkurrenter	35 %	Ja, men i mindre omfang / senere tid		24 %	
Leverandører	35 %	Nei		6 %	
Konsulenter	41 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet		.	
Investorer/finansieringsmiljø	25 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning e.l. fra IN etter tilsagnet		25 %	
Offentlige myndigheter	56 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)		Høy Lav	
Bransjeorganisasjoner o. lign.	41 %	Andel i forundersøkelsen		68% 10%	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	3,7	Andel i etterundersøkelsen		56% 6%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	9 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt		100 %	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	3,50	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)		65 %	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	29 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)		50 %	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	.	35 %		65 %	
Endring i eksport som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	.	13 %		87 %	
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	50 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)		4,4	

6.7 Om Lavrisikolån

Lavrisikolån brukes til delfinansiering av investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøy og til investeringer i landbruket. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånene, vanligvis pant i fast eiendom, driftstilbehør og/eller transportmidler.

Lavrisikolånene er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet, og løpetiden på lånene tilpasses avskrivningstiden på investeringene lånene skal brukes til. Låntaker kan velge mellom flytende rente eller binding av renten for en nærmere spesifisert tidsperiode. Lavrisikolån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering.

Det kreves en sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning i en situasjon med tvangsrealisering av pantet.

Antall bevilgninger i 2003	90	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	11		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	90 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	89 %		
Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	9 %	18 %	36 %	9 %	27 %
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?		Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	33 %	Ja, men bare med IN støtte		40 %	
Kunder	90 %	Ja, også uten offentlig støtte		40 %	
Konkurrenter	20 %	Ja, men i mindre omfang / senere tid		10 %	
Leverandører	56 %	Nei		10 %	
Konsulenter	40 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet		.	
Investorer/finansieringsmiljø	44 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet		.	
Offentlige myndigheter	33 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)		Høy Lav	
Bransjeorganisasjoner o. lign.	33 %	Andel i førundersøkelsen		40% 33%	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	3,5	Andel i etterundersøkelsen		33% 44%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	18 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt		73 %	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	57,33	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)		60 %	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	67 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)		67 %	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	10 %	70 %		20 %	
Endring i eksport som følge av prosjektet	.	30 %		70 %	
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	60 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)		4,6	

6.8 Om Lån til landbruket

Innovasjon Norge har et av de mest gunstige lånetilbudene i markedet til landbruk og landbruksrelaterte næringer.

Låneformål:

- hus, nybygg og utbedring
- driftsbygninger, nybygg og utbedring, for tradisjonelt landbruk
- driftsbygninger og anlegg, nybygg og utbedring, for tilleggsnæringer
- eiendomsoverdraging og kjøp av tilleggsjord m.v.

Refinansiering

Ved nytt låneopptak i Innovasjon Norge kan en refinansiere lån i andre banker og samle eldre lån i Innovasjon Norge.

Det kan gis rentestøtte til lån til driftsbygninger og anlegg i tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer. Kvinner og ungdom er særlig prioriterte målgrupper

Antall bevilgninger i 2003	322	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	38		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	88 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	80 %		
Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	10 %	39 %	15 %	13 %	23 %
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?		Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	12 %	Ja, men bare med IN støtte		53 %	
Kunder	35 %	Ja, også uten offentlig støtte		35 %	
Konkurrenter	21 %	Ja, men i mindre omfang / senere tid		9 %	
Leverandører	38 %	Nei		3 %	
Konsulenter	27 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet		.	
Investorer/finansieringsmiljø	15 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet		12 %	
Offentlige myndigheter	41 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)		Høy Lav	
Bransjeorganisasjoner o. lign.	27 %	Andel i førundersøkelsen		43% 34%	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	2,1	Andel i etterundersøkelsen		38% 48%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	5 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt		41 %	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	2,80	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)		35 %	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	61 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)		66 %	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	0 %	63 %		38 %	
Endring i eksport som følge av prosjektet	.	0 %		100 %	
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	70 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)		4,4	

6.9 Om NT-programmet

Nyskappings- og Teknologiprogrammet i Nord-Norge (NT-programmet) skal bidra til økt nyskaping i eksisterende og nye teknologibedrifter i Nord-Norge. NT-programmet kan yte økonomisk og faglig bistand til utvikling av produkter og/eller produksjonsmetoder, fra idéstadiet til introduksjon i markedet. Prosjektene skal være teknologisk avansert og ha stort markedspotensial.

NT-programmet har definert marin sektor, IKT, telemedisin og rom- og satellitteknologi som hovedsatsingsområder nå i siste programperiode. Programmet vil imidlertid også ha aktiviteter overfor bedrifter som ikke direkte kan defineres innenfor disse satsingsområdene. Programmet bidrar i tillegg med kompetanse og prosjektstyring til bedriftene i prosjektperiodene.

Antall bevilgninger i 2003	61	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	8		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	100 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	86 %		
Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	.	75 %	25 %	.	.
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?		Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	43 %	Ja, men bare med IN støtte		43 %	
Kunder	71 %	Ja, også uten offentlig støtte		29 %	
Konkurrenter	14 %	Ja, men i mindre omfang /senere tid		14 %	
Leverandører	86 %	Nei		14 %	
Konsulenter	43 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet		.	
Investorer/finansieringsmiljø	14 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet		0 %	
Offentlige myndigheter	57 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)		Høy Lav	
Bransjeorganisasjoner o. lign.	0 %	Andel i førundersøkelsen		67% 8%	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	3,2	Andel i etterundersøkelsen		83% 17%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	5 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt		83 %	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	23,00	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)		57 %	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	17 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)		17 %	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	.	29 %		71 %	
Endring i eksport som følge av prosjektet	.	14 %		86 %	
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	67 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)		4,8	

6.10 Om OFU-IFU

Forsknings- og utviklingskontrakter innebærer et forpliktende og målrettet samarbeid mellom to eller flere parter innen næringslivet (IFU) og mellom næringslivet og det offentlige (OFU). Samarbeidet skjer mellom en "kunde"partner som har konkrete behov for f.eks. et nytt produkt eller tjeneste og en leverandør partner med kompetanse og potensial innenfor det feltet varen etterspørres.

IN er særlig opptatt av at et IFU-prosjekt skal gi muligheter for internasjonalisering, som økt eksport eller utvikling av internasjonale samarbeidsrelasjoner. IN bistår sine kunder med å finne aktuelle IFU-kundebedrifter/samarbeidspartnere. INs hovedbidrag er å avlaste risiko og legge til rette for igangsetting av et utviklingsprosjekt.

Det offentlige står årlig for mer enn 150 milliarder kroner i kjøp av varer og tjenester og er derfor landets desidert største innkjøpsgruppe. OFU-ordningen er en tilskuddsordning som gir norske bedrifter en unik anledning til å utvikle seg som leverandør i samfunnet - i et samarbeid med ulike offentlige etater. Resultat kan gi økt markedstilgang innen offentlig sektor i inn- og utland. Gjennom aktiv bruk av OFU-kontrakter kan det offentlige bidra til å bygge opp norsk næringslivs produktspekter og teknisk kompetanse og dermed gjøre næringslivet mer konkurransedyktig. OFU er en målrettet tjeneste for omstilling og markedsorientering i norsk næringsliv, samtidig som ordningen skal bidra til å effektivisere offentlig forvaltning.

Antall bevilgninger i 2003	91	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	11		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	67 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	78 %		
Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	.	.	9 %	9 %	82 %
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?		Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	56 %	Ja, men bare med IN støtte		50 %	
Kunder	89 %	Ja, også uten offentlig støtte		10 %	
Konkurrenter	11 %	Ja, men i mindre omfang /senere tid		40 %	
Leverandører	78 %	Nei		0 %	
Konsulenter	44 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet		.	
Investorer/finansieringsmiljø	50 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet		0 %	
Offentlige myndigheter	60 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)		Høy Lav	
Bransjeorganisasjoner o. lign.	33 %	Andel i førundersøkelsen		83% 0%	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	4,1	Andel i etterundersøkelsen		78% 11%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	30 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt		100 %	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	5,22	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)		70 %	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	60 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)		60 %	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	.	70 %		30 %	
Endring i eksport som følge av prosjektet	.	44 %		56 %	
	Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	44 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)		4,7

6.11 Om Bioenergiprogrammet

Formålet er å videreutvikle bioenergi som forretningsområde for jord og skogbruksnæringen. Programmet skal stimulere til å produsere, bruke og levere bioenergi i form av brensel eller ferdig varme. I tillegg til å gi økt verdiskaping i landbruket skal det legges vekt på de ringvirkninger og den kompetanseeffekt programmet kan bidra til.

Hovedmålgruppa for programmet er landbruksaktører som har en forretningsmessig interesse og intensjon om å levere biomasse eller varme fra biomasse.

Programmet samarbeider med andre sentrale aktører på området for å legge til rette for etableringer gjennom kompetansetiltak som kurs, etablererveiledning, eksempelplanlegg mv.

Programmet gir støtte til:

- forstudier og forprosjekter
- investering innen flisproduksjon, varmesalg, gårdsanlegg
- biodrivstoff
- kompetanse og utredning

Antall bevilgninger i 2003	20	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	7		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen		Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert			
Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)					
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?	Andel (%)		
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt		Ja, men bare med IN støtte			
Kunder		Ja, også uten offentlig støtte			
Konkurrenter		Ja, men i mindre omfang / senere tid			
Leverandører		Nei			
Konsulenter		Nei, og IN burde stoppet prosjektet			
Investorer/finansieringsmiljø		Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet			
Offentlige myndigheter		Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Høy Lav		
Bransjeorganisasjoner o. lign.		Andel i førundersøkelsen			
Gj.snittlig antall samarbeidsparter		Andel i etterundersøkelsen			
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting		Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt			
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet		Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)			
Gj.snitt viktighet for lønnsomhetsutviklingen (1=ikke viktig, 7= svært viktig)		Gj.snitt viktighet for virksomhetens overlevelse (1=ikke viktig, 7= svært viktig)			
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning	Uendret		
Endring i eksport som følge av prosjektet					
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert		Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)			

* På grunn av stor usikkerhet grunnet få svar, er ikke resultatene fordelt på denne tjenesten.

6.12 Om Bransjerettet IT

BIT programmet har som mål å øke verdiskaping for SMB bedrifter både i distriktene og sentrale områder gjennom effektiv anvendelse av IKT og elektronisk forretningsdrift. For å gjennomføre dette er det sterk fokus på bedriftsstyrte prosjekter, endringsprosesser, kompetanseoppbygging, nettverkssamarbeid, bransjer, næringssektorer, FOU, innovasjon, internasjonalisering og spredning av resultater.

Målet er å bidra til å øke konkurransekraften og innovasjonsevnen i SMB bedrifter gjennom utvikling, spredning og mer effektiv anvendelse av IKT og elektronisk forretningsdrift. For å nå ut til SMB er det hensiktsmessig å organisere arbeidet gjennom samarbeid i bransjer og næringssektorer. Økt kompetanse og evne til å gjennomføre endringsprosesser er nødvendig for å oppnå resultater. Bedriftene i bransjen/sektoren bestemmer innhold og innsatsområder. Innovasjon Norge bidrar med metodikk, kvalitetssikring og delfinansiering.

Programmet omfatter vertikalt og horisontalt samarbeid i og mellom bransjer i verdikjeder og mellom konkurrerende bedrifter i samme bransje. Prosjektet er ikke ferdig før bransje- og verdikjedeløsningene er godkjent av bedriftene/bransjen. Bedriftene fokuserer på tre felt: Implementering av IKT, endring i organisasjon og forretningsprosesser og kompetanse. Programmet baserer seg på en bedriftsstyrt samarbeidsmodell hvor IN bidrar som koordinator, erfaringsformidler og med verk-tøy/metodikk for gjennomføring og kvalitetssikring.

Antall bevilgninger i 2003	113	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	14		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	62 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	85 %		
Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	.	7 %	33 %	7 %	53 %
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?		Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	23 %	Ja, men bare med IN støtte		58 %	
Kunder	50 %	Ja, også uten offentlig støtte		8 %	
Konkurrenter	85 %	Ja, men i mindre omfang / senere tid		25 %	
Leverandører	77 %	Nei		8 %	
Konsulenter	50 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet		.	
Investorer/finansieringsmiljø	23 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet		.	
Offentlige myndigheter	54 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)		Høy Lav	
Bransjeorganisasjoner o. lign.	69 %	Andel i førundersøkelsen		80% 5%	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	4,4	Andel i etterundersøkelsen		54% 23%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	7 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt		93 %	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	15,00	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)		69 %	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	46 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)		23 %	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	.	39 %		62 %	
Endring i eksport som følge av prosjektet	.	25 %		75 %	
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	50 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)		4,3	

6.13 Om INT-programmet

INT-programmet er et landsdekkende program som skal bidra til at nyetablerte og nyskapende bedrifter med teknologi- og/eller kunnskapsbaserte produkter og tjenester lykkes i en internasjonaliseringsprosess og at bedriftenes produkter blir kommersialisert. Programmet skal bidra til økt eksport og eksportkompetanse. Målgruppen for programmet er nyetablerte og nyskapende bedrifter med teknologi- og/eller kunnskapsbaserte produkter og tjenester med internasjonale ambisjoner.

Mål er at minst 50% av bedriftene skal innen 2 år ha økt sin eksport til de aktuelle markeder og minst 90% av bedriftene skal innen 1 år ha styrket sin eksportkompetanse.

Antall bevilgninger i 2003	247	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	14		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	73 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	81 %		
Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	3 %	7 %	14 %	10 %	66 %
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?		Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	23 %	Ja, men bare med IN støtte		23 %	
Kunder	89 %	Ja, også uten offentlig støtte		27 %	
Konkurrenter	19 %	Ja, men i mindre omfang / senere tid		46 %	
Leverandører	54 %	Nei		4 %	
Konsulenter	35 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet		.	
Investorer/finansieringsmiljø	23 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet		.	
Offentlige myndigheter	50 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)		Høy Lav	
Bransjeorganisasjoner o. lign.	39 %	Andel i forundersøkelsen		62% 11%	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	3,3	Andel i etterundersøkelsen		48% 28%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	11 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt		85 %	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	5,00	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)		58 %	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	38 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)		35 %	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	.	54 %		46 %	
Endring i eksport som følge av prosjektet	.	48 %		52 %	
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	39 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)		4,4	

6.14 Om FRAM

FRAM-programmet er Innovasjon Norges kompetansetilbud innen ledelse og strategi, og er rettet mot småbedrifter og etablere, enten disse kommer fra kompetansebaserte næringer, tradisjonelle, tjenesteytende eller innen landbruk. Hensikten er å skaffe lederen et fundament for å utvikle bedriften videre og å øke bedriftens konkurransevne og lønnsomhet.

Hovedmålet for FRAM-programmet er at bedriftene som deltar skal øke sin konkurransekraft gjennom kompetanseheving innenfor strategi- og ledelsesutvikling. Resultatmålet er at bedriftene skal øke sitt netto resultat med 5% av omsetningen som en følge av deltagelsen i programmet.

FRAM-programmet har i dag tilbud til ulike målgrupper:

- FRAM - Strategi og innovasjon. Rettet mot ledere i små bedrifter
- FRAM – Entreprenør. Rettet mot etablere
- FRAM – Agro. Rettet mot bonden som leder og gården som bedrift

Hvert FRAM-prosjekt består av 6 samlinger over 12- 15 måneder med ca 10 deltakere, hver samling på 1 ½ dag. Samlingene ledes av en FRAM rådgiver. Mellom samlingene får hver enkelt bedrift oppfølging (coaching).

Antall bevilgninger i 2003	179	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	21		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	90 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	88 %		
Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	5 %	23 %	46 %	5 %	23 %
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?		Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	6 %	Ja, men bare med IN støtte		59 %	
Kunder	50 %	Ja, også uten offentlig støtte		6 %	
Konkurrenter	11 %	Ja, men i mindre omfang / senere tid		18 %	
Leverandører	44 %	Nei		18 %	
Konsulenter	33 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet		.	
Investorer/finansieringsmiljø	6 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning e.l. fra IN etter tilsagnet		10 %	
Offentlige myndigheter	33 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)		Høy Lav	
Bransjeorganisasjoner o. lign.	17 %	Andel i førundersøkelsen		79% 9%	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	2,0	Andel i etterundersøkelsen		77% 18%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	9 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt		82 %	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	1,00	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)		56 %	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	56 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)		44 %	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	.	44 %		56 %	
Endring i eksport som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	.	6 %		94 %	
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	68 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)		3,9	

6.15 Om Kulturbasert næringsutvikling

Kultur og næringsliv har tradisjonelt vært to atskilte sektorer som på hver sin måte bidrar til å skape kreativitet og vekst i samfunnet. Kultursektoren er i dag i vekst. Et framtidig økt samspill og samarbeid mellom kultur- og næringsliv vil kunne styrke begge parter å øke verdiskapingen i samfunnet. Innovasjon i kultursektoren har ofte ringvirkninger i hele samfunnet. Framtidig nyskaping og vekst bør således ha gode vilkår i skjæringspunktet mellom kultur og næringsliv. Dette er utgangspunkt og innhold i den satsingen på kulturbasert næringsutvikling som ble satt i gang i 2003. Satsingen retter seg mot næringslivet generelt, men også organisasjoner og nettverk innen kultursektoren, dog ikke offentlige etater og institusjoner.

Deltakerbedriftene skal i samvirke med kultursektoren få inspirasjon og ideer til nyskaping og innovasjon som kan øke konkurransekraften. Produktutvikling er blitt en kontinuerlig prosess i de fleste bedrifter. Det gjør at behovet for nye ideer er stort om bedriftene skal henge med i konkurransen både nasjonalt og internasjonalt.

Behovet for kapital er størst i start- og utviklingsfasen av et produkt, og virkemidlene rettes særlig inn mot disse fasene.

Antall bevilgninger i 2003	15	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	2
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen		Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	
Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	A	B	C
Andel (%)			D
			Utenfor
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?	Andel (%)
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt		Ja, men bare med IN støtte	
Kunder		Ja, også uten offentlig støtte	
Konkurrenter		Ja, men i mindre omfang / senere tid	
Leverandører		Nei	
Konsulenter		Nei, og IN burde stoppet prosjektet	
Investorer/finansieringsmiljø		Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet	
Offentlige myndigheter		Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Høy Lav
Bransjeorganisasjoner o. lign.		Andel i førundersøkelsen	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter		Andel i etterundersøkelsen	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting		Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet		Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)	
Gj.snitt viktighet for lønnsomhetsutviklingen (1=ikke viktig, 7= svært viktig)		Gj.snitt viktighet for virksomhetens overlevelse (1=ikke viktig, 7= svært viktig)	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning	Uendret
Endring i eksport som følge av prosjektet			
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert		Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)	

* På grunn av stor usikkerhet grunnet få svar, er ikke resultatene fordelt på denne tjenesten.

6.16 Om Marint Innovasjonsprogram

Hovedmålet med dette programmet er å bidra til å styrke lønnsomheten og legge til rette for økt verdiskaping i alle ledd i fiskerinæringen. Formålet med denne tilskuddsordningen er å styrke lønnsomheten hos næringsaktører i fiskeri og fiskerirelaterte næringer gjennom å øke innovasjonsevnen. Det skal settes særlig fokus på nye marine arter i oppdrett med hovedvekt på torsk og skjell.

Det marine innovasjonsprogrammet er opprettet for å

- Styrke næringens evne til å drive innovasjon gjennom kompetanseoppbygging og målrettede nettverk
- Løse konkrete utviklingsoppgaver, med vekt på nye arter i oppdrett.

Programmet kan benyttes til å finansiere fellestiltak innenfor fiskerinæringen som legger grunnlag for en bedre lønnsomhet og verdiskaping gjennom innovasjon og kunnskapsdeling.

Antall bevilgninger i 2003	20	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	2		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen		Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert			
Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)					
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?	Andel (%)		
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt		Ja, men bare med IN støtte			
Kunder		Ja, også uten offentlig støtte			
Konkurrenter		Ja, men i mindre omfang / senere tid			
Leverandører		Nei			
Konsulenter		Nei, og IN burde stoppet prosjektet			
Investorer/finansieringsmiljø		Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning e.l fra IN etter tilsagnet			
Offentlige myndigheter		Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Høy Lav		
Bransjeorganisasjoner o. lign.		Andel i førundersøkelsen			
Gj.snittlig antall samarbeidsparter		Andel i etterundersøkelsen			
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting		Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt			
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet		Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)			
Gj.snitt viktighet for lønnsomhetsutviklingen (1=ikke viktig, 7= svært viktig)		Gj.snitt viktighet for virksomhetens overlevelse (1=ikke viktig, 7= svært viktig)			
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning	Uendret		
Endring i eksport som følge av prosjektet					
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert		Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)			

* På grunn av stor usikkerhet grunnet få svar, er ikke resultatene fordelt på denne tjenesten.

6.17 Om VSP-Mat

Matprogrammet skal legge til rette for utvikling og produksjon av norske matvarer. Formålet er å styrke konkurransekraften og øke lønnsomheten for både primærprodusenten i landbruket og resten av verdikjeden. For å lykkes må det fokuseres sterkere på markedet og de muligheter det gir til å ta ut en større fortjeneste for produsentene. Satsinger kan skje både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Målet er å legge til rette for utvikling og produksjon av norske landbruksbaserte matvarer ved å styrke konkurransevnen og bedre lønnsomheten både for primærprodusenten og resten av verdikjeden.

Handlingsområdene består av:

- Marked/salg (markedsvurdering/-test, markedssegmentering, markedsaktiviteter for bedrifter, bransjer og regioner)
- Markedsorientert produktutvikling av produkter med høy kvalitet
- Kompetanse, bedriftsutvikling (sikre evnen og viljen til omstilling av bedriften, inkl leveringsevne og bygge opp nødvendig internkompetanse.)

Målgruppen for programmet er bønder (råvareleverandører og gardsmatprodusenter), næringsmiddelbedrifter og reiselivsbedrifter med matproduksjon eller servering.

Antall bevilgninger i 2003	153	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	18		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	77 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	71 %		
Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	.	22 %	33 %	.	44 %
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?		Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	50 %	Ja, men bare med IN støtte		53 %	
Kunder	88 %	Ja, også uten offentlig støtte		18 %	
Konkurrenter	41 %	Ja, men i mindre omfang /senere tid		12 %	
Leverandører	71 %	Nei		18 %	
Konsulenter	44 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet		.	
Investorer/finansieringsmiljø	19 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet		10 %	
Offentlige myndigheter	71 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)		Høy Lav	
Bransjeorganisasjoner o. lign.	50 %	Andel i førundersøkelsen		75% 0%	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	4,3	Andel i etterundersøkelsen		75% 13%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	3 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt		83 %	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	1,00	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)		59 %	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	25 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)		29 %	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	.	47 %		53 %	
Endring i eksport som følge av prosjektet	.	7 %		93 %	
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	41 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)		4,6	

6.18 Om VSP-Reindrift

Formålet med verdiskapingsprogrammet for rein (VSP Rein) er å øke verdiskapingen i næringen, slik at det kommer reieneierne til gode.

Verdiskapingsprogrammet for reindrift er rettet inn mot foredling av reinkjøtt, men også andre produkter som for eksempel skinn, horn og øvrige biprodukter fra rein.

Det er trukket opp fire delmål for programmet

- å bidra til at reieier gis muligheter til å øke sin inntjening gjennom å ta ansvaret for en større del av verdiskapingen selv
- å sikre at tradisjonell kunnskap som gir produktene en høyere verdi i markedet kommer til anvendelse
- å revitalisere tradisjonelle bearbeidingsformer av bl.a. matprodukter og å presentere disse for markedet
- å legge til rette for at større volum av reinprodukter av høy kvalitet når markeder med høy betalingsvillighet

Antall bevilgninger i 2003	21	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	4		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen		Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert			
Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)					
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?	Andel (%)		
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt		Ja, men bare med IN støtte			
Kunder		Ja, også uten offentlig støtte			
Konkurrenter		Ja, men i mindre omfang /senere tid			
Leverandører		Nei			
Konsulenter		Nei, og IN burde stoppet prosjektet			
Investorer/finansieringsmiljø		Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet			
Offentlige myndigheter		Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Høy Lav		
Bransjeorganisasjoner o. lign.		Andel i forundersøkelsen			
Gj.snittlig antall samarbeidsparter		Andel i etterundersøkelsen			
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting		Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt			
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet		Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)			
Gj.snitt viktighet for lønnsomhetsutviklingen (1=ikke viktig, 7= svært viktig)		Gj.snitt viktighet for virksomhetens overlevelse (1=ikke viktig, 7= svært viktig)			
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning	Uendret		
Endring i eksport som følge av prosjektet					
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert		Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)			

* På grunn av stor usikkerhet grunnet få svar, er ikke resultatene fordelt på denne tjenesten.

6.19 Om VSP-Skog

Verdiskapingsprogrammet for bruk og foredling av trevirke skal stimulere til økt bruk og økt foredling av tre generelt samt øke lønnsomheten i bedriftene. Formålet er å:

- Bidra til å øke verdiskapingen i skogbruk og foredlingsvirksomhet
- Bidra til å øke skogsektorens bidrag til mer bærekraftig produksjon og forbruk

Målgruppene for programmet er bedrifter i verdikjeden fra markedet til skogbruket og premisslevereandører til disse. Programmet arbeider gjennom ulike kampanjer og satsinger på å skape engasjement og entusiasme i hele verdikjeden. Støtte til produktutvikling både til enkeltbedrifter og gjennom større utviklingsprogrammer innen definerte vekstområder, design og arkitektur er hovedsatsingsområder for programmet.

Antall bevilgninger i 2003	75	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	9
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	67 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	78 %

Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	.	22 %	22 %	0 %	56 %

Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?	Andel (%)
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	56 %	Ja, men bare med IN støtte	56 %
Kunder	63 %	Ja, også uten offentlig støtte	0 %
Konkurrenter	22 %	Ja, men i mindre omfang / senere tid	22 %
Leverandører	63 %	Nei	22 %
Konsulenter	56 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet	.
Investorer/finansieringsmiljø	22 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet	0 %
Offentlige myndigheter	33 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Høy Lav
Bransjeorganisasjoner o. lign.	56 %	Andel i førundersøkelsen	79% 0%
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	3,6	Andel i etterundersøkelsen	78% .

Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	4 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt	87 %
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	1,00	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)	67 %
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	11 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	25 %

Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning	Uendret
	.	38 %	63 %
Endring i eksport som følge av prosjektet	.	11 %	89 %

Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	33 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)	4,2
---	------	--	-----

6.20 Om Etablererstipend

Formålet med etablererstipendet er å stimulere til økt etableringsvirksomhet for å skape lønnsomme arbeidsplasser. Etablererstipendordningen gjelder for hele landet og for alle næringer, unntatt offentlig virksomhet og landbruk.

Man kan få økonomisk tilskudd til planlegging og etablering av egen næringsvirksomhet.

Stipend til utviklingsfasen kan brukes til delvis dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn (det tas hensyn til annen inntekt/dagpenger/trygd), konsulentbistand, konsept-/produktutvikling, markedsundersøkelse/-vurdering og reiseutgifter.

Stipend til etableringsfasen kan brukes til delvis dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn (det tas hensyn til annen inntekt/dagpenger/trygd), konsulentbistand, fadderordninger og andre oppfølgingstiltak, kortere kurs (direkte relatert til virksomheten), mindre fysiske investeringer og ekstraordinære kostnader knyttet til oppstartning av virksomheten.

Antall bevilgninger i 2003	691	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	82		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	75 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	66 %		
Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	6 %	29 %	20 %	4 %	42 %
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?		Andel (%)	
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	25 %	Ja, men bare med IN støtte		28 %	
Kunder	83 %	Ja, også uten offentlig støtte		24 %	
Konkurrenter	38 %	Ja, men i mindre omfang / senere tid		44 %	
Leverandører	68 %	Nei		4 %	
Konsulenter	37 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet		.	
Investorer/finansieringsmiljø	30 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning e.l fra IN etter tilsagnet		15 %	
Offentlige myndigheter	54 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)		Høy Lav	
Bransjeorganisasjoner o. lign.	42 %	Andel i førundersøkelsen		48% 12%	
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	3,8	Andel i etterundersøkelsen		58% 27%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	11 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt		74 %	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	2,17	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)		51 %	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	48 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)		55 %	
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning		Uendret	
	5 %	50 %		46 %	
Endring i eksport som følge av prosjektet	.	12 %		89 %	
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	55 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)		3,7	

6.21 Om Inkubatorstipend

Inkubatorstipendet er en ordning for nyetableringer med høyt kunnskaps- og/eller teknologinivå, som vurderes å ha et stort verdiskapingspotensial og høy risiko, og som har tjenester/produkter som kan være aktuelle for et internasjonalt marked. Inkubatorstipend kan gis til nyetableringer lokalisert i godkjente inkubatorer i hele landet, men med særlig vekt på nyetableringer innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Nyetableringer innenfor alle næringer med unntak av offentlig virksomhet og landbruksnæringen kan støttes.

Inkubatorstipendet kan gis til utviklingsfasen, dvs. perioden forut for bedriftsetableringen hvor man utvikler forretningsideen og planlegger etableringen, eller til selve etableringsfasen. Det kan ikke søkes om stipend til begge fasene samtidig.

Stipendbeløpet er avhengig av prosjektets størrelse, potensial, risiko osv., og vurderes i hvert enkelt tilfelle. Maksimalsatsen for inkubatorstipendet er kr 800 000 per prosjekt over 2 år (samlet for utviklings- og etableringsfasen). Normalt er høyeste stipendbeløp kr 400 000 per år, og det kan gis stipend i maksimalt 2 år.

Antall bevilgninger i 2003	74	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	9		
Andel (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	56 %	Andel (%) prosjekter som er fullfinansiert	78 %		
Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	A	B	C	D	Utenfor
Andel (%)	.	.	11 %	.	89 %
Andel (%) som har ført til økt samarbeid med følgende virksomheter	Andel (%)	Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet?	Andel (%)		
Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt	56 %	Ja, men bare med IN støtte	56 %		
Kunder	78 %	Ja, også uten offentlig støtte	11 %		
Konkurrenter	33 %	Ja, men i mindre omfang / senere tid	22 %		
Leverandører	67 %	Nei	11 %		
Konsulenter	56 %	Nei, og IN burde stoppet prosjektet	0 %		
Investorer/finansieringsmiljø	44 %	Andel som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet	.		
Offentlige myndigheter	56 %	Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Høy Lav		
Bransjeorganisasjoner o. lign.	11 %	Andel i førundersøkelsen	57% 0%		
Gj.snittlig antall samarbeidsparter	4,2	Andel i etterundersøkelsen	89% 11%		
Andelen (%) prosjekter som bidrar til økt sysselsetting	16 %	Andelen (%) prosjekter med økt kunnskap på ett el. flere felt	71 %		
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet	4,33	Andelen (%) prosjekter som i stor grad bidrar til økt innovasjon (4 & 5)	44 %		
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	25 %	Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	75 %		
Endring i omsetningen som følge av prosjektet	Reduksjon	Økning	Uendret		
	.	44 %	56 %		
Endring i eksport som følge av prosjektet	.	33 %	67 %		
Andel (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	33 %	Gj.snitt sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (1=ikke sannsynlig, 5=svært sannsynlig)	4,4		

Vedlegg - Spørreskjema